

Letters about *Hlapich*

Prepared and edited by Berislav Majhut and Sanja Lovrić Kralj

This contribution consists of letters which either refer to or at least mention *Čudnovate zgode šegrta Hlapića* [The Strange Adventures of Hlapich the Apprentice], whether as a novel or as a dramatization or play, and which were written during the lifetime of Ivana Brlić-Mažuranić (1874 – 1938). In addition to the letters, two contracts and a list of performances of the play *Hlapich the Apprentice* are also included.

The collection comprises 84 texts, i.e. letters by Ivana Brlić-Mažuranić sent to other persons (31/84), letters by other persons to Ivana Brlić-Mažuranić (43/84), as well as letters which mention *Hlapich*, but in which Ivana Brlić-Mažuranić does not appear at either end of the correspondence (10/84), such as the correspondence of the Kugli publishing house with Želimir Mažuranić, an interesting postcard by A.G. Matoš, the leading Croatian Modernist poet, sent to Henrijetta Mažuranić, or the letter by Josip Bach, director of drama at the Croatian National Theatre, to Ivo Brlić, Ivana Brlić-Mažuranić's son. However, the ceremonial congratulatory messages for the writer's sixtieth birthday on the occasion of the premiere of *Hlapich the Apprentice* at the Croatian National Theatre are omitted.

The letters and other texts are presented in chronological order, starting with the first letter that mentions the word 'Hlapić', when it was not yet clear what this word really referred to (the letter written by Ivana Brlić-Mažuranić to her daughters, probably in 1905), and the letter mentioning "a longish narrative" from the Croatian Pedagogic-Literary Assembly addressed to Ivana Brlić-Mažuranić in 1906. The most recent letter given here was written in 1935.

The letters are annotated with only the most necessary explanations regarding the sender or the receiver. There is also a partial Brlić-Mažuranić family tree, which can help understand the family relations of some of the correspondents involved and of the persons mentioned in the letters.

The following archives have been explored in search of the letters:

The Croatian State Archives, Zagreb, *The Family Brlić Archives* on microfilm

The Collection of Archives of the Croatian School Museum, Zagreb (HŠM)

The Mažuranić-Brlić-Ružić Memorial Library and Collection, Villa Ružić, Rijeka

The Brlić Memorial Archives and Library, Slavonski Brod

The Archives of the Department of the History of Croatian Literature of the Institute for the History of Croatian Literature, Theatre and Music of the Croatian Academy of Sciences and Arts, the *Legacy of Ivana Brlić-Mažuranić*

We are grateful to all these archives for permission to publish the texts of the letters and other materials, as well as the facsimiles and photographs which accompany the text in this issue of *Libri & Liberi*.

The editors of the collection also wish to express their gratitude to the following: Tihomir Engler for the translations of and comments on the parts of the letters written in German, and to Jasna Rebrović for her translations from French; Theodor Canziani Jakšić, custodian of the Mažuranić-Brlić-Ružić Memorial Library and Collection in Rijeka, who made a valuable contribution through his own search for letters and comments; Jasna Ažman and Tatjana Melnik who supported this project through their work at the the Brlić Memorial Archives and Library in Slavonski Brod; and Dina Alexandra Pavković and Nika Vučić for their help in the initial stages of this project.

Pisma o *Hlapiću*

Priredili Berislav Majhut i Sanja Lovrić Kralj

U ovaj pregled uvrštena su pisma koja se tiču *Šegrta Hlapića* ili se u njima spominje *Šegrt Hlapić* (bilo kao roman, bilo kao dramatisacija), a napisana su za života Ivane Brlić-Mažuranić (1874. – 1938.). Osim pisama uvrštena su dva ugovora te popis predstava *Šegrta Hlapića*.

U ovoj zbirci tekstova (84 teksta) nalaze se pisma Ivane Brlić-Mažuranić upućena drugim osobama (31/84), pisma drugih osoba Ivani Brlić-Mažuranić (43/84), ali i pisma u kojima se spominje *Hlapić*, a Ivana Brlić-Mažuranić nije uključena ni na jednome kraju korespondencije (10/84), kao što je primjerice prepiska nakladničke kuće Kugli sa Želimirom Mažuranićem ili pak zanimljiva dopisnica A. G. Matoša Henrijetti Mažuranić, ili pismo Josipa Bacha, ravnatelja Drame Hrvatskoga narodnoga kazališta (HNK) Ivi Brliću, sinu Ivane Brlić-Mažuranić.

Nisu uvrštene protokolarnе čestitke povodom šezdesetoga rođendana Ivane Brlić-Mažuranić kada je u HNK-u bio izveden *Šegrt Hlapić*.

Pisma su poredana kronološki od prvoga spominjanja riječi *Hlapić*, kad ne znamo na što se točno ta riječ odnosi u pismu Ivane Brlić-Mažuranić kćerima, vjerojatno 1905., te spominjanja jedne „oduže pripovijesti“ u pismu Hrvatskoga pedagoško-književnoga zbora upućenom Ivani Brlić-Mažuranić 1906. pa do posljednjega pisma iz 1935. godine.

Uz pisma su navedeni tek najnužniji komentari koji se odnose na onoga koji šalje ili pak prima pisma, ili na osobe koje se u pismima spominju. I rodoslovlje

Ivane Brlić-Mažuranić reducirano je na najnužnije u svrhu razumijevanja pisama.

Arhivi kojima smo se koristili:

Hrvatski državni arhiv, Zagreb, u kojemu je na mikrofilmovima pohranjen Arhiv obitelji Brlić

Arhivska zbirka Hrvatskoga školskoga muzeja, Zagreb (dalje u tekstu: HŠM)

Spomenička knjižnica i zbirka Mažuranić-Brlić-Ružić, Villa Ružić, Rijeka

Spomenički arhiv i knjižnica Brlić, Slavonski Brod

Arhiv Odsjeka za povijest hrvatske književnosti Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, u kojemu je pohranjen dio ostavštine Ivane Brlić-Mažuranić.

Svim navedenim institucijama zahvaljujemo na suglasnosti za objavljivanje prijepisa pisama i drugih materijala, kao i na ustupanju prava na objavljivanje slikovnih materijala u ovome broju časopisa *Libri & Liberi*.

Priređivači zahvalnost također duguju Tihomiru Engleru na prijevodima i komentarima dijelova pisama pisanih na njemačkom jeziku, te Jasni Rebrović na prijevodima s francuskoga jezika. Theodor de Canziani Jakšić, skrbitelj Spomeničke knjižnice i zbirke Mažuranić-Brlić-Ružić u Rijeci, pomogao nam je ne samo potragom za pismima, već i svojim komentarima. Jasna Ažman i Tatjana Melnik su nam pomogle radom u Spomeničkom arhivu i knjižnici Brlić. Zahvalnost za pomoć u ranoj fazi rada duguje i Dini Alexandri Pavković te Niki Vučić.

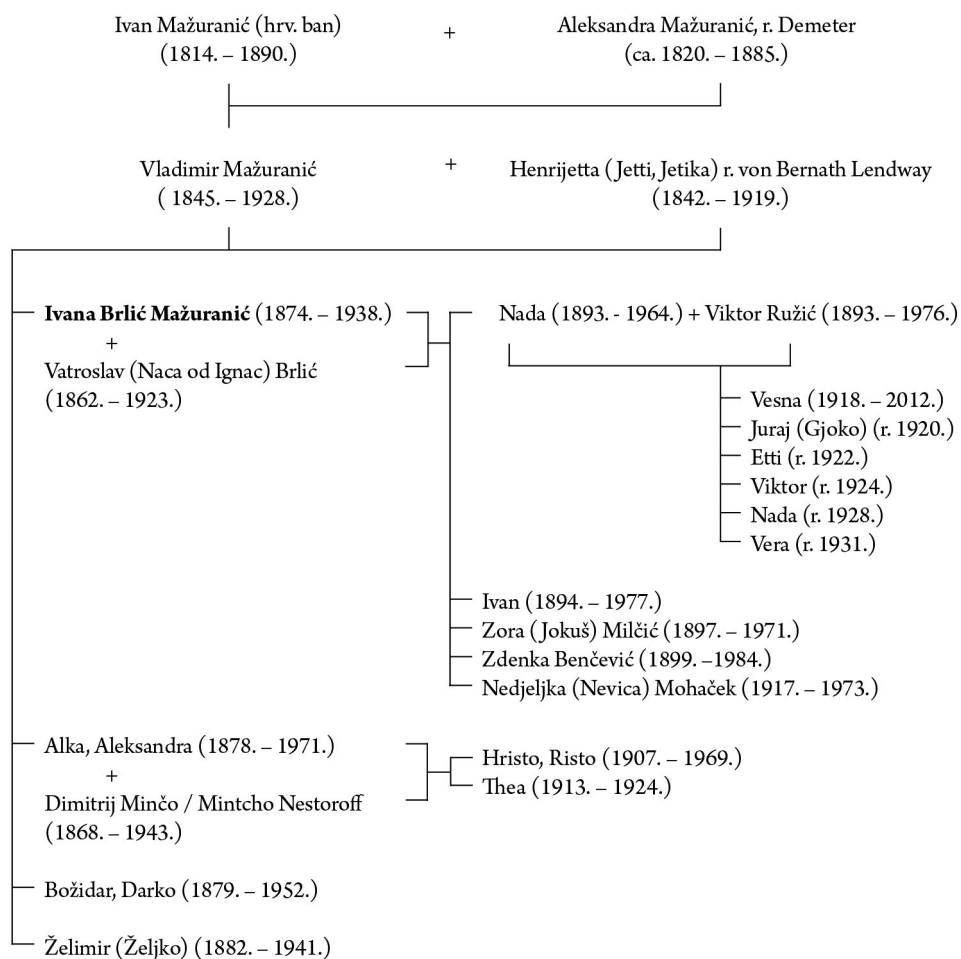

RODOSLOVLJE IVANE BRLIĆ-MAŽURANIĆ

(uključuje osobe koje se spominju u pismima)

The Family Tree of Ivana Brlić-Mažuranić

(mostly covering persons mentioned in the letters)

oko 1905.

Drage moje curice!¹

Vaša pisma vrlo su me obradovala i to s razloga što vidim da ste tako pametne da već za 1 ½ dana znate toliko toga! Već znate jeli[*sic*] vam liepo ili nije, ima li izgleda za aventure ili neima² – već znate da je kuharica izvrstna gospodarica i da neima pomoći proti stjenicama koje još niste ni vidili. O kako je pametan taj Hlapić! I kako je nagrađen za svoju mudrost! Već su mu se prvi dan izlegle i mačke i piščenci! Dajte kanape van, okefajte ih u pukotinama, namažite i naprašite zaherlinom pak probajte spavati. Ja mislim da će biti za 5–6 dana kraj tomu zlu. Ako pako ne – a vi prenesite dolje one željezne postelje odozgor da vam bude „ljepše“ negoli samima gore! Nadina biela leinen oprava se danas pegla, a u ponedjeljak dolazi švelja. Kupila sam za Zoru i Zdenku leinen žučkasti za bluze. Kako nekoć ona Nadina tennis oprava sa šarenim vezivom takav je leinen.

Staroj mami hvala Bogu sbilja svaki dan bolje. Bože daj samo da potraje! Možda se onda i mi oko 1. o. mj. vidimo – bar na neko vrijeme ili stalno. Želite li si Miru ili Danu?–

Internat će sada biti gdje je bio licej – a licej tamo gdje je bila preparandija – u doljnjem gradu! – Upravo strašna bedastoća.

Grlim tatu i Zdenkicu i vas dvie.

Mama.

[U *Arhivu obitelji Brlić* pismo je umetnuto u svežnjić s naslovom: „Pisma I. B. M upućena kćerkama Nadi iz 1909. god. (6 kom) i jedno nedatirano“.]

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 72, svežnjić 4.

30. prosinca 1906.

Blagorodnoj gospođi

Ivki Brlić Mažuranićevoj

U Brodu

Povodom Vašega vrlo cijenjenog upita čast nam je priopćiti Vam, da bi, „Hrv. pedagoško-književnomu sboru“ bilo najmilije, kad bi za nj napisali sbirku pripovijedaka poput one „Škole i praznici“ negoli veću pripovijetku, jer se manje pripovijetke uopće lakše raspačavaju, što je dokaz, da ih djeca radije čitaju.

¹ Pismo je upućeno kćerima Ivane Brlić-Mažuranić, Nadi (r. 1893.) i Zori (r. 1897.)

² Ivana Brlić-Mažuranić negaciju i glagol najčešće piše spojene u jednu riječ pa tako donosimo i u prijepisima njezinih pisama. Stoga u daljem tekstu ovu pojavu nećemo posebno označavati. Označujemo očite zatipke dok ćemo druge pojave, koje se mogu tumačiti kao greške u prepisivanju, a ponavljaju se, označiti samo kod prvoga pojavljivanja.

No podjedno nam valja spomenuti, da se ta knjižica prije g. 1908 ne bi mogla štampati, jer za godinu 1907. imade Zbor u pripravi drugih već prihvaćenih spisa.

Vaš rukopis iščekujući što skorije bilježe se sa[*sic*]

Upravni odbor „Hrv. pedagog.-književnoga zbora“ u Zagrebu / 30. prosinca 1906.

s veleštovanjem

Predsjednik:

Stjepan Basariček

Tajnik:

Josip Kirin

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 78, svežnjic 18.

16. svibnja 1912.

Draga moja mamice³!

Baš u vrieme kad imaš najveće brige sa Alkom i njezinim novim pechom— baš u to vrieme ostavila sam Te tako dugo bez lista. Nu kućni poslovi ne pitaju za veće i važnije brige, nego hoće da budu izpunjeni, a kako ne imamo služkinje ipak nešto više posla dolazi na mene.— Alki sam pisala dugačko pismo u kojem ju hrabrim i nagovaram da Minči i doktoru prepusti brigu i odgovornost za nju. To je i onako za svakog bolestnika najkomodnije— a ova operacija čini se zaista da je sada posve neopasna— osobito u onim slučajevima gdje se više čini kao preventivna a ne kao absolutno nužna. Imaš pravo da bi nakon te operacije mogle eventualno nestati i ostale neprilike— što Bože daj! Ljepše će nam svakako biti svima kad i to opet prodje! Drži me molim Te au courant [redovito me obavještavaj o aktualnim zbivanjima].

Žao mi je za Nadu da ju opet nećemo najmanje 14 dana viditi[*sic*]. Nu dakako da je Alka sad najvažnija.— Naša ciela familija je sada već jako nestrpljiva i gespannt⁴ [napeto iščekuje] na povratak Nade. Osobito Zdenka, koja ju deset put na dan spominje.

Za Ristu sam počela pisati onu knjigu, te ću Ti sutra ili prekosutra poslati prve kapitule. Zove se „Čudnovate sgođe šegrta Hlapića“. Zdenki se jako dopada — premda je pisana, ja držim, sasvim u niveau-u Ristinom.— Kad stvar sa Alkom, ako Bog da, dobro prodje, mogla bi Ti /: ako Ti se pripov[i]jest dopadne /: probati sreću kod Kugli-a. Možda nam ju odkupi. To bi bila, po mom mnenju, jako dobra knjiga za djecu od 6–8 godina, a dala bi se jako sgodno ilustrirati.—

³ Henrijetta Mažuranić r. von Bernath Lendway (27. siječnja 1842. – 15. listopada 1919.), supruga Vladimira Mažuranića, majka Ivane, Aleksandre (Alke), Božidara (Darka) i Želimira. U pismima je često zovu Jetta ili Jetika.

⁴ Dijelove teksta na njemačkom jeziku preveo je i komentirao Tihomir Engler.

Strašno sam pospana jer je kasno, a mi smo na današnji svetak načinili krasan izlet u jednu šumu. Ali Ti to radje neću opisivati. Es ist gefährlich den Poeten zu werken! [Opasno je probuditi pjesnika!]

Ljubim Ti ruke, mamice, i nemoj se osvetiti za moju šutnju nego mi piši.– Sobaricu neću da uzmem ovdje nego čekam blagoslov iz Zagreba.

Ivana

16/5 912. Brod n. S.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 70, svežnjić 15.

25. svibnja 1912.

Dragi moj Nadek⁵

25/5 912.

Baš sam jutros ustala iz kreveta i pošla ravno do pisaćeg stola da Ti pišem, kad mi je stiglo Tvoje pismo. Dakako da sam onda erst recht [baš zato] ostala kod pisaćeg stola – i evo me na tom mjestu!

Velika je to bura sad došla na vas – ali ju nemojte povećavati. Nemoj misliti, mala moja, da si Ti odgovorna za isto drugo nego za svoju dobru nakanu i volju. Risto ima Fišiku, koja je upravo savršena za njega i na koju se možeš podpuno osloniti.– Što se Minče tiče, njemu će glavna stvar biti da ima komu sve svoje jade i straha izpriповiedati, i ako u tomu možeš biti strpljivi i neuzrjajani slušalac, bit će mu najviše pomoženo. To sve nije tako kako si on i teta predstavljaju – to si neprestano drži pred očima i predstavi si kako bi Ti to jasno vidila kad nebi bila sama tamo nego kad bi još ja ili stara mama bili uza te. Onda ćeš odma[h] viditi kako faktične pogibelji ili razloga za strah neima. Štogod Minči i teta govore to je posljedica njihovih vječnih higijenskih študija. Bože daj samo da Ti iz svega toga naučiš, kako je pretjerana higijena najgorja bolest na svijetu i kako čovjeku čini nemogućim užitek života. Ako Bog da teta će se za nekoliko dana vratiti, a onda Ti i Risto čim prije k nama na jug. „Na moj povratak nemojte još misliti“ to je skoro tako kao tetino uvjerenje o neminovnoj smrti.– Kao što sama veliš, brine se teta i za Tvoj boljak neprestano, pak će sigurno, čim dodje kući, nastojati da Ti i Risto odete.– Ti si moj jako dobri frac [deran], koji u podpunoj mjeri svoju dužnost čini, samo je ta dužnost malo odviše iznenada i neočekivano došla u tako osbiljnoj formi, koju dakako kućne okolnosti povećavaju.– Stara mama mi šalje svako Tvoje pismo, i uživa u Tvojjoj točnosti i potankosti. Ali zar nebi za nju i Tebe bolje bilo da svaku predmnijevu i gatanje na zlo potanko ne opisuješ? Uostalom, to ćeš Ti bolje znati, jer istina da stara mama oduvijek uživa u dobrim i lošim detaljima.–

⁵ Nada Ružić (31. siječnja 1893. – 2. siječnja 1964.), najstarija kći Ivane i Vatroslava Brlića.

Da predjem od vas na nas. Kod nas je hvala Bogu dobro. Zadnje vrijeme smo učinili nekoliko izleta. Bili smo jedanput u Glogovici a jedanput u Migalovačkoj šumi. Što su Migalovci lijepi to neimaš pojma. Riečju: Maksimir! Veliki stari hrastovi, pod njima tratina, dvie velike bare kao jezera – pokrivena perunikom i driemovcem – jako liepo! U ostalom možda sam Ti to već i pisala.

Preko Duhova htjeli smo izseliti na dva dana u vinograd ali danas kiša sasvim osbiljno pada, pak valjda neće biti ništa. Žao mi je, jer svibanjske krasote vinograda jednostavno nedaju se opisati. Ruže cvatu kao da su u plamenu diljem staze!

Ja sam sada marljiva u pisanju. Pišem jednu pripoviest za Ristu. „Čudnovato putovanje šegrta Hlapića“. Šegrt Hlapić naime utekne od zločestog majstora Mrkonje i putuje 8 dana po svijetu u zelenih hlačah, crvenoj košulji i čižmah sa sjajnimi sarami. Svašta mu se zla i dobra dogodi – a mami se to dogodilo da je već dobila komad manuskripta i telefonira con amore [požrtvovno] po Zagrebu za nakladnika. – Ovaj čas spava Hlapić pod mostom na cesti sa jednim lopovom, jer je vani oluja i noć. Grozno!

A pomisliš li da neimam već mjesec dana sobarice i da sam pače Mandi odkazala (s njenom promjenjlivom ćudi bilo je odviše borbe) onda moraš priznati da mi je još uz mnoge misli koje me okupiraju za sve vas, ovaj Hlapić krasno utočište! – U mojoj glavi se doduše križaju njegove fiktivne sgođe sa pravimi i živimi sgodami koje se s vama zbivaju i vrlo često (kao n. pr. ovaj put) upotriebim komad Hlapićevog papira za njegove najozbiljnije konkurente. Neka samo gospodin Bog izvede s vama sve tako povoljno i veselo i – last non least [i ne manje važno] – tako brzo, kao što ću ja nastojati izvesti iz neprilika.

Draga moja i dobra curice, budi samo hrabra. Uvjeravam Te da si Ti sad pravi treffer [zgoditak] za Minču i za Alku – a i za nas, jer inače bi sigurno ili mama ili ja bile tako uznemirene da bi putovale u Berlin.

Ljubimo Te i grlimo svi, koj bol, taj bol!

Mama

Šaljem Ti ove krasne karte koje sam ovih dana za Te kupila. Spravi ih. Jel da su liepe! Tata⁶ mi nalaže da Te pozdravim s njegove strane!

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 72, sv. 7.

⁶ Misli se na Nadinoga oca Vatroslava Brlića (1862. – 1923.), odvjetnika i političara.

26. svibnja 1912.

Na Duhove

26/5 912.

Brod na Savi

Dragi mamić!

Danas sam opet primila od Tebe Nadino pismo.– Ja mislim da će se sve jako dobro svršiti, ali dakako da će se usl[i]jed prevelikih higijenskih mjera zavući ciela reconvalescencija na dva puta dulje nego bi bilo nužno.– Usl[i]jed toga mislim da bi sada bilo vrijeme da se počne osbiljno govoriti o Nadinom i Ristinom putu.– Čim Alka dodje iz sanatorijuma i čim počne ustajati, moramo to pitanje odavde sasvim energično potaknuti. Iz ovih dugačkih referada koje Nada piše i opisuje, vidim da zaista u najmanje tančine proživljuje sve te strahove. Ti znaš kako je Tebi, kraj Tvojeg vanredno zdravog suda i razuma, bilo već pod zadnje kad su Alka i Minčo kod vas bili i neprestano najgorje stvari otkrivali i prorokovali. Ti si sama rekla: man weiß nicht mehr ist es so schrecklich oder nicht [više se ne zna, je li tako strašno ili ne].– Možeš si dakle misliti da Nadi mora sbilja već tiesno biti. Ovako mlado i impresivno stvorenje, obkoljeno samim uzrujanim ljudima i koje još drži da ima odgovornost za Ristu – odgovornost koju se jedva Ti usudješ preuzeti!!

Meni je vanredno drago bilo, a sigurno si i Ti zadovoljna bila, što je Nadica sa toliko srдца, čuvstva i sbilja prave ljubavi, pratila sve to, i pomagala prema silama. Čini se da su Minčo i Alka ove zime razumjeli podpuno predobiti njeno srće i da se sbilja osjećala podpuno, i u zlu i u dobru, kao da k njima spada.– Al ovo što je dalje, mislim da će biti suvišno, a jako se bojim i štetno po Nadu. A tamo nitko neće imati ni inicijativu ni energiju da potakne pitanje odlaska. Dakle mi absolutno to moramo čim prije odavle učiniti. Ja znam da ćeš Ti to tako pametno učiniti, kako se samo može – zato Tebi tako obširno razlažem svoje razloge – a moram Ti reći da mi je to sad osbiljno na srdcu.

O mom manuskriptu drugi put.– Kako vam se dopada? Zdenki jako. Jesi li našla pismo u njemu. Piši mi

Ja bez sobarice, bez bedienerice, na pol bez Mande.– Ali malo gospodarstvo a „odrasla i kućevna“ kćerka, pak nekako ide dosta lahko.

Grlim Vas i vaša sam

Ivana.

Zagrli mi moga Jokuša⁷. Al bi rado š njom bila sad preko Duhova!

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 70, svežnjić 15.

⁷ Nadimak Zore Milčić (22. prosinca 1897. – 15. ožujka 1971.), kćeri Ivane i Vatroslava Brlića.

29. svibnja 1912.

Draga mamice!

Kao što vidim primiruje se stvar kod Alke hvala Bogu. Nu što Ti pišeš da Ti neprestano nije dobro, to mi je jako žao. Nachdem Du aber einmal bei so einer gelegenheit gesagt hast: „ich brauch nicht so viele Worte“ [Nakon što si jednom u jednoj takvoj prigodi rekla: „Čemu tolike riječi?“] to se pravo neufam puno pisati o tomu. Nadam se doći za 14 dana u Zagreb, nu to je još jako daleko. Zato mi prosim Te ipak piši što Ti je za pravo, i kako si pomažeš sad kad si solo sa tatom. Nije li vam grdo? Piši mi po duši.– Čujem doduše posve sigurno i nepokolebivo da je tata opet jedanput postao ban hrvatski – ali zato ipak mislim da bi mu ugodno bilo da mali Risto dodje da vam oživi kuću. Meni se haltfort⁸ [neprestano] čini da ste odviše sami i da si Ti zato bolestna. Promisli si pravo nije li tako?– Piši mi dunque [dakle] o sebi mamice, da bar znamo kako Ti je.

Kod nas je podpuno utonuće u kućni posao. Sobarice još uvijek neimamo. Manda (po mom odkazu) odlazi prekosutra, bedinerica nas je iznevjerila i tako smo nolens volens [htjeli – ne htjeli] postali Tolstoji u punom smislu rieči što se viksanja tiče i pometanja. Samo me je strah, da pri tom naše srdce nije tako blagohotno kako kod njega! – Prosim Te, zar se nijedna djevojka nejavlja iz novina? A kako to da se ona perla, sestra Gustina, nije ni javila ni došla? Ja bi platila eventualno i više nego 10 f (respective [odnosno] 12 for.) – dala bi naime sobarici 12 a kuharici i 14 f.– ali to prepuštam Tvojjoj ocjeni.

Dakako da se za sve to nemoraš prekopitnuti, dragi mamić. Da znam da si sbilja bolestna nebi ni o tom pisala, pak ovaj dio lista gilta [važi] samo onda ako si djedjerna i ratoborna – što je uvijek najbolji znak. Ako dunque kakova iole pristojna djevojka dodje, šalji ju molim štante pede, bez oklievanja, da nam neuteče. Novac ću ti rembourser [vratiti, nadoknaditi], kako kaže Minčo.

O svemu ostalomu pismeno je dosadno i nespretno razpravljati. Ustmeno, ako Bog da, bolje.

Danas mi piše Matanić da će u „Drau“ izići kritika mojih „Slika“ – a ujedno da će i u Savremenik napisati isti kritičar (Krnica) kritiku. Neznam hoće li se križati s Matošem? – Piše mi Matanić neka se nesrdim da je to upriličio. Nur Lumpen sind bescheiden⁹ [Samo ništarije su skromni], dodaje on.

O nastavku „šegrta Hlapića“ za sada neima govora – nu kad se kućne prilike srede, bit će brzo gotovo.

Ljubim vas, draga mamice, i nadam se da nisi baš rogi bolestna.–

⁸ To je zastarjeli njemački izraz koji je moguće pronaći još samo u pjesmama. (op. prev. T. E.)

⁹ Riječ je o citatu Jahanna Wolfganga von Goethea koji čitav glasi: „Samo ništarije su skromne, odvažni se vesele djelu“. (op. prev. T. E.)

A da znaš tko je bio kod mene ovih dana! Eugen Malinarić, comandant [zapovjednik] monitora [vrsta ratnoga broda] na Savi, dotično Dunavu. Veli da će Te posjetiti u Zagrebu. Das war ein lebhaftes Wiedersehen [Bio je to veseo susret]! Tvoja Ivana.

29/5 912. Brod na Savi.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 70, svežnjic 15.

31. svibnja 1912.

Dragi mamić!

Vidiš kakovi smo mi grozni ljudi, da se služinčad čak[*sic*] u Zagrebu nas boji! Ima pravo ona moja bivša sobarica Julka, koja je druge odgovarala da neidu k nama jer je: „to jako opasna služba.“ – Međutim, nemoj se dalje za nas brinuti. Ako koja dodje, pošalji ju odma, bez da me pitaš – ako ne dodje – auch gut! [također dobro!] Mi smo samo tri osobe sada, pak to nije nikakva neprimlik za nas.

Meni je sbilja drago da Alkini bulletini prestaju. Sigurno te je i to očekivanje uzrujavalo, a drhtati mi nemoj – mamice! To prepusti nama, mladjem i nervoznom naraštaju – inače zaista nećemo imati uzora u koji bi se ugledali kad nas spopadne naša nervozna kukavština!

Kod nas ništa novoga. Popravljam Zdenki opravicu za tielovo. U ostalom će valjda vrieme ostati konsekventno [dosljedno] svojem pravcu – i tako će bjeline pokisnuti i dječja srca biti razžalošćena kao često na taj dan.

Hvala Bogu da moj Jokuš tako dobro izgleda!

Ja ću valjda oko 20/6 u Zagreb. Rado bi prije, već radi Tebe /:jer znam kad dodju Risto i Nada – onda me ne trebaš tako jako:/ – ali nemogu radi Zdenke, koju bi rado sa sobom povela a koja ima školu do 20/6. I radi Ive bilo bi mi prerano prije doći. Rado bi onda naime ostala do njegovog odputovanja, pošto nezna kako bi to bez mene išlo.– Osim toga drži me za sada još i posao oko tielovskog oltara u Brodu. Moram, dakle, kako god bi rado odma poletila u Zagreb – suspreći svoje želje. Čovjek se uostalom na to susprezanje, hvala Bogu, tako nauči s vremenom, da se oni slabi glasići koji se još kadkad javljaju, više nemogu ni zvati želje!

Manuskriptat leži na pisaćem stolu gospoje Kemeter i doći će prvom prilikom u posao. Hvala Bogu da je moja mišpoha [obitelj] zadovoljna sa čedom moje fantazije: Hlapićem! I Željko se za njega interesira, te me je puno o njemu pitao. Inače mi nije ništa telefonirao.

Ljubim Ti ruke mamice i Tvoja sam

Ivana.

31/5 912

Brod n. S.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 70, svežnjic 15.

Sl. 1.a Faksimil prve stranice koncepta pisma Hrvatskom pedagoško-književnom zboru od 14. lipnja 1912.

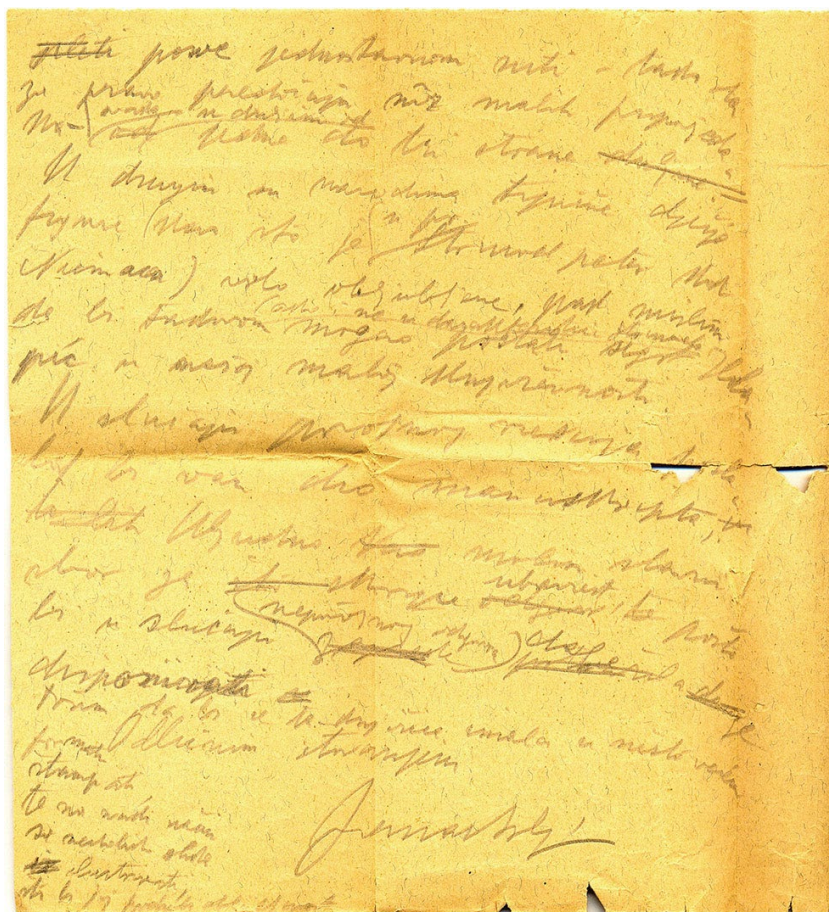
Fig. 1a Facsimile of the first page of the draft written by Ivana Brlić-Mažuranić on 14 June 1912, addressed to the Croatian Pedagogic-Literary Assembly, the publisher of the first edition of *The Strange Adventures of Hlapich the Apprentice*.

14. lipnja 1912.

14/VI 912.

G. 905 štampao¹⁰ je hrv. pedagoški sbor moju knjižicu „Škola i praznici“. G. 906. obratila sam se na taj slavni sbor sa upitom dali[sic] bi bio voljan opet izdati jednu moju radnju i to jednu odulju pripoviest.– Tada mi je odgovoreno da bi sboru bilo milje da za njega napišem niz manjih pripoviesti.– Tako sam tada napustila zamišljenu radnju.

¹⁰ Koncept pisma koje je Ivana Brlić-Mažuranić uputila Hrvatskom pedagoško-književnom zboru.

Sl. 1.b Faksimil druge stranice koncepta pisma Hrvatskom pedagoško-književnom zboru od 14. lipnja 1912.

Fig. 1b Facsimile of the second page of the draft written by Ivana Brlić-Mažuranić on 14 June 1912, addressed to the Croatian Pedagogic-Literary Assembly, the publisher of the first edition of *The Strange Adventures of Hlapich the Apprentice*.

Obraćam se sada sa istim pitanjem na slavni sbor u predpostavci da su se možda okolnosti promijenile te bi možda sbor trebao jednu odulju pripoviest. Radnja je započeta prije nekoliko ned[j]elja i do polovice gotova. Naslov joj je „Čudnovate sgode šegrta Hlapića“. – Pripoviest je pisana u posve lahkom slogu za djecu od 6–8 godina od prvog i drugog razreda pučke škole. Sgode su izmjenice vesele i osbiljne, vezane u radnju posve jednostavnom niti tako da zapravo predočuju niz malih pripoviedaka svaka u duljini od jedne do tri strane.

U drugim su narodima tipične dječje figure (kao što je n pr. Struwelpeter kod Niemaca) vrlo obljubljene pak mislim da bi takvom [nečitko, ali vjerojatno piše: ako i ne u exzaktnom formatu] mogao postati šegrt Hlapić u našoj maloj književnosti.

U slučaju potvrdnog rješenja poslala bih vam dio manuskripta. Uljudno molim slavni sbor za skoriju ubaviest[*sic*] te pošto bi u slučaju nepovoljnog odgovora dalje disponirala se.

Držim da bi se ta knjižica imala u nešto većem formatu štampati te na svaki način sa nekoliko slika ilustrirati što bi joj povećalo obljubljenost.

Odličnim štovanjem

Ivana Brlić

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 78, svežnjic 33.

18. lipnja 1912.

Broj: 62./1.912.

P. n. gospođa

Ivana Brlić-Mažuranić

Brod n/Savi

U povodu Vašega cijenj. pisma čast nam je zamoliti Vas, da nam izvolite poslati čim više od ponuđenoga rukopisa. O daljem ćemo Vas u svoje vrijeme obavijestiti.

Upravni odbor „Hrv. pedagoško-književnoga zbora“

U Zagrebu, dne 18. lipnja 1.912.

Predsjednik:

Josip Martinović

Tajnik:

Josip Škavić¹¹

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 78, svežnjic 33.

20. rujna 1912.

Vrlo ugledna gospođo!

Poradi nekih poremećaja u odboru „Zborovu“ kao i poradi poslova na početku školske godine nije još dosada održana nijedna sjednica. Ovih dana, prema koncu mjeseca, održat će se sjednica, pa će se tom prigodom odlučiti i o Vašem rukopisu, o čemu ćete biti obav[i]ještteni

Bivši predsjednik, a i ja kao urednik „Knjižnice za mladež“, pročitali smo rukopis.

¹¹ Josip Škavić, tajnik Hrvatskoga pedagoško-književnoga zbora, tada urednik *Knjižnice za mladež* Hrvatskoga pedagoško-književnoga zbora i dječjega časopisa *Smilje*.

Ovaj predloženi dio vrlo je lijep i djeca će ga s osobitim interesom čitati, pa ću u prvoj sjednici predložiti, da ga „Zbor“ izda za članove i to za god. 1.912. Prema tomu trebali biste, da najkasnije do polovice listopada pošaljete čitav rukopis, da knjiga bude zajedno s ostalima do početka god. 1913. dovršena.

Vaše želje u pogledu jezika i slikara također će odbor uvažiti. Pravopis će se udesiti prema današnjemu.

Izvolite mi molim Vas priopćiti što prije, hoćete li moći u listopadu rukopis poslati da mogu već sada u sjednici predložiti Vašu radnju. Ne bi li Vam bilo moguće rukopis do toga vremena poslati, morat ću predložiti koju drugu od poslanih nam radnja.

S osobiti poštovanjem

Josip Škavić

tajnik „Hrv. ped. knjiž. zbora“

Zgb. 20. 9. 912.

Pantovčak 42

[nadopisano rukopisom IBM: odg. 25/9 – da produlje rok]

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 78, svežnjić 33.

nakon 20. rujna 1912.

Dragi mamić!

Sretno stigla. Spavali smo u Brodu i ostajemo dakako ovdje. Ovaj čas sam po Bobincu dala injicirati Zdenku i moju sobaricu (jer je ova potonja cijeli dan sjedila kod malog vincilirovog.)– Za sada nam je svima dobro– samo si možeš predstaviti koji nered ovakovo iznenadno selenje! – I jako nam je žao malog vincilirovog, koji je još uvijek u velikoj opasnosti.

Javiti ću vam se opet. Dobila sam pismo da svršim „Hlapića“ do 15. oktobra – da je „vrlo liepo i da će djeca osobitim interesom čitati“. To misli učitelj Škavić.– Možeš si misliti da mi je sad do Hlapića stalo!

Kako Tebi mamice i tati? Ako Bog da do skorog vidjenja. Samo javite o Hudi.

Tvoja Ivana.

[Pisano odmah nakon Škavićeva pisma od 20. rujna 1912. g.]

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 70, svežnjić 15.

25. rujna 1912.

25/9 912 Brod n. S.

Velecienjeni gospodine¹²!

Vaše cienjeno pismo primila sam, te bi mi bilo drago da „zbor“ štampa moju pripov[i]jest uz navedene uvjete.

Jedino mi je stavljeni rok nješto prekratak, pošto ću do 6. listopada biti obiteljskim poslovima zapriečena da nastavim pisanje.

Ako se dakle nekosi sa društvenimi pravili, to bi mi bilo ugodno da se rok produlji do početka studena. Nije li pako to moguće, morati će se stvar ostaviti za buduću godinu.– Molim za ljubeznu ubaviest te ostajem štovanjem

Ivana Brlić

HŠM A 1081 Škavić, Josip

4. listopada 1912.

Vrlo ugledna gospođo!

Prema Vašem posljednjem pismu držim, da bi najzgodnije bilo, da Vi izvolite Vašu pripovijest polako izrađivati, pa tamo na koncu prosinca ovamo poslati. Tada bi knjiga izašla u svibnju 1.913. Tako bismo imali dovoljno vremena za ilustracije i sav ostali posao, a sve bi se dalo onda zgodnije urediti. Knjiga bi izišla kao nagradna knjiga, pa bi se u lipnju raspačavala. Tada se naručuje vrlo mnogo knjiga zato jer je konac škol. godine.

Molim Vas izvolite mi priopćiti jeste li s tim sporazumni, da mogu za ovu godinu 1.912. raditi na drugoj knjizi.

S osobitim poštovanjem

Josip Škavić

tajnik Hrv. ped. knjiž. zbora

Zgb. 4./10. 912.

Pantovčak 42.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 78, svežnjic 33.

¹² Ivana Brlić-Mažuranić piše Josipu Škaviću.

25/9 1912. Brod u. S.

Velećenim gospodine!

Vaše cijenjeno pismo primila sam, te bi mi bilo drago da „zbor“ štampa moju priporuku uz navedene uvjete. Jedino mi je utvrditi rok prijeto po vratad, posto in do 6. listopada biti⁵ obteženim poslovima ^{da} zapricena nastavim pisanje.

Ako se dakle uvidi sa dvjotretnim vili, to bi mi bilo ugodno da se rok ^{pro} produži do početka studena. Nije li ^{pa} to moguće, morati će se strac ostaviti budućim godinama. — Molim za Guberna ubavit³⁹ te obaviti stvarima ³⁹ *po mogućnosti*

Sl. 2. Faksimil pisma Josipu Škaviću od 25. rujna 1912. (HŠM A 1081 Škavić, Josip)

Fig. 2 Facsimile of a letter to Josip Škavić written on 25 September 1912.

Učenejemi gospodine!

Pošto mi je osobito mnogo stalo
do toga da moja priporuka: „Čudno-
vate zgodne Škrta Hlapica“ bude tiskana
još ove godine za božić, to sam se
požurila sa poslom, te je ista jučer
dovršena. Sada se nalazi u prepi-
tu te ju možete za 8 dana imati. Oku-
hvaća oko 100 pisanih stranica, što će
biti do 50 listova.
Možem Vas da mi odmah javite
možete li ju uvrstiti među ovogodišnja
izdanja. Glede ilustracija etc. izvolite
misliti prema mojem prvom pismu.

Osobitim stvaranjem

Josipa Drlića
udj. Maršićani.

Brod na Tavi. 14/10 1912.

Sl. 3. Faksimil pisma Josipu Škaviću od 14. listopada 1912. (HŠM A 1081 Škavić, Josip)

Fig. 3 Facsimile of a letter to Josip Škavić written on 14 October 1912.

14. listopada 1912.

Velecijeni gospodine!

Pošto mi je osobito mnogo stalo do toga da moja pripov[i]jest: „Čudnovate zgode šegrta Hlapića“ bude tiskana još ove godine za božić[*sic*], to sam se požurila sa poslom, te je ista jučer dovršena. Sada se nalazi u prepisu te ju možete za 8 dana imati. Obuhvaća oko 100 pisanih stranica, što će biti do 60 tiskanih.

Molim Vas da mi odmah javite možete li ju uvrstiti među ovogodišnja izdanja. Glede ilustracija etc. izvolite učiniti prema mojem prvom pismu.

Osobitim štovanjem

Ivana Brlić

rođj. Mažuranić.

Brod na Savi. 14/10 912.

HŠM A 1081 Škavić, Josip

16. listopada 1912.

Vrlo ugledna gospodo!

Na Vaše cijenj. pismo od 14./10. o. g. čast mi je odgovoriti, da držim, da bi mnogo bolje bilo, kada biste pristali, da se Vaša knjiga izda kao nagradna knjiga u svibnju 1.913. Do toga vremena dala bi se knjiga bolje urediti, slikar bi imao više vremena za izrađivanje slika i t. d. Odlučeno je, da se izdadu dvije knjige; jedna za članove, a druga kao nagradna knjiga. Zbirka ruskih pripovijedaka za mladež bila bi mnogo zgodnija za članove, jer bi je mogli i odrasli čitati, a Vaša bi knjiga opet mnogo bolje došla kao nagradna knjiga, koju dobivaju isključivo djeca u ruke. I to je jedan razlog, s kojega bi zgodnije bilo, da se Vaša knjiga izda u svibnju 1.913.

Ja sam Vam odgovorio na Vaše pismo od 25. 9., u kojem ste naveli, da u slučaju, ne može li „Zbor“ do konca studenoga na rukopis čekati, može Vaša knjiga izaći i iduće godine. U ovomu sam pismu spomenuo, da će se s izdanjem Vaše knjige pričekati do iduće godine. Budući da na to svoje pismo nijesam primio nikakva odgovora, a ni rukopis, držao sam, da ste i Vi s tim sporazumni. Pa sam počeo priređivati rukopis ruskih pripovijedaka za štampanje, a dao sam već i chlischeje praviti.

Izvolite, kako ste u pismu od 14./10. naveli, poslati mi rukopis, pa ćemo početi raditi, jer dok se taj sav posao dovrši (slike, chlischei i t. d.) treba i onako dosta vremena, pa bi onda vrlo teško mogla knjiga do Božića, kako Vi želite, biti gotova. Molim Vas lijepo, izvolite mi priopćiti, jeste li sporazumni s tim.

S osobitim poštovanjem

Josip Škavić

Zgb. 16/10 1912.

Pantovčak 42.

P.S. Molim Vas, biste li mi mogli kakvu zgodnu pjesmicu ili priču poslati za „Smilje“. Bio bih Vam za to vrlo zahvalan. „Smilje“ i honorira rad, ako i ne baš bogato.

Preporučujem se
s poštovanjem
Škavić

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 78, svežnjic 33.

19. listopada 1912.

Velecienjeni gospodine!

Pristajem na Vaš cienjeni predlog od 16. o. mj. da se moja pripoviest „Čudnovate zgođe šegrta Hlapića“ tiska tek u ljeto g. 1913. Pristajem na to s razloga što vidim da je taj raspored za zbor podesniji. Rukopis ću Vam priposlati, nu pošto sada neima nikakove žurbe, to ću ga još jedanput u celosti pročitati i izpraviti.

Ujedno primjećujem da na daljnju odgodu nebih nikako mogla pristati. Ako dakle bude ikakve zaprieke da sbor i u ljetu 913. nebi mogao tiskati moju pripoviest, to molim da budete tako ljubezni te mi rukopis vratite.

Što se Vašeg upita glede „Smilja“ tiče to mi je vrlo žao što neimam ništa podesnog da Vam pripošaljem, jer sam jednu malu zbirku pripov[i]jedaka već sama izdala, a novih neimam.

Osobitim štovanjem
Brod n. S. 19/10 912.

Ivana Brlić

HŠM A 1081 Škavić, Josip

Sl. 4. Faksimili zatvorene dopisnice s pismom Josipu Škaviću od 19. listopada 1912. (HŠM A 1081 Škavić, Josip)
 Fig. 4 Facsimiles of a combination letter and envelope written and sent to Josip Škavić on 19 October 1912.

5. studenoga 1912.

Velecienjeni gospodine!

Prigodom mog boravka u Zagrebu prije nekoliko dana, potražila sam Vas u učiteljskom domu, nu nisam Vas našla. Isto tako se nije nitko ozvao na moje telefonsko zvonjenje u učiteljski dom – te Vam s toga pismeno saobćujem da sam u pogledu ilustracija moje pripoviesti razgovarala sa našom poznatom slikaricom gdjom. Rojc-Šenoa. Dakako da š njom nisam mogla ništa ugovoriti, nu ona mi je rekla da bi eventualno bila spremna odazvati se ako bi joj pedagoški sbor taj posao (naime ilustraciju moje pripov[i]jedke) ponudio. Glede uvjeta etc. nisam š njome ništa govorila, samo sam joj navela da bi se imalo izvesti 10 slika. Bilo bi mi vrlo drago kad bi se pedagoški sbor mogao sa gdjom. Rojc-Šenoa sporazumiti glede tog posla, jer bih onda bila sigurna da će ilustracije biti kako si ih zamišljam. Molim Vas s toga da uzmete u obzir ovaj moj gornji pr[ij]edlog – te, ako se ne kosi sa interesima sbora, da gdji. Rojc prepustite taj posao.

Ako imade još vremena 14 dana dati ću moj rukopis ponovno prepisati, pošto sam ga prigodom opetovane korekture dosta izkrižala. Ako je pako stvar za vas već sada hitna, izvolite mi javiti te ću vam ga poslati kakav jest.

Osobitim štovanjem

Ivana Brlić

Brod na Savi. 5/11 912.

HŠMA 1081 Škavić, Josip

14. studenoga 1912.

14/11 912.

Draga moja mamice!

Ja sam sada tako obuzeta šivanjem, pošiljkama i korespondencijom da se već sama sebi činim kao verfluchter Leporello [prokleti Leporello]. Nu nadam se da će za nekoliko dana biti taj odsjek obiteljskih posala gotov. Onda ćemo valjda pogotovo sasvim utonuti u novine i karte balkanske. Znaš da me već Naca u brigu stavlja, jer se odviše uživio i udubio u tu stvar. Po noći sanja o njoj, po danu čita upravo bezbrojne viesti i novine – razgovara sam sa sobom o tim stvarima od samog neizcrpivog oduševljenja s jedne strane a „rage“ [bijes, srdžba] s druge strane. Znaš kako je on vanredno nagal – a dakako da svi ovdašnji Germani i Židovi nisu mogli postati tako dobri patriote wie der Südslave aus Koburg [poput onog Južnog Slavena iz Koburga] – a Naca je odma spreman svakoga „pojести htjeti“ koji nemisli kao mi. Moje lično pouzdanje vanredno se je diglo odkad sam u „Pressi“ čitala le Maistrovo mnjenje o uztrajnosti slavenskih ideja. Ja sam si doduše to mislila odkad sam vidila da si je Željko ipak onu limonadu načinio – ali drago mi je da to i objektivci opažaju.

Telegrafnici gospodine!

Prigodom mog boravka u Zagrebu prije nekoliko dana, potražila sam Vas u telefonskom domu na sam Vas našla. Isto tako se nije ni ho oglasio na moje telefonske pozive u telefonski dom - te dana s toga pismeno saobijem da sam u posle du ilustracija moje prijateljice razgovarala sa našom poznatom slikaricom gđjom. Roze-Senoa. Iskreno da s njom nisam mogla ništa ugovoriti, no ona mi je rekla da bi co-entuziasmo

Bila spremna odavati se ako bi joj pedagoški odbor taj posao (naime du stranicu moje prijateljice) ponudio. Glede uzjeta etc. nisam s njome ništa govorila, samo sam joj napisala da bi se imalo izvesti 10 slika. Bilo bi mi vrlo drago kad bi se pedagoški odbor mogao sa gđjom Roze-Senoa sporazumjeti glede tog posla, jer bih onda bila sigurna da se ilustracije lako mogu si ih zamisljati. Molim Vas s toga da upnete u obzir ovaj moj gornji predlog - te, ako se ne hoće sa interesima obora, da gđji Roze preporučite taj posao.

Ono imade još vremena 14 dana doći u moj ustojis ponovo pregledati, jer sam ga prigodom opetovane struktore dosta izdovizala. Ako Vas veći radla hitna, igovate mi javiti te in vam ga poslati nadav jest.

Osvolitim Horacijem

Janas/Pliz'

Brod na Savi: 5/11. 912.

Sl. 5. Faksimili pisma Josipu Škaviću od 5. studenoga 1912. (HŠM A 1081 Škavić, Josip)

Fig. 5 Facsimiles of a letter to Josip Škavić written on 5 November 1912.

Medjutim se ja vraćam na one dane wo sich groß und klein soll freuen [kada bi se i veliki i mali trebali veseliti]. Pogledala sam naime Nacinu dozu za cigarette. Ta je u miserabilnom i nepopravivom stanju. Molimo dakle staru mamu da po svojem prvobitnom planu uzme Ivi za božić jednu „cigarettdose“ – a lanac molim na moj račun dati adaptirati. Kao što vidiš spremaju se für große und klein [za velike i male] s moje strane Kleine Geschenke [mali pokloni]. – Ali zato dajem iz moje privat schatulle [privatne škrinjice] 50 K. za Bugare i Srbe, kojima to doduše neće pomoći kod zauzeća Carigrada, ali meni će se zato ipak činiti da onda imam pravo da hodam sa procesijama po Kosovom polju i da se veselim što je došao Vidov danak junački sastanak.

Vaš šah nije ovdje i neznam koje bi me exabruptno [iznenadno] pitanje na svietu više bilo moglo začuditi nego ovo! Kakav šah? Zašto šah? Otkuda šah? Neimaš pojma kako se veselim na Ristinu sliku – samo neznam hoću li ju viditi! Dakako da neću! Niste zaboravili da bude okvir okrugao? Samo ideja: bielo u bielo, ipak mi se malo riskirana čini. Da to nebi izgledalo kao crveno more i Izraelci od Petrice Kerempuha? Crveno se vidi a Izraelci ne. Ovo se naravno Nasti nebi ufala reći, već radi Hlapića ne.

Piše mi Drechsler da za buduću godinu pripravlja študiju o Ivanu Mažuraniću te da će imati tako prilike da se osvrne i na moje pjesme. Moram Ti reći da mi to nekako nije pravo. Moje su stvari sbilja tako moji privatni izljevi, da se o njima doduše može govoriti u našoj sadašnjoj literaturi, ali mi se nekako čini kao umanjivanje osobe starog tate da se mene spominje u študiji o njemu. Ja mislim da je to taktfehler [netaktičnost] od Drechslera – nadajmo se da će biti samo dvie tri linije dug. U ostalom, pisati će on tu študiju, kako javlja, istom na godinu – dakle eine jener slavischen Ideen die unter den Festungen lange verschaart liegen [jedna od onih slavenskih ideja koje dugo leže zakopane ispod utvrda].

Pišem ujedno Ivi i Nadi. Cica mi o njima donosi dobre vesti. Za Jokuša veli da je tako velika i tako gospojica da se sbilja moram čuditi tko ju je zacopral za 8 dana odkad ju nisam vidila?

Piši mi opet mamice. Ja se tako veselim kad tvoje, sada opet tako liepo i čisto pismo čitam, kao da mi je svakiput[*sic*] tko petaču dao. A barem se nemoram sramiti kao kod petačah. Svakom pokazujem pismo – superla koft! – Ljubim ruke tati i Tebi

Ivana

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 70, svežnjić 15.

Veleučeni gospodine!

Janas sam odaslala na Vasu
 ij. adresu podpunu prepis moje pri-
 poristi "Budnovate zgodbe svetga Illegija".
 Prepis je sada poseben redan,
 pregledan i točno ispravljen. I samu
 priporist izradila sam ponovno i
 točno, te moram primjetiti da oim
 korekture pravopisa, nekih mogla
nikadlove preinade, pa mi najmanje,
 odobriti, niti na nju pristati.

Imajte dobrotu te mi samo sa nekoliko
 riječi javite jeste li stvar primili, posto
 naknadno opazam da sam stavila str. 40
 umjesto 42. *Osobitim stvaranjem*

Nadam se da za ubrzanost
 seli se str. obratio na
 gđin. Poje glede ilustra-
 cije?

Josip Orlić
 Brod na Savi.
 28/11 1912

Sl. 6. Faksimil pisma Josipu Škaviću od 28. studenoga 1912. (HŠM A 1081 Škavić, Josip)

Fig. 6 Facsimile of a letter to Josip Škavić written on 28 November 1912.

28. studenoga 1912.

Velecienjeni gospodine!

Danas sam odaslala na Vašu cj. adresu podpuni prepis moje pripov[i]jesti „Čudnovate zgode šegrta Hlapića“

Prepis je sada posve u redu, pregledan i točno izpravljen. I samu pripov[i]jest izradila sam ponovno i točno, te moram prim[i]jetiti da osim korekture pravopisa, nebih mogla nikakove preinake, pa ni najmanje, odobriti, niti na nju pristati.

Imajte dobrotu te mi samo sa nekoliko rieči javite jeste li stvar primili, pošto naknadno opažam da sam stavila kbr. 40 umjesto 42.

Osobitim štovanjem

Ivana Brlić

Brod na Savi

28/11 912

Molim ujedno za obavjest[*sic*] jeli se zbor obratio na gdju. Rojc glede ilustracije?

HŠM A 1081 Škavić, Josip

12. prosinca 1912.

Vrlo ugledna gospodo!

Primio sam rukopis „Čudnovate zgode šegrta Hlapića“ u potpunom redu. Nijesam Vam dosada toga javio, jer sam bio dulje vremena bolestan, a za vrijeme bolesti nagomilao mi se posao, koji je trebalo, što prije u red dovesti.

Sa slikaricom gđom Rojc nije „Zbor“ još dosad pregovarao glede slika za Vašu knjigu. Za vrijeme božićnih praznika doći će i to na red.

Što god će se glede Vaše knjige preuzeti, javit ću Vam odmah i točno.

S najvećim poštovanjem

Josip Škavić

tajnik „Zbora“

Zgb. 12/XII. 912.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 78, svežnjić 33.

14. siječnja 1913.

Velecienjeni gospodine!

Predpostavljam da je rukopis „Zgode šegrta Hlapića“ još kod Vas, te vas molim da mi predgovor (isti se može lahko izvaditi iz rukopisa pošto je samo na jednoj strani sadržan) pošaljete, radi nekih preinaka koje mi se čine nužne.

Sl. 7. Faksimili zatvorene dopisnice s pismom Josipu Škaviću od 14. siječnja 1913. (HŠM A 1081 Škavić, Josip)

Fig. 7 Facsimiles of a combination letter and envelope written and sent to Josip Škavić on 14 January 1913.

Ujedno upozoravam da bi se sbor morao sa gdj. Rojc čim prije u sporazum staviti, jer u slučaju da ona i primi posao ilustriranja, mogla bi ga samo preko zime obaviti.

Osobitim štovanjem i zahvaljujuć unapred na usluzi
Ivana Brlić

14/I 913. Brod n. S.

HŠM: A 1081 Škavić, Josip

4. svibnja 1913.

Vrlo ugledna gospođo!

Šaljem Vam prvi arak Vaše knjige i sve slike, koje će biti u nju uvrštene. Stvarno nije ništa promijenjeno niti će se mijenjati, već samo prema dogovoru pravopis i oblik gdje koje riječi. Vi na pr. pišete „Malim čitateljem“, što je promijenjeno u „Malim čitateljima“ i druge takve sitnice, koje u samu stvar nimalo ne diraju.

Na jednome mjestu, naime ondje, gdje je Hlapić s pastirima na paši, mislim, da bi se mogao izostaviti onaj razgovor o tom da ima ljudi, koji ne vjeruju u Boga; jer držim da to baš nije potrebno da djeca znadu, a naročito ne posve malena djeca, koja polaze 1. i 2. razred pučke škole, za koju je upravo i pisana Vaša knjiga. Ja sam doduše i to netaknuto i upravo onako, kako ste Vi napisali dao složiti, no ako pristajete da se izostavi, izostavit ću.

Da Vam se šalje korektura zakasnilo bi izdanje knjige. Ja sam na vrijeme predao rukopis u štampu, no tiskara, valjda zaposlena drugim radom, nije počela slagati premda smo je glede toga i opominjali.

Molim Vas izvolite mi priopćiti Vaše opaske, da se mogu dalje ravnati.

S najvećim poštovanjem

Josip Škavić

Zgb. 4. 5. 1913.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 78, svežnjić 33.

1. lipnja 1913.

Brod n. S. 1/6 1913.

Draga mamice!

Već više dana neimam od vas glasa, nu nadam se da je vašoj lenosti u pisanju isti razlog kao i mojoj lenosti. Po liepom ljetnom vremenu nije čovjeku ništa tako antipatično kao pisana rieč. Nadam se da sjediš u dvorištu i da hvataš ozon, helij, radij i sve one ostale blagodati koje, po higijenskih studijah, lebde po Tvojem krasnom

dvorištu. Je li bol u ruci jenjala? Naca sada čita neku knjigu über Schwitzbäder [o parnim kupeljima] – upravo sve se dade izliečiti š njima, misli onaj koji prodaje te aparate za znojenje. Samo neznam može li svačije srdce to podneti? Nu moguće je da bi za Tvoju ruku dobro činili.

Imaš li viesti od Alke? Kad dolazi ona? Jeli joj jako žao što nije prisustvovala vjenčanju princeze?

Kod nas teče život bez upadica, zadovoljni smo i zdravi a vinogradi nam za sada krasno stoje.

Danas činimo jedan izlet u vinograde sa familijom našeg koncipijenta Ivekovića. On i ona i tri dečka od 5 do 11 godina. Kanst dir das Leben vorstellen [Možeš si zamisliti život] danas popodne! Ti si sigurno uzkliknula u duši: ich möchte nicht dabei sein [tome ne bi htjela prisustvovati]!

Ovih dana dolazi Šaffarić po poslu ovamo i onda će biti „Stappellauf“ [porinuće] našeg čamca.– Ja se bavim dosta narodnom industrijom, ali ovo sve nije pravi način. One gospoje tamo morale bi imati više novaca ili više „pouvoir-a“ [moći, ovlasti] da naruče veću kvantitetu stvari, kad bi želile, recimo na izložbi „Zbora“ pokazati slavonske radnje u svih njihovih formah.– Uostalom nemoj im to govoriti. Jeder soll nach seiner Art Baron werden [Svatko neka na svoj način postane barun], a od Turdovičke je svakako vrlo liepo da dalje svoj barunat upotrebljava u naše narodne svrhe, ako se i kod nas neda u velike[sic] raditi.

Neznam gdje je zakasnio moj Hlapić. Neima ga te ga neima premda su za tri nedelje izpiti i dieljenje nagrada.–

Grlim Te draga mamice i reci tati da na mojih putovanji po selu sakupljam „Wörtle“¹³ [riječce].– Bit će to riečnik narodnih ručnih radnja oliti: „Ričoslovica der Frau Kemeter“. Tvoja Ivana.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 70, svežnjić 16.

28. lipnja 1913.

Draga mamice!

Jučer me je moj dečko razveselio svojom maturom. Mi smo doduše svi u našoj familiji „već takovi“ da obilujemo ovimi maturami – pa ipak je moga dečka matura dvostruko radostna, ja mislim ne samo za nas ovdje, nego i za vas tamo!– Najviše joj se veseli Zdenka. Ti neimaš pojma kako je već zadnjih dana neprestano računala u koji čas, u koliko sati etc. će Ivo stupiti u izpitnu dvoranu i kako će mu biti i neprestano je prigovarala da se mi premalo brinemo! A kad se je Ivo javio na telefon tada je počela vikati od veselja, da se je sigurno u Zagreb čulo!

¹³ Riječ iz austrijskoga dijalekta. (op. prev. T. E.)

Za ovu moju cielu mišpohu dolazim sada sa jednom molbom na Tebe. Mi bi rado da si nabavimo za vinograd jedan jeftini pianino. Ovaj niti je za popraviti (upitala sam) niti se može i najmanja stvar na njemu odigrati.– Prosim Te draga mamice, i[s]pitaj telefonski kod raznih glasovirnih prodaja može li se dobiti jedan sbilja do**br**i pianino /makar i preigrani/ za najviše 300 Kr.– Djeca imaju u svojim štednim knjižicama toliko, pak su dogovorno ove dvie male odlučile da će doprinieti tomu kupu, a sigurno će to biti najveće veselje i najveća korist u koju mogu taj novac upotriebiti.– Prosim upitaj i Željka možda i on što zna. Svakako bi za 14 dana rado da ga već imamo, jer je ljetna sezona ipak kratka, pak neka se izplati.

Kako ste zadovoljni s Hlapićem. Korektura, mjestimice jezik i interpunkcija su grozni po uputi „zborā“. Ako budeš slala Matošu piši mu prosim Te to. Kada dobijem od „zborā“ moje eksemplare poslati ću ti još tri.– Fanikinom Zvonku tako se je dopalo da je sjedio kod nas kao ukopan i čitao upravo vanrednim zanimanjem, smijehom i znatiželjom. Jedan knjižarski pomoćnik rekao je Zori (stariji čovjek) da je to tako krasno i „plemenito“ djelo, da se je on „i plakao i veselio“ i da je cielu knjigu najedanput pročitao!– To su autorski radostni trenutci, pošto je taj čovjek od onih siromaha duhom „koji su mi najmiliji“, jer su najbolji! Što javlja Alka?– O mom dolasku i Nadinom odlasku pišem sutra. Grlim Te moja mamice.

Ivana. 28/6 913.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 70, svežnjic 16.

12. srpnja 1913.

Zagreb 12. VII. 1913.

Draga Ivana.

Tek juće[*sic*] sam vidila jednu knjižicu „našeg“ Hlapića i čula sam vrlo povoljne kritike djece koja žale da ta knjiga ima kraj. Šteta što mi nije dozvoljeno bilo slobodno raditi ilustracije, bez obzira na skupoću klišeja. Malo me je ljutilo i to što si gospoda učitelji nisu zapamtili moje ime. Kako je ženi teško provesti svoj oficijelni individualitet. Da ja u privatnom životu imadem supruga to mislim, ne spada u javnost tim više što u javnom našem životu imademo, prem isto zvanje, ipak [s]kroz različiti način i shvaćanje, pa uporaba zajedničkog jednog imena dovadja do raznih konfuzija i neprilika. Čudno da me u tom ljudi ne razumiju a baš radi toga toliko na nama griješe raznim neumjestnim prisposobljanjem itd. Još uvijek je ženi teže no muškarcu postići kakovo priznanje i upravo Ti zato osobito čestitam što su se gospoda odlučila u cijeloj našoj domovini razveseliti male odlikaše Tvojom lijepom šarolikom živahnom pripovijesti „Hlapića“. Samo dalje tako, upotrijebi

Tvoj talent na daljne[sic] veselje dobre djece i velikih. Moj muž je juće ponovno pročitao cijelog Hlapića, te smo se skoro posvadili kod tog jer sam ga i ja htjela pročitati a primjerak je od Tvoje mame a moja mama ga kani povratiti čim ga pročita. Ja sve mislim da bi Ti znala pisati lijepe priče za nas veliku djecu, moguće to potajice i činiš? Bez indiskrecije?

Za 8 dana putujem opet na more u Bašku. Kako bi to lijepo bilo da se opet nadjem s vama kao sa Nadom na Rabu, samo na dulje. Pozdravi lijepo Nadu i Tvog supruga. Tebi srdačno čestita odana Ti

Nasta.¹⁴

Arhiv Odsjeka za povijest hrvatske književnosti
Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU,
Ostavština Ivane Brlić-Mažuranić, kutija 8.

18. srpnja 1913.

Josipovac, 18. VII. [1913.]

Madame¹⁵,

En¹⁶ terminant la lecture du livre de Mme Votre fille, je le trouve supérieur à tous les ouvrages de notre littérature féminine: un véritable bijou.

Si le nom Mažuranić n'existait pas, le voilà crée de nouveau par les moyens littéraires. Je me félicite de pouvoir annoncer au public la naissance d'un conte à peu près classique.

En saluant respectueusement Mr Votre mari, je me recommande à Vous.

A.G. Matoš

Gospodo,

privodeći kraju čitanje knjige Vaše gospođe kćeri, mišljenja sam da je to jedan istinski biser i najbolje djelo naše ženske književnosti.

Kada ime Mažuranić ne bi postojalo, književnost Vaše kćeri iznova bi ga stvorila. Sretan sam što mogu najaviti publici rođenje ove gotovo klasične priče.

Pozdravljajući Vašeg gospodina supruga, preporučujem se sa štovanjem.

A.G. Matoš

Arhiv Odsjeka za povijest hrvatske književnosti
Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU,
Ostavština Ivane Brlić-Mažuranić: kutija 8.

¹⁴ Nasta Šenoa-Rojc (1883. – 1964.), hrvatska slikarica i ilustratorica.

¹⁵ Antun Gustav Matoš piše Henrijetti Mažuranić.

¹⁶ Transkripte i prijevode s francuskoga načinila je Jasna Rebrović.

31. srpnja 1913.

Vrlo ugledna gospodo!

Nadam se, da ste primili 10 primjeraka Vaše knjige.

Molim Vas izvolite napisati potvrdu za 157 kruna i 50 filira, što Vam pripada kao honorar za Vašu knjigu. Tu potvrdu izvolite poslati ili na moju adresu ili na adresu: Stjepan Horvat, blagajnik „Hrv. ped. knjiž. zbora“, Zagreb, Ilica 83., koji će Vam novac poslati, potvrda treba da glasi ovako: „Potvrda – za 157 K 50 f /: stopedesetisedam Kruna i pedeset filira /:, što sam ih primila iz blagajnice „Hrv. pedagoško-književnoga zbora“ u ime honorara za djelo „Čudnovate zgrade šegrta Hlapića“, koje je izdano kao nagradna knjiga izvan ciklusa god. 1.913. i koje opseže 5 ¼ štampanoga arka“ – Potpis.– Štampani arak u Knjižnici za mladež plaća se naime po 30 K, kako sam Vam to i onom zgodom, kad ste se o toj stvari upitali, rekao.

S najvećim poštovanjem

Josip Škavić

Zgb., 31. srpnja 1.913.

Pantovčak 42.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 78, svežnjić 33.

1913.

Ženska udruga za usčuvanje i promicanje narodne pučke umjetnosti i obrta Zagreb

Draga Ivana. Već se odavna spremam da ti pišem uvijek sam ali tako opterećena novim poslom za udrugu da na svoje privatne stvari moram renoncirati [odreći ih se]. Željela sam ti reći[sic] koji je utisak načinila na diecu tvoja knjiga. Marko nije više ni jeo ni spavao samo je čitao i rekao mi: Mama to je najljepša hrvatska knjiga, to je knjiga za koju se želi da neimade nikada svršetka.

Pitala sam i drugu diecu i ta se[sic] istotako[sic] ushićena i sva tvrde da još nikada nisu čitala tako krasnu knjigu. Naravski da se i roditelji zanimaju što to njihovu diecu tako začarava i sad oni i tetke i svi oni koji vole diecu čitaju Hlapića, i ja mislim da se još nikad nije jedna hrvatska knjiga toliko čitala ko što ova i bila tako obljubljen. Sad si ti pomisli kako je Branka bila sretna da je dobila direktno od tebe tu knjigu, jer ti moraš znati da si ti sad za diecu neko nadčovječje biće, i Branka nije nikako mogla pojmiti da si ti tetka od Riste, dakle od krvi i mesa. Znaš da je zbilja izvanredno kako se ti znadeš prenijeti u fantaziju i čuvstvo diece, i držati ih od početka do konca u istoj visini znatiželje i veselja. Baš ti od srca hvala za te [i]jepe časove koje si pružila mojoj i drugoj dieci.

A sada predjimo na predmet udruge. Molimte[sic] onima rukavima „na kotače“ neka ti žene dadu još toliko od istoga platna da bude dosta za jednu bluzu.

Ja ti se sad nemogu domisliti što sam to ono hotjela za Branku, dajmi[*sic*] to piši. A ako imadeš muštra od rasplita molimte da nam ih pošalješ. Šta bi se u zimi dalo još raditi izim kečija? Znaš ja se nadam da ću još ovog mjeseca na 2–3 dana s Robertom u Brod. On imade naime jedan veliki posao za Sarajevo koji će se u Brodu premetnuti u bosanski vagon. Da mu se tu nebi štogod razlupalo hoće biti kod toga osobno prisutan. Naravski da ću mu se tom prilikom pridružiti, jako bih rado preći slavonska sela. Otići ćemo tad i u Vinkovce i obližnja sela. Ako bog da, vidjet ćemo se dakle doskora.

Medjutim primi zajedno s tvojima srdačne pozdrave od tvoje

Ženke.¹⁷

Arhiv Odsjeka za povijest hrvatske književnosti
Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU,
Ostavština Ivane Brlić-Mažuranić, kutija 8.

15. listopada 1913.

Dozvolite, milostiva gospođo da Vam izrečem udivljenje za veoma uspjele: „Čudnovate zgode...“ za one žive, pune osjećaja opise. Jest, „iz polja i livada došla je mudrost u knjige“. Hrvatskoj majci – spisateljici duboko se klanja

M[nečitko slovo] Kovačić [potpis]

Karlobag 15. X. 913.

Razglednica Karlobaga iz Spomeničke knjižnice i zbirke Mažuranić-Brlić-Ružić, Villa Ružić, Rijeka

4. studenoga 1913.

Rome, ce 4. XI 13

Chère Madame,

Vous n'avez pas besoin de me remercier pour le compte-rendu, car j'ai rendu service plutôt au public qu'à Vous.

En saluant Me Brlić, je me recommande aux vos souvenirs bienveillants.

A. G. Matoš

Draga gospođo, nije potrebno da mi zahvaljujete na mom osvrtu jer njime sam učinio uslugu javnosti a ne Vama.

Pozdravljajući gospodina Brlića, preporučujem se sa štovanjem.

A. G. Matoš

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 78, svežnjić 33.

¹⁷ Ženka Frangeš, rođ. Kopač, supruga kipara Roberta Frangeša-Mihanovića.

10. svibnja 1914.

Brod n. S. 10/5. 1914.

Draga Mamice!

Danas je imao biti nedeljni izlet u selo Zdence, ali nam nedade barometar. Zato biram kao Sonntagsvergnügen [nedjeljnu zabavu] da Tebi, draga mama, pišem.– Pitaš kako stoji stvar sa Sr. kućom. Meni se čini da sada jako slabo, ili bolje rekuć nikako, stoji. Naca i Dobro učinili su ponudu sa 170.000 sa meublima¹⁸ [namještajem] – a to se je štedioni učinilo previsoko i odgovorila je da nereflektira na kup kuće. Od onda stvar stoji i ostaje na tom. Naca je pisao Željku i čeka od njega odgovor – premda ja nikako nevidim što bi tu Željko mogao učiniti ili savjetovati.– Prema tomu i Naca nemisli za sada doći u Zagreb – dok se možda opet što nepokrene u toj stvari prodaje.

Za mjesec dana /10/6/ viditi[*sic*] ćete jednog drugog našeg putnika, a to je Zdenka. Njezina škola čini, zum Abschied [na rastanku], malo putovanje na Rieku, Trst etc. pak ide i ona. Možeš si misliti kojim žarom i radošću! Tolike pajdašice!

Naca je sada 8 dana držao drotastu ogradu oko vinograda da kokoši neidu u tuđe vinograde. Ja sam sad konstatirala da naš vinograd time postaje u obće kokošinjac i sad se već negovori: „idemo u vinograd“, „stanujemo u vinogradu“ nego: „idemo u kokošinac“, „ljetujemo u kokošincu“. Najbolje je kod ciele stvari, da je Naca lani, sve bez ograde, imao 7 kvočkah sa 90 pilića – ove godine, kad je načinio ogradu od 150 metara, ima 1 kvočku sa 3 pileta! Na godinu će valjda uobće: „zaželiti ograda pilića, al pilića više biti neće!“.–

Vraćam Ti listove al fotografije još malo pridržajem. Imam puno kontaša koji to vole gledati, a još nisu vidili. Kad budu opet pisali, pošalji mi pisma prosim Te.

Imam za tatu dva wörtla [riječce] i dva prezimena. Neznam hoće li mu valjati, ali molim Te predaj mu ceduljku. Ričoslovicu sve pomalo čitam i crpem iz nje mnogo znanja za moj literarni rad, koji doduše jako zapinje na drugim poslovima i brigama, al je ipak dobar passe-temps [razbibriga] koji mi je Bog dao za nedelje i svece.– Znaš da bi ja jako rado da ona Poljakuša prevede mojega Hlapića? Bog zna hoće li?

Sve viesti o Nedi tako me vesele da Ti u obće reći nemogu još bi i rado znala kako stojimo temperamentno [s raspoloženjem]? Jesu li se Tvoji strahovi o druženju sa Natašom obistinili?

Piši mi puno i skoro opet, draga mama. Mene zadnje vrieme opet mnogo vuče srdce i želja: da bi mogla uvijek biti negdje bliže Tebi. To je zaista nakon 22 godine znak velike uztrajnosti u željama. Ali što ćeš kad bez mame /i u ovoj zreloj

¹⁸ Vjerojatno od Möbel. (op. prev. T. E.)

dobi/ sbilja neima pravog veselja, a po gotovo[*sic*] neima nigdje bezbrižnosti nego kod mame! – A kad govorimo o „zreloj dobi“, moram Ti reći da sam ovih dana slučajno posudila bicikl pak sam Ti se biciklirala kao fićifal, premda već godinama nisam bila na biciklu.– To Ti čini Savski luft [zrak]! – Samo Ti mamice, nemoj sad u proljeće po varaždinski sjediti u sobi. Budi celi dan vani na vašem divnom dvorišću. Neima mjesta!

Ljubi ruke puno put!

Ivana.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 103, svežnjić 1.

16. lipnja 1914.

MATICA HRVATSKA

– ZAGREB–

Zagreb, 16/VI. 1914.

Milostiva gospodjo!

Moj znanac iz Praga, gosp. Jan Hudec (Krakovská ul. 6) javlja mi, da je zet njegov, prof. Josef Filouš lijepo preveo Vašu knjigu „Čudnovate zgone šegrta Hlapića“ (Zgb. 1913.). Kako mu je Vaša adresa nepoznata, obratio se gosp. Hudec na me, da Vas u njegovo ime zamolim za autorizaciju, da knjigu[*sic*] uzmogne odmah ući u štampu. Ja odlazim prekosutra iz Zagreba, pa bi najbolje bilo, da saopćite izravno g. H., da dopuštate štampanje prijevoda.

Gosp. H. je preveo Dubrovačku trilogiju, Gorski vijenac, Propali dvori i druga naša važna djela, i njegovi su prijevodi zaista uzorni, te sam uvjeren, da će biti takav prijevod i njegova zeta, koji je duže vremena boravio u Hrvatskoj.

S odličnim štovanjem

Dr. Branko Drechsler¹⁹

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 78, svežnjić 33.

svibnja 1916.

Topusko, V. 1916.

Moja draga Zorice!

Dobila sam veliko povjerenje u poštu, jer je moja upitna karta tako brzo stigla – zato šaljem ovu kartu Tebi. Hvala Ti na Tvom pismu po Nadi poslanomu. Meni je tako drago da si u tolikom miru moga Hlapića pročitala, a još mi je draže, da Ti je bio to užitak. Ja ga sama imam tako rado, kao kakvog pravog i živućeg derančića,

¹⁹ Branko Vodnik, pravoga prezimena Drechsler, (1879. – 1926.), hrvatski književni povjesničar i kritičar.

koji će se domala sretno opet k meni vratiti. A eto vidiš, to i biva n. pr. po Tvojim pismima, koja mi ga vraćaju i odrazuju onakvog kakvog si ga predstavljam!

Za sad je naš odlazak određen za ponedjeljak. Nu dvojim da će tako točno biti. Ema je jučer krvav broj udesila i odma je ekspedirana. Dolazi naša stara Marija za naše odsutnosti.–

Grli Te, srce moje

Mama.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 102, svežnjic 1.

14. studenoga 1921.

Zagreb dne 14./XI.1.921.

KNJIŽARI L. HARTMANA

ST. KUGLI

Zagreb

Prodajem Vam u Vaše isključivo vlasništvo knjigu Ivana Brlić-Mažuranić, Čudnovate zgone šegrta Hlapića u nakladi od ne više nego 10.000/desethiljada/ eksemplara.

U ime honorara plaćat ćete mi svotu od

15.000.– /petnaesthiljada kruna/

Knjiga će izaći u ukusnoj opremi i sa ilustracijama

K i r i n a

Ustanovljenje cijene prepušta se Vama, isto tako i način prodaje.–

Autorica dobiva

25 dužnostnih primjeraka sa ilustracijama.–

Obvezujem se dati Vama opciju na sljedeće novo izdanje. Isto tako se obvezujem u nijednom slučaju štampati ili dati dozvolu za štampanje ćirilicom ili latinicom ovu knjigu direktno ili indirektno tako dugo, dok zaliha Vaših knjiga t. j. ovog izdanja traje.–

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 79, svežnjic 1.

26. studenoga 1921.

dne 26. studena 1921.

KNJIŽARI L. HARTMANA ST. KUGLI

Zagreb.

Potvrđujući primitak Vašeg cijenjenog pisma 14. XI. 1921. u stvari Nakladnog ugovora glede izdanja knjige Ivane Brlić-Mažuranić : Čudnovate zgone šegrta

Hlapića, čast mi je saopćiti Vam slijedeće:

Po mom sudu imao bi zadnji pasus ugovora glasiti:

„Kroz vrijeme od 3 godine od danas računajući obvezujem se, da ne ću dati nikome prava na novo izdanje ovoga djela u hrvatsko-srpskom jeziku bilo latinicom, bilo ćirilicom.“

Ujedno Vas učtivo molim, da mi izvolite saopćiti, dali se među onih po Vama navedenih 25 dužnosnih primjeraka sa ilustracijama, što ih dobiva autorica, razumiju oni dužnosni primjerci, koje se imaju predati raznim kulturnim ustanovama u smislu postojećih uredbi, te koliko se takovih primjeraka imade vlastima predati. očekujući Vaš cijenjeni odgovor bilježim

sa velešto-vanjem[*sic*]

M. Z.²⁰

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 79, svežnjic 1.

28. studenoga 1921.

ZAGREB, dne 28./XI.1921

Veleučeni gospodine doktore²¹!

Potvrđujemo primitak cijenjenog dopisa od 26. ov. mj. te Vam javljamo, da smo sa vremenom od 3 godine računajući od 1. siječnja 1922. sporazumni.–

Gdja sestra dobije

25 besplatnih primjeraka,

dok na nas otpada dužnost podavanje primjeraka u ime cenzure Kulturnim zavodima.–

Naslovna slika je dovršena, pa ćemo započeti još ove ned[j]elje sa slogom knjige.–

Uslobodjujemo se još upitati, komu se imadu poslati korekture, te bilježimo

veleštovanjem

St. Kugli

Knjižara Kr. Sveučilišta
i Jugoslavenske akademije

Zagreb

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 79, svežnjic 1.

²⁰ Želimir Mažuranić (1882. – 1941.), brat Ivane Brlić-Mažuranić, zagrebački odvjetnik, ministar trgovine i industrije te predsjednik Senata Kraljevine Jugoslavije.

²¹ Pismo je naslovljeno doktoru Želimiru Mažuraniću.

15. prosinca 1922.

ZAGREB, dne 15. XII. 1922.

P. n. gospodin

Dr. ŽELIMIR MAŽURANIĆ

Zagreb

U prilogu šaljem ugovoreni honorar u iznosu od

K 15.000.– /petnaest hiljada kruna/

u gotovom, za upravo izašlu knjigu : Ivana Brlić-Mažuranić : Čudnovate zgode i nezgode šegrta Hlapića.

Isto prilažemo prema ugovoru i 25 komada dužnosnih egsemplara.

Molim Vas, veleučeni gospodine doktore, da nam primitak potvrdite, te bilježimo veleštovanjem

Zlatko Kugli

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 79, svežnjić 1.

15. prosinca 1922.

dne 15. decembra 1922.

p. n. tt.

St. Kugli

Zagreb.

potvrđujemo primitak od

K 15.000.– /petnaest hiljada kruna/

u ime honorara, te 25 komada egsemplara izašle knjige: Čudnovate zgode i nezgode šegrta Hlapića od Ivane Brlić-Mažuranić.

sa veleštovanjem:

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 79, svežnjić 1.

16. veljače 1925.

16/II. 1925. Brod n. S.

Dragi tata²²!

Bio je prekjučer kod mene Matasović – došao je da malo proštudira Relkovićeve pisma. Bio je dva dana za redom kod mene i radio je dosta dugo

²² Vladimir Mažuranić (1845. – 1928.), otac Ivane Brlić-Mažuranić, pravnik, predsjednik Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (1918. – 1921.), sin je Ivana Mažuranića (1814. – 1890.), hrvatskoga bana, i Aleksandre Mažuranić (ca. 1820. – 1885.), sestre hrvatskoga književnika Dimitrija Demetra (1811. – 1872.), jednoga od utemeljitelja Hrvatskoga narodnoga kazališta.

u biblioteki. Za mene je jedini praktični rezultat taj da je konstatirao da mi fale dva pisma Relkovićeve /naime po onome što je Bogdanovi[ć?] g. 1907. izdao u „Viencu“ kao Relkovićeve pisma iz Brlićeve zbirke/. To je svoj prilici izvolio Bogdanović zadržati, ako nije – a tko bi znao? – prekjučer „pofalilo“?! – U ostalom u ime božje! Kad dolazi u ruke koje se za to zanimaju i to ciene, nije mi baš žao! Tako smo i Preradovićeve pisma „povjerali“ Kostrenčiću – pa danas imamo sami njihove prepise, koje je pokojni stric, kao nekom divinacijom, dao predhodno načiniti! – Matanović me moli da mu budući put dozvolim uvid u svežanj: bosanski fratri i biskup Baričić. Čini mi se da si mi Ti jedanput rekao da bi tu moglo izaći neljepih stvari – za to sam se prilično rezervirano glede toga držala. Matasović misli doći tek u travnju opet u Brod, pa ćemo do onda viditi.– Inače je i mene i njega vanredno veselilo pregledavanje mojih raznih zbirka i zbirčica: starih slika, fotografija – raznih „pogleda“ na stari Zagreb, zatim zbirka slika naših gradova i ruševina – a napokon i zbirka od 250 koloriranih slika iz „modejournala“, sve iz dobe krinolina! Imam to od Kušlandice – za Matasovića prava poslastica! Veli da tako veliki broj tih slika nije nigdje vidio. Za Tvoj prinos „Narodnoj Starini“ kaže da je to nešto vanredno zanimivo i punoga. Tuži se da ima slagare koji samo onda za njega rade kad nemaju sa dnevnim novinama posla – pa usljed toga „Starina“ tako sporo i teško izlazi.

Primila sam „Corriere“. „Merla“ mi se svojom jednostavnošću čini jako umilno pisana. Meni godi ovakova jednostavnost, kao što mi gode pjesme gondoliera: „Santa Lucia“ i „Sotto il ponte“. U dnu duše sam ipak uvjeren, da je sve što stoji višje, neka vrst prenavljanja. Ovo dakako samo šaptom kažem! – U znaku tog primitivnog uvjerenja počela sam mojega „Hlapića“ obradivati za pozornicu. Već dugo me je „Udruga učiteljica“ umolila za jedan dječji komad – pa mislim da im to načinim. Samo nebi rado bez mojeg impresario Željka da im to ponudim. Osjećam, da uspjeh našeg englezko-hrvatskog poduzeća više ovisi o lukavosti i o poznavanju svieta i trgovačkih trikova, nego o vrijednosti mojeg pisanja – pa nebi rado Željku i sebi što zafušala i izstupom malog šmrkavca Hlapića na pozornicu, a pod mojom zastavom! Nadam se da će mi se Željko telefonom javiti pa ćemo i o tom govoriti.

Mi smo prilično zdravi – a kako nas ima ovdje sedmero na kupu, to možemo biti zadovoljni ako nikome ništa ne fali. Moja Nedjeljka na 25. o. mj. navršuje 8 godina. To je već tako velika curica, da ćeš se začuditi kad ju vidiš. Neopisivo sam željna da Ti ju jedanput dovedem, da diete opet obnovi svoje uspomene na starog tatu. Inače, kraj njene bujne fantazije svaka stvar polako dobiva oblik legende i priče pa tako i stari tata.

Mi smo vinograd orezali, nakolili – krumpir, grašak i sve zelenje posadili. Što god ja pamtim toga još nije bilo polovicom veljače! Viditi ćemo kako će ispasti.

Grlim Te, dragi moj tata, i Tvoja sam

Ivana.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 103, svežnjic 1.

8. ožujka 1925.

Brod n. S. 8/III. 1925.

Mila moja Vesnice²³!

Ti možda misliš da nemaš više bakice kad Ti tako riedko kada piše. Ali da znaš zato kako puno bakica na Te misli i kako se veseli na to da ćeš Ti skoro u školu! Onda ćeš Ti meni svake nedelje pisati pismo – a to će tako liepo biti! – Danas Ti šaljem ovdje u pismu jednu malu curicu koja se baš tako ozbiljno drži kao Ti i koja mi se ja[ko]avidja. Ona je bila tako mala kad se je Babilonski toranj gradio /to naime Nevica tvrdi/ a sad je velika i zove se „Bakica“. Po tomu se možeš uvjeriti da ćeš i Ti /koja sad isto tako držiš glavicu mudro na hero kao mala opica [majmunica]/ jedanput, ako Bog da, zvati „Bakica“. Nije nužno da se tomu odviše veseliš, ali kad jedanput dodje, onda će Ti biti i milo i drago, pa ćeš glavu isto tako mudro naheriti na drugu stranu i biti ćeš – /pst, ovo Nada, nemoj djeci čitati/ stara, vrlo mudra opica, koja za sve blago ovog svieta nebi prodala svoje zvanje Bakice.– Ovu fotografiju, drago diete nemoj metnuti u onaj album s kojim se nahitavate, makar da mamica veli da imate s tim veselje, nego ju malo bolje spravi. Možda u ormar kod Kiantića ili kod one „košarene“ lopte?

Nevica Te jako liepo pozdravlja. Ona je sad iznenada postala izvrsna učenica, samo se odviše marljivo zalieva sa tintom, tako da svi bieli zapregi imaju točke, zviezde, kugle i debele pruge od tinte.– Sad uči za jednu školsku predstavu – samo nezna pjevati pa će pjesmu „Napred zastava slave“ morati valjda na harmoniki svirati ili će na ramenu donesti crnoga kosa koji će korz[sic] svoj žuti kljun fućkati, a Nevica će samo usta otvarati. Hoće li to liepo biti to neznam.

Molim Te reci Gjokici da prodajemo Lisca. Možda bi on bio kupac? Ja bi ga dosta jeftino dala, jer kažu da ima butrave noge, da je plentav, da je gmiljo i da mu treba sto kandžija do Aleske ćuprije. No sad ako se Gjoko odluči da iz svoje knjižnice digne dvie banke, ja bi mu ga dala – ali dakako bez Stipe. Jer Stipu trebam da mi drugoga konja opet dresira da bude „gmiljo“. Piši mi o tom.

Reci Tvojoj mamici da sam danas i drugo njezino pismo primila i da mu se silno veselim. Kad sakupim više poslati ću starome tati.

Mislite li vi na vinograd? Jučer su Alkica, Vukac i Nevica donieli toliko ljubica, jaglaca, visibaba i mandulinih cvatućih grančica da nismo znali kuda sa svim tim.

²³ Vesna Draxler, rođ. Ružić (1918. – 2012.), kći Nade i Viktora Ružića, unuka Ivane Brlić-Mažuranić. (Podatke je dao Theodor de Canziani Jakšić)

A danas je bio imendan od strine Fanike pak smo odniali cvieće njoj, a za to smo dobili nekoji „toboš-tortu“²⁴ a nekoji „flejšpittu“ [mesnu pitu].–

Zagrli Eticu i malog Hlapića-Vikića. Hlapića će predstavljati na zagrebačkom kazalištu djeca. Onda moraš i Ti doći.

Pozdrav svima a najviše mojoj Vesnici od

Bakice.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 101, svežnjic 2.

20. ožujka 1925.

20/III. 1925. Brod n. S.

Dragi moj tata!

Ovaj put mi je Tvoja pošiljka „Corriera“ osobito veselje učinila. Desilo se je baš tako da nisam imala u večer nikakvog posla – /što vrlo riedko biva u mojem sadanjem samostalnom životu!/ pa sam cielu večer čitala i pročitala sve članke i člančice. Dakako da me najviše interesira Selma Lagerlöf i dramtizacija njenog Göste Borlinga. Ja sam proglasila da će to nedvojbeno postati „Hlapić-drama“. Naime: jedan red doživljaja i pripov[i]jedčica, bez unutarnje dramske radnje – kao što se i ja, u svom djetskom genre-u borim kod Hlapića i sa istom pogrješkom! – Berlinska glomaznost opisana je tako istinski unutarnjim superioritetom da sam uživala! Tako bi se hitro i mudro zeleno zamorče rugalo devi, kad bi ona pokušala oponašati njegove „tours d’adresse“ [trikove, vještine]! Osobito me zanima već od početka stvar one Poljakinje koja je, iz milosrdja, ubila svojega muža. Kako duboko i kako izpravno, a sa malo rieči žigoše pisac moderno milosrdje i moderno degeneriranje zakona! Škoda da je sve to u Mussolinijevoj domovini izgubljeni biser mudrosti.

Šaljem Ti dalje Nadin putopis iz domovine toga Mussolinija, a iz podzemlja Petrove crkve. Mussolini se u svom cielom životu sigurno nije nikada sjetio ove „loggie“ [lođe], koja tamo leži u svojoj neiskazanoj ljepoti i snazi, a sakrivena pod površinom italske zemlje – u obće pod površinom globa! Ja držim i uzdam se da tako ima i u duši čovječanstva, pod sadanjem ružnom i nakaznom površinom, jedna prekrasna, svjetla loggia sa svetištem, do koje ćemo konačno i sami stići, kad se do sita nalutamo po tamnim koridorima katakombah!

Mi smo ovdje „Dubravku“ liepo odglumili, a meni je pri svemu tomu najmilije, da je moja Nedeljka mogla čuti one krasne verze Gundulićeve, dočim joj je onaj cieli ornat, kojega su vrlo dobro udesili, pomogao da shvati i da osjeti ljepotu rieči n. pr. staroga svećenika.

²⁴ Vjerojatno je riječ o doboš-torti, prema Mađaru Dobosu koji ju je osmislio. (op. prev. T. E.)

Primila sam od Matasovića iz Skoplja pismo. U pogledu naše ovdašnje realske Brlićeve knjižnice, savjetuje mi da se obratim na ministarstvo prosvjete i da se s njima sporazumim da se ta ciela knjižnica preveze u Zagrebačku sveučilišnu biblioteku. Dakako da ja to sada na nikoji način nemislim učiniti – to bi značilo spasiti knjižnicu kao što je onaj poznati medved spasio svog gospodara od muhe! Knjižnica je doduše ovdje podpuno „preisgegeben“ [prepuštena na milost i nemilost] – no kad neima načina da se direktore prisili da ju uredi, onda nek barem ostaci ostataka nepadnu pod ministarske odredbe!

Mi smo hvala Bogu zdravi, a nadam se, dragi tata, da je i kod vas tako, premda nečujem od vas ništa. Samo od Riste imam pismo u kojemu „se joka“ što nemože da dobije romane Retcliffa. Vidiš, dragi tata, da ima još vrlo sretnih, vrlo dobrih i vrlo mladih ljudi na svijetu! Ovo posljednje je osobito utješljivo.

Grlimo Te, mili moj tata i čuvaj se ove ljute zime, koja nas sve goni k peći. Rabi moju vunenu kapicu, koju sam Ti po Nadi poslala i koja je mene spasila od onog tromjesečnog čirića u vratu! Valjda će sad i zazeleniti vaše krasno dvorište pa ćemo i zaboraviti za zimske tegobe!

Grli Te Tvoja zahvalna

Ivana.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 103, svežnjic 1.

11. travnja 1930.

Paní
Ivana Brlić-Mažuranićová,
Zagreb,
Trenkova 5.

11. dubna 1930.

Vážená paní,
rádi bychom vydali Vaši knihu Podivne příběhy učně Kloučka v překladu prof. Josefa Filouše, s obrázky Josefa Lady.

Dovolujeme si Vám nabídnouti autorisační poplatek pro 3.300 výtisku stejný jako u Pohádek, t. j. 1.000 frs., splatných při vydání knihy, t. j. asi v říjnu t. r. a 5 výtisků autorských, volných.

Doufáme, že po dobrých zkušenostech s Vašimi Pohádkami autorisační právo nám laskavě udělíte, a že nám take pro náš obrazkový měsíčník Panorama napíšete článek o vzniku Vaší knihy a zašlete nám nějakou svou novou fotografii.

Děkujeme Vám předem a jsme
uctivě
za

Vydavatelstvo družstvení práce
V Praze XII. Slezská ul. 13.

11. travnja 1930.

Veleštovana gospodo²⁵,

željeli bismo objaviti Vašu knjigu Čudnovate zgode šegrta Kloučka u prijevodu prof. Josefa Filouša, s ilustracijama Josefa Lade.

Dopuštamo si ponuditi Vam autorski honorar za 3.300 primjeraka isto kao i za Priče, to jest 1.000 frs, naplativih po objavljivanju knjige, to jest vjerojatno u listopadu ove godine te pet besplatnih autorskih primjeraka.

Nadamo se da ćete nam, zbog dobrih iskustava s Vašim Pričama, autorska prava ljubazno prepustiti, te da ćete nam za naš ilustrirani časopis Panorama napisati članak o postanku Vaše knjige te nam poslati neku svoju novu fotografiju. Zahvaljujemo Vam unaprijed te smo

s poštovanjem

Vydavatelstvo družstvení práce
U Pragu XII. Slezská ul. 13.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 80, svežnjic 46.

23. svibnja 1930.

Paní

Ivana Brlić-Mažuranićová,
Zagreb.

23. května 1930. [23. svibnja 1930.]

Veleštovana gospodjo,

zahvaljujemo na Vaš cijenjeni list; njegov sadržaj ćemo upotrijebiti k propagaciji Vaše knjige „Čudnovate zgode šegrta Hlapića“.

Šteta, da to nije onako, kako smo si predstavljali. Mi bi rado saznali, iz kakovih impulsa je Vaša knjiga izašla.

Sigurno je Vam svijet malog šegrta stran, te bi naše čitaoce zanimalo, kako je k tome došlo, da ste napisala tako lijepu knjigu.

Mislite, molimo, da je kod Vas redaktor, koji je znatiželjan a koji Vas ispitiva o Vašoj knjigi, o svim njezinim događajima a Vi da mu odgovarate.

Mi bi Vam bili vrlo zahvalni za Vašu novu sliku, jer Vaša fotografija, koju ste nam prije godine dana poslala nije za reprodukciju dosta izrazna.

Bit će nam drago, veleštovana, ispunite-li[*sic*] našu želju te nam pomognete približiti Vašu knjigu srcima československih čitača.

²⁵ S češkoga jezika preveo Berislav Majhut.

Veleštovanjem odani
za
Vydavatelstvo družstvení práce

V Praze XII. Slezská ul. 13.

[isto pismo češki nakladnik je još jednom poslao Ivani Brlić-Mažuranić 24. IX. 30.]

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 80, svežnjic 46.

23. rujna 1930.

Pani
Ivana Brlić-Mažuranićová,
Zagreb,
Trenkova 5.

V Praze
23. září 1930.

Vážená paní,
dne 23. května t. r. poslali jsme Vám chorvatský dopis, jehož opis v příloze posíláme, na který jsme, bohužel, nedostali do dnešního dne odpovědi.
Byli bychom Vám velmi vděční, nemůžete li nám vyhověti ve věci článku pro naši Panoramu, kdybyste nám alespoň poslala svoji novou fotografii, protože ona, kterou od Vás máme, je již poněkud zastarála.
Děkujeme Vám předem za laskavost a jsme Vám utivě oddaní za
Vydavatelstvo družstvení práce
V Praze XII. Slezská ul. 13.

Gospođi
Ivani Brlić-Mažuranić
Zagreb,
Trenkova 5.
U Pragu
23. rujna 1930.

Veleštovana gospođo,
dana 23. svibnja ove godine poslali smo Vám hrvatsko pismo čiji prijepis šaljemo u prilogu, na koji nismo, na žalost, do danas dobili odgovor.
Bili bismo Vám jako zahvalni, ne možete li nam udovoljiti molbi što se tiče članka za našu Panoramu, da nam barem pošaljete svoju novu fotografiju, zato jer je ona koju ste nam poslali, već ponešto zastarjela.

Zahvaljujemo Vam unaprijed za ljubaznost a Vaši smo odani
Vydavatelstvo družstvení práce
U Pragu XII. Slezská ul. 13.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 80, svežnjic 46.

22. siječnja 1931.

Velecijenjeni gospodine uredniče!

Prekjučer sam primila Vaše lijepo izdanje „Kloučka“ (10 exemplara). Zahvaljujem Vam za pošiljku. Izdanje je vanredno uspjelo i upravo godi oku po svojoj radosnoj vanjštini. Šaljem Vam u privoju člančić o genezi „Hlapića“. Molim da mi javite hoćete li ga i gdje ćete ga objelodaniti. Svakako: ili u cijelosti ili nikako. Srdačnim pozdravom i štovanjem:

Ivana Brlić Mažuranić v. r.

Brod n. S. 22. I. 1931.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 80, svežnjic 60.

22. siječnja 1931.

O postanku malog „Hlapića – Kloučka“

Jednog me je proljeća zanimalo neki mali, vanredno skladni opančarski šegrt, bucmastoga i uvijek nasmijanog lica, a jasnih, čestitih i veselih očiju. Slijedila sam tijekom nekoliko nedjelja njegovo žustro poslovanje na pijaci našeg malog grada. Kad bi sa svojim drugom nosio na dugačkoj motki poredane opanke, da ih izloži pod šatorom, sklizali su opanci sve polako po motci prema malome, jer je nosio prvi kraj motke, a bio je mnogo niži od svog druga. Konačno je gotovo sav teret ležao na leđjima maloga hlapca – no on je i nadalje fićukao, a njegovo garavo, dobro zamusano, no još više nasmijano lice nije odavalo nikakve gorčine nad ovom nepravednom podjelbom tereta.

Pošla sam jednom da vidim, kod koga taj mali titan posluje – i ugledala sam pod šatorom poslodavca: čistu opreku malome šegrtu. Surova, ružna i odmah na prvi pogled nemila vanjština – a grubi i neskladni glas, koji je bez daljnijega mogao da posluži Majstoru Mrkonji. No taj ne bijaše još niknuo u meni. Nego pomislih: čudnovate li razdiobe ljudi, ne samo na broskoj pijaci nego i po čitavome svijetu! Zašto ovako umiljatom djetetu ovako nemili gazda? No uto mi pade na pamet narodna pripovijetka, kako su neki seljani pošli do dragoga Boga, da se potuže, što je on najbolju i najvrjedniju djevojku dosudio najljenijem i najnevaljanijem

momku u selu. „Takovomu i treba valjana žena“ otpremi Bog seljane. – Pa valjda i ovaj mališan ima svoju svrhu uz ovog nemilog gazdu – završim za ovaj put svoje umovanje. – Medjutim se desilo, da mi je pukim slučajem bio odignut jedan mali skutić onoga zastora, kojim je život svakoga čovjeka prekriven – a po pravu pjesnika i pisca proširila sam onda i izradila sam sličicu, koja mi je u taj tren bljesnula u oči. Bilo je to ovako: Ljeti je naše divno vinogorje u blizini Broda na Savi napučeno. Svatko, tko nije već baštiniio vinograd, nastoji da tamo stekne bar krpicu vinograda i bar šaćicu kolibice, gdje može da od subote do ponedjeljka uživa divote našeg ljeta i naše jeseni. U samoj stvari je svijet zaista vrlo malo pokročio naprijed, te bi se naša prastara brodska „subota i nedjelja“ mogla dići na očigled Europe kao neki davni rustikalni pra-štric modernog engleskog Week-enda!

Takovu sam dakle jednu ljetnu noć provodila i ja u našem vinogorju, u svojoj kućici. Oko mog vinograda svuda poraštrkani vinogradići i kolibice – maleni posjedi, ali neiscrpivi užici naših gradjana i obrtnika. U večer – tople naše i zvjezdane večeri, gdje zvijezde kao blistave škuđe sjaju na dubokom, svjetlom nebu! – u večer palili se krijesovi na sve strane, pjevale se svuda prastare vinogradske pjesme, ozvanjala je tamburica i orio se po gdjejkoji radostan hitac iz puške. Kao da se neka svečanost slavi u ubavom brodskom vinogorju? A kad tamo: ništa! To naprosto duša našeg gradjanina – prasjedioca uživa, kao što su i pradjedovi uživali, u neopisivoj idiličnoj ljepoti ovoga kraja i u tim zaista bajoslovnim ljetnim noćima. A poslije polnoći – sve utihlo. Krijesovi pred kolibicama dogorjeli, samo pokoja žeravica još tinja – u kolibicama se svjetiljke trnu, kroz širom otvorene niske prozorčice leprša na časove šareni zastor, a unutra netko hrče – bezuslovno hrče!

Noćni pokoj! – Gdjegdje ipak šuška jež po stazici, a katkada prodre tišinu nemili krič velikog kozodoja, koji vješto križa kroz guste krošnje voćnjaka, a da se nikada ne takne krilom grančice. No u to – tko bi znao odakle? – sabrala se oluja. Oblaci grnu jedan za drugim, zvijezda za zvijezdom gasne pod tmastim gomilama, Vlašići još načas trepere kroz pukotinu u oblaku – ali eto već bljesak, tutanj, grmljavina. Začas: kiša, pravi potop! Gromovi razdiru noć na sve kraje. – Vihor njiše krošnje ogromnih oraha, koji se na mahove dotiču jedan drugoga svojim orijaškim granama kao da se rukuju u ovoj nenadanoj nedaći. U ravnim, pravilnim redovima vinograda čuje se po gdjekad pucketanje: to puca kolić pod udarcem vihra[*sic*], a vinov trs u mraku klone kao povaljen vojnik na tlo ili se hvata u bujnu lozu svojega susjeda, te ostaje oslonjen medju gustim lišćem, kao u zelenom zagrljaju vjernog bojnog druga. Strašno, žestoko, al kratko i kao odsječeno, dolaze i odlaze te noćne oluje – i eto – sad samo još kiša: pljušti, pljušti! potočići vode klokoću nizbrdice kroz jarčiče oko moje kuće u limenom žlijebu bubnja voda u sav glas i ruši se u staro bure kao pravi propisni vodopad, koji prebacuje svoje valove prije cilja, a klokoće, kad se

stropošta u dubinu. Dakako u maloj vinogradskoj kućici ne možeš, a da ne slijediš sve peripetije ovakove oluje. Pomnim sam uhom slušala štropot mog vodopada – no u to mi se učini, da tik uz njega čujem ljudske glasove. Otvorim kapke – voda sakupljena gore na daščici zapljusnu mi u lice, al pod prozorom tik uz moje bure ugledam neko čarobno čudo: veliki, okrugli crveni sjaj, kao neki ogromni prozirni lampion, a usred njega ni manje ni više nego upravo onaj naš nemili surovi gazda. Nedaleko njega, pod mojom strehom, te još uvijek u onom crvenom, čarobnom sjaju, klečao je na mokroj cigli, sagnut sasvim pod moje bure, mali buc masti šegrt. Začudna ta vizija osupnu me u prvi čas, dok ne zamijetih, da crveno osvjetljenje dolazi od odsjeva ogromnog crvenog kišobrana, kojega je majstor držao razapetog, te od vinogradarskog lampaša, kojim je svijetlio malome. – „Što radite?“ upitam ne malo udivljenja[*sic*], premda mi je odmah bilo jasno da je nemili majstor jedan od onih mojih mnogobrojnih bližih ili daljih susjeda koje nijesam poznavala. „Eto! besposlice! Tražimo neku mačkicu.“ – „Eto je, eto“ viknu u taj čas mali i uspravi se u onom crvenom svjetlu sav sjajan od radosti. U naručju držao je najobičniju malu, šarenu mačkicu, koja je ikad izvučena ispod vinogradskog bureta! No on je stajao čupav, garav i ponosan, zavio macicu pod poderani kaputić, tako da joj je samo umna glavica sa nemirnim šiljatim ušima virila napolje. „Ne bi li bila grjehota da ovako kisne?“ Govorio je mali gladeći je prstićem po sivoj njuškici dok je kiša sve polaganije i sve opreznije kuckala po crvenom kišobranu, a mrak nakon oluje bivao opet sve prozirniji. Neki odsjev mekoće pao je po nelijepom licu majstora, dok je promatrao maloga. „Našao je sinoć tu mačkicu, hoće da ju dade mojoj maloj – a kako mu je utekla kroz prozor, nije dao mira... itd.“ „Jeli vam rod taj mali?“ – „Kakav rod! Siroče! Napast! Hajdemo!“ Nekuda je meko glasio taj tobože strogi poziv. Okrenuše se i podjoše. Veliki razapeti crveni kišobran, zabačen na rame majstora, prekrio mi je i majstora i malog i šarenu mačkicu. Odlazili su kao jedna jedina cjelina, zaokruženi tajnovitim crvenim svjetlom. Odlazili su opet natrag u onaj svoj život o kojemu nisam baš ništa znala doli ove male zgodice. No osjećala sam, da ova trojica, što mi ovako tijesno spojeni iščezavaju sa vidika, nisu spojeni niti po ogromnom crvenom kišobranu niti po čarobnoj crvenoj svjetlosti. Osjećala sam, da ih je u ovu cjelinu spojila jedna na oko sitna, a u istinu nesavladiva moć: dobrotu, podatnost i vedra čud ovog siročeta, koje i samo ne zna, koliki je neizmjerni dar Bog položio u njegovo bodro srdašce.

I dok mi je crveni kišobran polako umicao[*sic*] sve dalje put nepoznate kolibice, dotle su – gle zaista – nekim magičnim obratom počela da mi se sa dalekog obzorja savske ravnice opet vraćaju sva trojica. Njihovi su likovi još zamagljeni, no oni idu ravno k meni te bivaju sve jasniji. I već probijaju nasmijane vedre očice i zelene hlačice šegrt (neka bude – šegrt Hlapić!) i već se orisuje kao ugljen crna brada

majstora (neka bude – Majstor Mrkonja!). Ganuta umiljatim likom malog šegrta otvorila im je moja mašta odmah širom svoja vrata, stavila im je na raspolaganje svoje nebrojene poljane, svoje livade, svoje gradove, i radionice, svoje burne vašare i vrtoglave vrtuljke. A Majstor Mrkonja i mali Hlapić, našavši se u tolikom i tako zgodnom priboru[*sic*], počeli su da se i sami rasporedjuju i da se udešavaju. Bez moje daljnje saradnje izgradili su oni eto vlastoručno pripovijetku „Čudnovate zgone šegrta Hlapića“

Evo, gospodine uredniče, ovo je istinita priča o postanku knjige, koja Vas zanima. Ne bih Vam je nikad odala, da me nije Vaše zaista dražesno češko izdanje „Šegrta Hlapića“ toliko razveselilo i zadovoljilo. Vedre i tako umiljato šaljive slike i boje izmamile su ovu moju ispovijest – premda držim, da svako otkrivanje o postanku neke knjige uvijek oduzima toj knjizi mnogo od njene neposrednosti.

Konac

Brod n. S. 22/I 1931.

IBM

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 82, svežnjic 13.

23. siječnja 1931.

Brod n. Savi 23. I. 1931.

Visokocijenjena gospodo profesor!²⁶

Vidim, da je medju nama telepatsko općenje najefikasnije: prekjučer na večer mislila sam dulje vremena na Vas i nagadjala što to može biti, da su mi posljednjih mjeseci posve izostale one Vaše mile kartice, na koje ste me bili toliko naučili, da mi sada zaista vrlo fale. A jučer ujutro – eto Vaš[e] milo i prilično opširno, pismo. U njemu dakako i opet vrlo malo o Vama! A ja bih jednom zaista rado da mi pišete o Vašem poslovanju jer slutim baš po ovom Vašem dugom muku, da na nečem zbiljnom i važnom radite. Nadam se, da Vas i zdravlje služi i da ćete se oprijeti bujuici[*sic*] gripe, kojoj ja nastojim naći lijeka u energiji. Što se tiče gospodje Elge Kern zaista ne znam ni što da Vam odgovorim, ni što da joj pošaljem. Prilično sam siromašna na idejama za takove naručene članke. Nego mislila sam, da Vas umolim da pročitate moj isto tako prisilni članak o genezi „Šegrta Hlapića“. Ako bi možda taj, koji sadržaje baš neku vrst autobiografske crtice bio podesan za gospodju Kern, to nemam ništa protiv toga, da joj se pošalje. Članak sam priposlala Željku, a kako nemam drugog prepisa, to Vas molim da mi javite, želite li ga čitati i bili Vam ta ideja bila simpatična. Ja ću onda Željku pisati, da Vam ga pošalje, a Vi ćete opet meni pisati, te ću ja članak na njemački prevesti i poslati ga u Meinnheim.

²⁶ Ivana Brlić-Mažuranić piše profesorici Camilli Lucerni (1868. – 1960.), hrvatskoj filologinji i prevoditeljici.

Iz Zagreba uopće vrlo malo čujem, jer mi se ni Alka u posljednje vrijeme ne javlja. Jedini Ivo vjerno se i redovito javlja, a nadam se, da ga i Vi kadgod vidite. Mi smo ovdje u posljednja dva mjeseca bili razvili takvu vrtoglavu djelatnost u pogledu korespondence, javnog dobrotvornog rada, u pogledu javnih i kućnih priredaba i predstava, da mi zaista ne bi ni bilo moguće za sve vrijeme otići iz Broda. A dolazi tu i pitanje izdataka, koje ne malo važi. Nadam se ipak u februaru ili martu sve tako srediti, da bih mogla opet u mojoj garconijeri u Zagrebu kojih 14 dana provesti. Da pritom najvećim veseljem mislim na Vaše mile posjete, to mi možete odmah vjerovati. Srdačno Vas pozdravljam i očekujem Vaš mili odgovor:

Odana Vam:

I. B. M.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 80, svežnjic 61.

3. veljače 1931.

3. II. 31 Ovaj čas primila i pročitala (s Elsom Kučerom) predražesnu pričicu o postanku šegrta Hl. Predražesna – ali odviše specijalna, pretpostavl[j]a ipak manje više poznavanje knjige.

Moja bi želja bila, da u opis vinogradske idele[*sic*], koja bi se djelomice mogao upotrijebiti, uđe ona trojka misli, koju ste mi jednom rasvili[*sic*], kada smo po mjesečini sjedile na balkonu. Onaj Vaš stav prema vječnosti i onu o iščezavanju svega kad raste pronicavost oka i uha.....

O svojemu radu htjela sam Vam dati malo sliku, draga gospođo B. M., ali eto opet ne mogu! – Prevela sam: Ribar Palunko i njegova žena, sada ću prepisati druge prevode. Pisala mali članak o Melek Jaši i Caracenu, primila i pročitala mnogo knjiga i ocijenila neke, uz to na mnoga pisma i zahtjeve odgovorila, i t. d.

Nadam se ipak Vašemu dolasku pri koncu ovoga mjeseca.

Srdačno pozdravlja odana Vam

C. L. [Camilla Lucerna]

C. Lucerna

Zagreb

Grič 2

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 80, svežnjic 61.

5. veljače 1931.

5. 2. 1931.

Paní

Brlić-Mažuraničová,

spisovatelka,

Brod n. Sav.

Jugoslavija

Milostivá paní,

děkujeme Vám za velmi krásný Váš článek o vzniku Vašeho Hlapiča. Domníváme se, že čtenáři naší Panoramy budou Vám za článek vděční, stejně, jako jsou za knihu. Článek přirozeně otiskneme beze změn a nezkrácený. Máme take upřímnou radost z toho, že se Vám kniha líbila.

Honorář poukázali jsme Československou bankou v Daruvaru a prosíme Vás o laskavou zprávu, zda jste jej již obdržela.

Se srdečnými pozdravy

uctivě oddaní

za

Vydavatelstvo družstvení práce

V Praze XII. Slezská ul. 13.

Gospođi

Brlić-Mažuranić,

spisateljica,

Brod n. Sav.

Jugoslavija

Milostiva gospođo,

zahvaljujemo Vam na vrlo lijepom članku o postanku Vašega Hlapića. Pretpostavljamo da će Vam čitatelji naše Panorame biti zahvalni za Vaš članak jednako kao što su zahvalni za knjigu. Članak ćemo naravno tiskati bez izmjena te neskraćen. Također iskreno nas raduje da Vam se knjiga svidjela.

Honorar smo doznali Čehoslovačkoj banci u Daruvaru te Vas molimo za ljubaznu obavijest jeste li je već primili.

Sa srdačnim pozdravom

učtivo odani

Vydavatelstvo družstvení práce

U Pragu XII. Slezská ul. 13.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 80, svežnjic 61.

17. veljače 1931.

Stara Pazova, 17. II. 1931.

Milostiva gospodo,

kad se već toliko brinete i želite da moj prijevod pospješimo, slobodna sam zamoliti Vas Vaš najnoviji prijevod „Šegrt Hlapića“, pa ću ga poslati „Matici Slovačkoj“.

Mnogo Vam hvalim na dobroti i sjećanju.

Ljubim Vam ruke i štuje Vas odana

Dollinayová-Vračanová

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 80, svežnjic 61.

29. lipnja 1931.

Veleštovana gospodjo!

Zahvaljujem Vama što ste mi poslali Vašu dramaturgiju Vaše pripov[is]jesti: „Šegrt Hlapić“, jerbo mi je dala priliku upoznati se bolje [s] Vašom zlatnom dušom, dušom plemenitog čovjeka, požrtvovne žene i – idealne majke. Ovaj je lik Hlapić odsjev Vašeg naziranja na svijet koji se rodio u Vašem optimizmu dajući Vam sretne iluzije za „dobro i lijepo“. To je uobće i temelj Vašem pjesničkom djelovanju.

Sretno se afirmirate sa Vašim pričama, razkazima i pjesmama kao poetessa – da – i kao pedagog[isic]. Sa dramaturgijom Hlapića ulazite u polje dramske poezije. Obično pjesnici – pisci, koji su dalek[o?] od teatra i njegovim predstavnicima pokažu u svojim djelima neznanje za „ono“, što se veli „du théâtre“, ma da su djela pisana po svim pravilama[isic] dramskog umijeća.

U Vašoj pjesi[isic] „Šegrt Hlapić[isic]“ osim živog humorističnog monologa i dijaloga ima i dobru karakteristiku likova, ima u nekim slikama i djelotvornog efekta, naime one dramatičke – tajne sile.

Ali – u koliko i ima krasote – to je glavna figura i c[i]jeli komad zu breit ausgespannen, im epische Breite geraten. Nicht nur der Protagonist – die gesamte Handlung verlangt Kürzungen, verlangt stärkere Konzentration mehr noch: eine Überarbeitung [odveć raširen, dospio je u epske širine. Ne samo protagonist – cjelokupna radnja iziskuje kraćenja, zahtjeva veću koncentraciju štoviše: preradu]. „In der Beschränkung zeigt sich der Meister“ sagt Göthe [„U ograničenju očituje se majstor“, kaže Goethe]. Razumije se, to ograničavanje nije tako lahko provesti. Kritizirati ipak je lakše nego producirati.

Dašto – imade toliko krasnih misli i prisposoba, dosjetljivosti da je šteta brisati. No – potrebno je. Monologi su predugi – i – osim toga – unmodern; – Der Monolog ist

ja an und für sich – unnatürlich – also als solcher nicht „du théâtre“ [nemoderni; – Monolog je sam po sebi i za sebe – neprirodan – kao takav, dakle, nije „du théâtre“]. S etičkog, estetskog i pedagoškog gledišta Hlapić je divan, primjeran lik: Kada bi mu se dalo koncentričniju formu, – radnja bila bi dramatičnija. Hlapić jest protagonist djela. Ako bi se skratila radnja – izkočio bi bolje antagonist (crni čovjek) – jer „strah i bojazan“ ovi glavni motori u drami*, dakle bojazan za dobrog Hlapića dovelo bi ono za dramu najnuždniji element: die „Spannung“, di[e] grössere dramatische Spannung [„napetost“, veću dramsku napetost].

Sa svim svojim odlikama i skraćanjem nikakove Snjegoručke i slični produkti nebi se mogli sa Hlapićem usporediti.

Ja sam se usudila u nekim govorima brisati neka izlišna mjestanca, opetovanja – no više se ne usudim. Nemogu preuzeti odgovornost.

Ako bi se Vi veleštovana gospodjo dali na tu operaciju – na skraćenje bolje rečeno na preradbu, to bi hrvatski repertoar za našu mladež – za naše dječke predstave imao etičan komad literarne vrijednosti. Komadima ovog žanra mi ne obilujemo – na žalost. Imamo zabavnih, no malo značajnih. Ali šegrt Hlapić u Vašem djelu jest značaj** . On je zlatna dušica, on je personifikacija čistoće i dobrote – a to je uzvišeni cilj čovječanstva.

Ja Vam čestitam [na] karakterizaciji ovoga lika i – k lijepoj Vašoj duši i duhovnosti.

Uz izraz najiskrenijeg počitanja

Vaša štovateljica

Ivka K. Milarova²⁷

U Zagrebu 29. juna 931.

* po teoriji Aristotela i Lessinga

** uz to, da je zabavan.²⁸

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 80, svežnjic 61.

23. svibnja 1932.

Na gđu Josipu Mondeckar

Brod na Savi 23/V. 1932.

Visokocijenjena gospođo!

Bila sam dugo vremena odsutna, zato Vam tek sada odgovaram na Vaše cj. pismo.– Pristajem na to da roditeljsko vijeće preuzme prvu izvedbu moje dječje igre „Šest konaka šegrta Hlapića“.– Uobičajeno je da 15% od brutto dohodka pripada autoru,

²⁷ Ivka Milarova-Kralj (1856. – 1942.), hrvatska glumica.

²⁸ Bilješke uz zvjezdice napisala je autorica pisma.

pa Vas molim da mi javite da li ovo konvenira Vašem cj. udruženju. Ja sam na manuskriptu naznačila koje glazbene umetke držim za prikladne, no ako Vaša režija ima druge glazbene nakane (tj. da se upravo za taj komad nešto nova dade) to bi se svakako željela sa skaldateljem sporazumjeti. Dakako da bi onda na njegov imao odpasti neki dio od gore spomenutih 15%.– Uvjerena sam da će Roditeljsko Vijeće stvar lijepo i dotjerano izvesti, jer ima najveći kontingent mališana, pa će biti lako naći prikladne male glumce za Hlapića i Gitu, o kojima ovisi cijela izvedba.– Kad dođe vrijeme za pokuse, molim Vas svakako da me obavijestite, jer bih Vam odmah u početku rada saopćila neke moje želje u tom pogledu.– Manuskript neka ostane kod Vas – samo u slučaju da bilo s kojega razloga ne dođe do izvedbe, želim svakako da mi se povrati.

Molim Vas da budete tako ljubezni pa da mi još prije početka praznika potvrdite primitak ovog mog pisma i da mi javite pristajete li na moje uvjete. Stvar će se možda (pače sigurno) morati skratiti, pa ako to skraćenje učini Vaš režiser, to bih svakako rado vidjela to skraćenje, da ne ispa[d]ne što god što je po mom mnjenju bitno.

I ja se nadam uspjehu, osobito ako uočimo popularnost „Roditeljskog Vijeća“, spojenog sa popularnošću malog Hlapića. Radovati ću se tom uspjehu već poradi toga, što ćemo tolikim mališanima, uz zabavu i šalu, dati moralne pouke, toliko nužne u ovo doba!

Osobitim štovanjem

I. B. M.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 80, svežnjić 64.

6. veljače 1933.

Brod 6/II 1933

Draga moja Nada!

Hvala Ti na milom pismu i na fotografiji * za „Vampa“, kojim ste neliepipm prišvarkom okrstili jednu kako vidim dražesnu curicu. Al Ti neimaš pojma koliko, već od njenih prvih fotografija, uvijek i uvijek Manuccia nalazim podpuno u njenom licu! – Sliku valjda mogu zadržati? Ti nasuprot, Nadek, moraš mi poslati natrag one dvie fotografije: Hlapića sa Gitom i Nedu. Neimam više, a moram uspomenu na tu uspjelu stvar sačuvati.

Jako mi je drago da je genealogija „upalila“.– 1) Ona prababa zove se Ana Gonin, a godinu će Zdenka eruirati [utvrditi] iz Vukovara.– 2) Mama od stare mame umrla

je kad se je Željko rodio, dakle valjda 1882 ili 1883 – no moramo to kod Željka doznati iz onog Bernatovog albuma.– 3) Na mojoj genealogiji je izpravno godina mamine smrti, samo je repić na „9“ tako mal da izgleda kao nula. 4) Danas ću pisati Laszowskom radi obih familija Canjuga i Daubachy. Uvjerena sam da bi to lahko išlo – a kako mi Laszowski jučer piše za podporu za obnovu Ozlja to bi samo trebalo imati 50 ili 100 D. za tu svrhu, pa bi [„]čovjek sa licem“ mogao tražiti heraldičke usluge.

Savjetuješ mi da Nedjeljka piše odgovore na obiteljska pisma. A tko bi onda u referatima od 6 araka rješavao psihičke odnose između Volumnije i Coriolana i tko bi produbio jesu li senatori bili podli a narod „bezazleno zloban“! Moja draga, nije to šala!

Što se Hlapića tiče prilažem Ti ovo pismo Ivino koje molim kretom pošte natrag. Bude li se Hlapić u Z[a]gr[e]bu davao to držim da nebi bilo dobro da ga načmemo na Sušaku. No ja nevjerojeto da će do toga doći jer to moraju silne intrige biti.– Hlapić „bi bio, bojim se prevelika zadaća za školu“, premda su ovdje djeca već cieli I. čin bila u školi naučila i uživala. Samo je onda ravnateljica dobila straha pred tim velikim podhvatom. Ja ću Ti poslati drage volje cielu stvar, pa pregledajte. Ja si tako silno želim da to dodje do izvedbe, da mi se već svi rugaju. Al što ćeš! Jučer mi u loncu procvao jedan prosti prostacti jaglac kojega već 3 godine prenosim po sobama. I to me više veseli nego sve divotne azaleje koje podobivasmo za rodjendane. Tako je i sa mojim „Hlapićem“ koji mi ide više po glavi nego Nobel!– Neka mi dakle piše Ninčevićka želi li ga! Svakako bi Ti morala pomoći da se skрати. Ovako bi trajao skoro 3 sata. Za deklamaciju bi moglo nešto iz „Valjani i Nev.“ ili iz „Škola i praznici“ biti. Ono sa zvjezdicom je češki.– Imam opet mnogo zanim[lj]ive, koresp.– no o tom drugi put.

Mama.

Šaljem Ti danas 2 zanimiva, prem stilistički grozna, predavanja Bučarova. Koliko taj čovjek ima podataka! – ungläublich [nevjerojatno].

Sve više se divim kako si Ti zaista svoj rukopis dotjerala!

Spomenička knjižnica i zbirka Mažuranić-Brlić-Ružić, Villa Ružić, Rijeka

19. srpnja 1933.

U Zagrebu 19. VII 1933.

Visoko poštovani gospodine doktore²⁹,

Već sam Vam jučer na telefonu napomenuo kako je Pripov[i]jest o šegrtu Hlapiću kod naše mladeži jedna od najmilijih knjiga i da će je jedva dočekati da je

²⁹ Pismo je upućeno dr. Ivi Brliću (1894. – 1977.), sinu Ivane i Vatroslava Brlića.

ugleda sa naše scene i kao dramu. Naglasio sam da je pripov[i]jest tako dobra, a da je dramatisacija oslabila čitavi dojam pripov[i]jesti, i da je bezuvjetno potrebno, da se nanovo dramatisira i udesi za današnju modernu scenu. Tražili ste od mene da Vam sve ono, što sam Vam potanko razložio na telefonu, dadem još i pismeno. Da vidite, da sam imao pravo, zamolio sam poslije našeg razgovora g. redatelja Mesarića, da mi i on navede primjedbe sa svoje strane i Vi ćete se začuditi, kako se one na vlas slažu, iako se nas dvojica prije toga nismo razgovarali.

Evo njegovog mišljenja:

“Priča o “Čudnovatim zgodama šegrta Hlapića” kadra je da već kod samoga čitanja oživi dječju fantaziju. Zgode su vjerojatne, njihov razvoj nije uvjetovan nikakvom natprirodnom i nadzemaljskom iznenadnom pomoći. Radnju ne pokreće nikakav naivni deus ex machina, nikakve vile, ni kraljevine, ni vukodlaci. Sve se razvija prirodno, nenametljivo, uvjerljivo. Jednostavno i neforsirano naglašen je i etički momenat u priči. Tu nema tendencioznog moraliziranja, pa ipak moral priče postoji povezan sa samom fabulom. Mjestimično je tek nabačen, a zvuči poput biblijske sentencije. Ova je knjižica tužnih i veselih, požrtvovnih i šaljivih doživljaja maloga Hlapića jedna od rijetkih u dobrom smislu savremenih i literarno odličnih lektira za djecu.

Sve prednosti ove priče, koje se očituju kod čitanja mogle bi još jače i neposrednije da djeluju u adekvatnoj dramatisaciji. Ta dramatisacija trebala bi da bude po duhu, sadržaju i scenskoj tehnici jednako savremena, priprosta i srdačna, kao što je i priča. Onda bi ona postigla svoju svrhu.

Dramatisacija te priče o Hlapiću pod naslovom “Šest konaka šegrta Hlapića” zaostaje nažalost za pričom. U toj je dramatisaciji jednostavnost dječjih dialoga bez potrebe komplicirana, tehnika nalik na zastarjele féerije³⁰ u neskladu sa aktuelnošću priče, a nekoje vanredno žive scene iz priče neiskorišćene. Jednako je tako ostao nedovoljno izoštren i dramatski zaplet fabule.

Sama priča daje dovoljno materijala, a moderna scena dovoljno mogućnosti, da dramatisacija ove priče obuhvati veći kompleks zbivanja u većem broju slika.

Moje je mišljenje, da bi nova dramatisacija provedena u gornjem smislu mogla da ima isti plemeniti, korisni i efektni učinak na djecu, kao što to još uvijek ima izvrsna priča ‘O čudnovatim zgodama šegrta Hlapića’.

Evo, to su primjedbe g. redatelja Mesarića. Kako vidite, one se poklapaju posve s onim što sam i ja naveo jučer Vama, visoko poštovani gospodine doktore, na telefonu. Držim, da će zato biti najbolje, da se dramatisacija dade g. redatelju Mesariću ili g. redatelju Titu Stroziju. Oni, kao poznavачi današnje scene, učinit

³⁰ *Féerie* – scenski žanr s tematikom o vilama i drugim nadnaravnim bićima, utemeljen u folklornoj tradiciji, s posebnim scenskim efektima, popularan u Francuskoj u 19. stoljeću.

će iz te izvrsne priče i jednako izvrsno dramatsko djelo, koje će još jače ugoditi našoj djeci, i time povećati zanimanje i za samu priču. Znam da sam trebao da napomenem samo današnjoj djeci, da namjeravamo u narednoj sezoni izvoditi „Priču o šegrtu Hlapiću“, pa da vidite kako su klicala od veselja. Ne mogu da zaboravim, i kakav je dojam ta priča još prije 15 godina učinila na mog sina, pa Vam sve to najbolje svjedoči, da su djeca upravo zato zavolila tako tu priču, jer ona sebe u njoj zajedno sa svojim drugovima nalaze. Kad god sam pitao djecu, što vam se u toj priči tako dopada, odgovorila su mi vazda: tu smo mi; to je sve tako naše i sve je tako naravno i prirodno, a ne kao u onim ludim pričama o vilama i vješticama!

Visoko Vas poštuje

J. Bach³¹

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 80, svežnjic 67.

16. studenoga 1933.

Brod na Savi, 16/XI. 1933.

Dragi moj Viktor³²!

Ovo pismo je samo pismo zakašnjele uljudnosti naprama Tebi, drago diete. Jer doznati nemožeš iz njega ništa, što Ti moj higijenski socijalni uzorni „manager“ nebi sto put bolje bio opisao. Kako znaš ja sam u području higijene jedno atrophirano nedonošče, a na području socijalnosti jedan hipertrophirani, recimo: instrumenat, na kojemu i ugodne i neugodne melodije sa tisućstrukom snagom o[d]zvanjaju. U Beču je, nakon obavljenih doktorskih dužnosti, „melodija“ bila neobično skladna, tiha i ugodna – dakle su doktorske upute, mnjenja i medicine, imale podporu u društvenim ugodnostima, koje smo si Nada i ja znale udesiti prema mojim silama: vrlo umjereno i „gewählt“ [„odabrano“, „otmjeno“]. Sigurno je da je moj „manager“ donekle kod toga stradao jer je za mene n. pr. „gewählt“: Rouacher [Ronacher], dočim se na „Fausta“ u Burgtheateru nisam usudila sa slabim sadanjim kapacitetom.– Ali cijeli je ovaj podhvat, drago diete, i onako bio sa svih strana žrtva za vas: za Tebe, za Nadu i za dječicu. Bude li pako koristi, a ponajprije: prodje li kod malog Vikića i kod ostale dječice sve bez zdravstvenih posljedica – to ćemo, uvjereni sam svi skupa složno i suglasno zaboraviti i teške ove moje mjesece i sve muke, žrtve i neprilike – a ostati će medju nama samo obnovljena,

³¹ Josip Bach (1874. – 1935.), hrvatski glumac i redatelj, ravnatelj Drame (1931. – 1934.) i glavni tajnik (1921. – 1935.) Hrvatskoga narodnoga kazališta.

³² Viktor Ružić (1893. – 1976.), suprug Nade Brlić, kćeri Ivane Brlić-Mažuranić, ministar pravde Kraljevine Jugoslavije i ban Savske banovine.

nanovo i na usko spojena ljubav. Već onog dana, kad si u vinogradu tako milo i strpljivo slušao i pobijao, ali i shvatio, moje tadanje teške depresije – već onda je ta obnovljena ljubav dobila svoju pravu direktivu. Pa hajde da ne požalimo što si tada radi preduge naše „konference“ [razgovora, rasprave] valjda zakasnio na brzovlak i pročitao deset strana manje Gregoroviusa! Da nepožalimo ni to, ni ništa drugo što je slijedilo! – Ja za sada žalim samo jedno mjesto – u crievima, za koje konačno svi vrači pogadjači nisu pogodili: zašto me bole? A ono prau genau³³ boli dalje. No sad je moja i vaša savjest mirna, a anatema može sada još pasti samo na zadocnjelu majčicu medicinu.

Ja sad imam punu glavu ex librisa, predstave „Hlapića“, Zdenkinog namjeravanog čitanja „Nostalgije“ u Beogradu, prepisivanja nekih pjesama za moje nove bečke drugove – dakle kako vidiš u ovoj buri i oluji moje bolesti ipak nisam uspjela da udavim svoj „jaizam“. Moram ga dakle nositi barem sa toliko „Anstanda“ [dostojanstva] sa koliko je Cyrano nosio svoj veliki nos.–

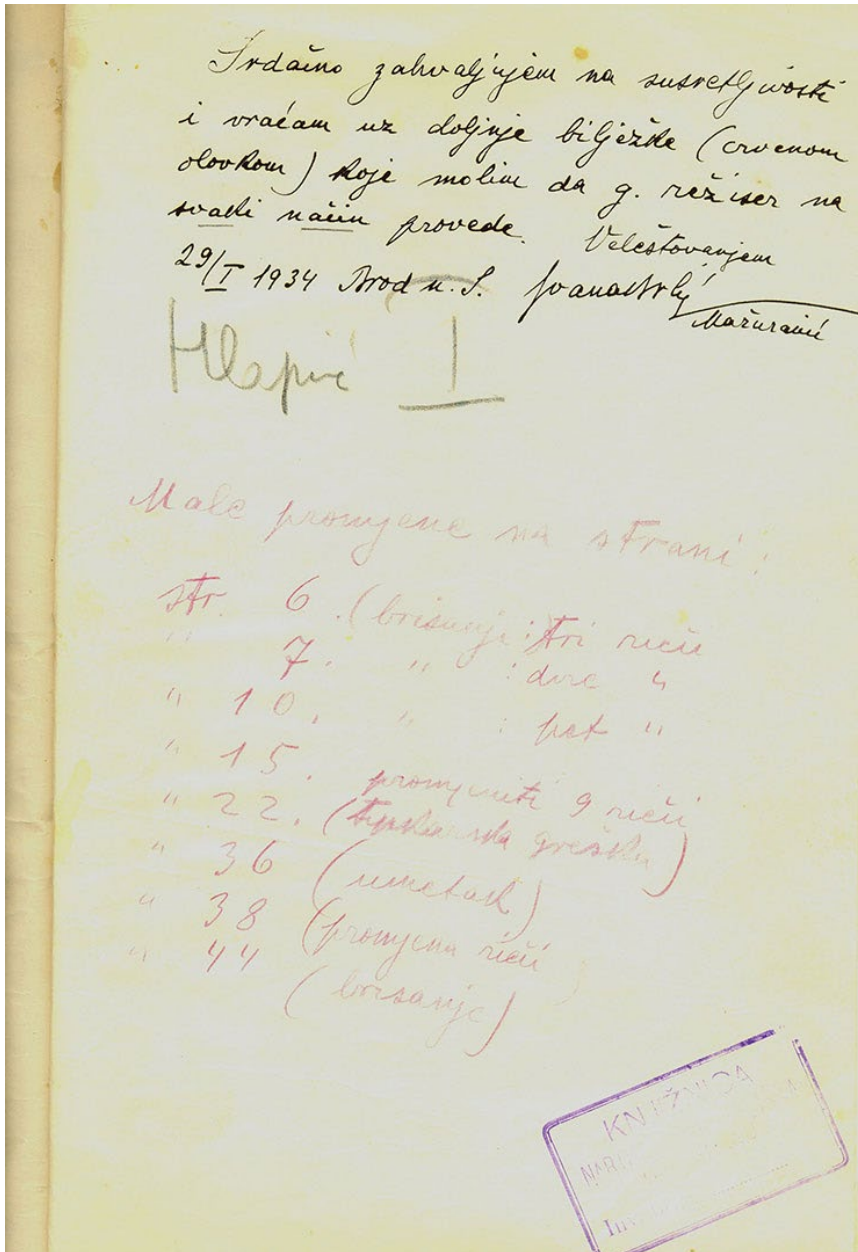
Grlim Te, drago diete, i čekam teško vesti o Vikiću.

Tvoja Mama

Aleksa Te moli da javiš što je dalje sa gruntovničarskim mjestom Katinim?

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 101, svežnjic 2.

³³ Budući da riječ 'prau' ne postoji u njemačkome jeziku, pretpostavljamo da bi značenje izraza *prau genau* moglo biti: A ono me prav za prav/doista/odista/baš vraški boli dalje. (op. prev. T. E.)

Sl. 8. Bilješka Ivane Brlić-Mažuranić na koricama rukopisa dramatizacije romana, od 29. siječnja 1934.

Fig. 8 Note by Ivana Brlić-Mažuranić on the back cover of the manuscript of the dramatization of the novel, dated 29 January 1934.

29. siječnja 1934.

[Upisano na zadnjim koricama strojopisnog primjerka Strozzijevog *Šegrta Hlapića* koji je očito bio na čitanju kod Ivane Brlić-Mažuranić.]

Srdačno zahvaljujem na susretljivosti i vraćam uz daljnje bilješke (crvenom olovkom) koje molim da g. režiser na svaki način provede.

Veleštovanjem

Ivana Brlić Mažuranić

29/I 1934 Brod n. S.

Hlapić I [Dopisano običnom olovkom.]

[Crvenom olovkom:]

Male promjene na strani:

str. 6. (brisanje :) tri rieči

“ 7. “ : dvie “

“ 10. “ : pet “

“ 7. “ : dvie “

“ 15. prom[i]jeniti 9 rieči

“ 22. (tipkarska greška)

“ 36. (umetak)

“ 38. (promjena rieči)

“ 36. (brisanje)

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 85, svežnjić 13.

7. ožujka 1934.

Zagreb, 7. III. 1934.

Visokocijenjena milostiva gospodjo!

Oprostite mi što Vam se tek danas javljam i odgovorim[*sic*] na Vaše cijenjeno pismo – no toliko sam bio zaokupljen radom u kazalištu, da dosada nisam prije dospio da Vam se javim.

Pokusi za „Hlapića“ napreduju vrlo lijepo i ako sam radi bolesti male Lee Deutsch (Gite) imao prekid pokusa od 10 dana. Nadam se da će stvar izaći početkom mjeseca aprila, a držim najkasnije do 10. IV. o.g.

Skice za scenu već su izradjene, i po mom sudu vrlo su uspjele.

Što se tiče Vaše bojazni, milostiva gospodjo, da će stvar predugo trajati, mogu Vas uvjeriti da je i u mom interesu da komad ne traje dulje već najdulje do ¼ 11 – a pošto sam ga mjestimice skratio, ne će sigurno dulje ni trajati. Kako majka male Lee sa malom dolazi u subotu 10. o. mj. u Brod, biti će lako slobodna da Vas sa malom posjeti, te će Vam tom prilikom mnoge detalje ispričati.

Budite milostiva gospodjo uvjereni da ću ja kao i glumci (mali i veliki) uložiti sav

trud i napor da Vaša toli dražesna stvar što ljepše, bolje i dostojnije uspije.
 Uz izraze iskrenog poštovanja
 ostajem veleštovanjem
 Alfons Verli³⁴

Arhiv obritelji Brlić, kutija inv. br. 81, svežnjić 5.

26. ožujka 1934.

Zagreb, 26. III: 1934.

Visoko poštovana milostiva gospodjo!

G. redatelj Verli predao mi je tri Vaše fotografije, od kojih Vam dvije vraćam, a treća će biti reproducirana u našem kazališnom tjedniku „Komedijska“.

Vaš krasan interesantan članak o postanku „Hlapića“ će biti odštampan u cijelosti, pa Vam ga uslijed toga ne šaljem na skraćivanje. Naša „Komedijska“ će sve učiniti, da publiku dolično unapred pripremi za premijeru Vašeg divnog i osjećajnog djela.

Izvolite primiti, milostiva gospodjo, izraze mog najodličnijeg poštovanja kao i rukoljube

dr. S. Batušić³⁵, tajnik Nar. Kazališta i urednik „Komedijske“.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 81. svežnjić 5.

7. travnja 1934.

Narodno kazalište Zagreb

Zagreb, 7. aprila 1934.

Visoko poštovana milostiva gospodjo,

Oprostite mi, što Vam na Vašu dopisnicu od 23. III. o. g. nisam odmah odgovorio, ali kako je upravo u to vrijeme oboljela mala naša Lea Deutsch, to Vam uz najbolju volju nisam mogao odgovoriti da li je moguće da bude premijera Hlapića 7. IV.

Nadao sam se da će možda mala ozdraviti prije, pa da će se moći premijera Hlapića dati na 18. o. mj., dakle upravo na dan jubileja.³⁶ Ali kako mala još nije izašla iz svoga stana, to ćemo istom po njezinoj sutrašnjoj šetnji moći zaključiti, da li se mala toliko oporavila, da bi se premijera mogla održati bilo koncem ovoga mjeseca ili početkom narednog mjeseca.

G. redatelj Verli kaže mi, da Vas je svojevremeno o tim neprilikama sa malom obavijestio, pa zato nisam htio da Vam isto pišem.

Žao mi je, što se neda ostvariti premijera na dan 18. aprila, pa ako bi stanje

³⁴ Alfons Verli (1892. – 1940.), hrvatski redatelj.

³⁵ Akademik Slavko Batušić (1902. – 1979.), kazališni djelatnik, pisac, povjesničar umjetnosti.

³⁶ Misli se na 60. rođendan Ivane Brlić-Mažuranić.

male bilo u ponedjeljak takovo, da bi se možda ipak premijera mogla davati što prije, ja ću Vam to smjesta saopćiti.

Uz rukoljub i odličnim
poštovanjem
Josip Bach

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 81, svežnjic 5.

18. travnja 1934.

18. Travnja 1934.

Vrlo poštovana gospodo!

Dozvolite mi, da Vam i privatno čestitam na jubileju i na izvrsnom djelu, kojega ste darovali hrvatskoj mladeži, sa željom, da se ispune one riječi, koje ste 17. ov. mj. rekli sa pozornice, e da imate volju još 60 godina živjeti. Bio bi neobično sretan, kad bi naša hrvatska javnost proslavila uz Vašu prisutnost 60-godišnjicu postanka „Čudnovatih zgoda šegrt Hlapića“.

Dozvolite mi, milostiva gospodo, da Vam u ime svih nas mlađih, koji smo s uživanjem čitali Hlapića i s njim u duhu putovali, i u ime onih koji slijede, da Vam čestitam.

Kad bi naša hrvatska omladinska literatura imala još jedno djelo Hlapićeve vrijednosti, onda se ne bi bojala drugih naroda, ni njihovih djela. Dobra je ona, što je g. Horvath u „J. L.“ rekao: „Mažuranićka je hrvatski Andersen“, ali bi ja na to dodao još i ovo: „realni“.

Molim Vas, milostiva gospodo, da mi ovo primite s onom istom ljubavlju, kojom i šaljem.

Vaš sam iskreni poštivaoc:

Dalibor Vučica³⁷

Zagreb, Solovjeoljeva[*sic*] 9. II. kat

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 81, svežnjic 6.

³⁷ Dalibor Vučica, kritičar i dječji pisac.

Sl. 9. *Predstava Šegrt Hlapić, dramatisacija: Tito Strozzi, redatelj: Alfons Verli, scenografija: Edo Kovačević. Premijera 17. travnja 1934. Nakon premijere predstava je imala još osam izvedbi. Pastirići peku kukuruz na otvorenoj vatri.*

Fig. 9 *Performance of Šegrt Hlapić [Hlapich the Apprentice], dramatized by Tito Strozzi, directed by Alfons Verli, scenography by Edo Kovačević. Premiere on 17 April 1934. There were eight repeated performances. Little shepherds roasting corn on the cob over an open fire.*

20. travnja 1934.

Univ. doc. Dr. Jos. Lončar³⁸, Zagreb
Klaićeva 11.

20. IV. 1934.

Dragi Ivo!

Moja mala Rajkica, za koju znadeš da je s velikim veseljem čitala „Šegrtu Hlapića“, bila je i na premijeri drame. Po njezinoj želji evo šaljem i Tvojjoj mil. gdji. mami od nje složenu čestitku, kojoj se od srca i moja žena i ja pridružujemo. Kako vidiš, nije zaboravila ni Gitinu papigu nacrtati. Šaljem Tebi pismo, jer ne znam momentane adrese gdje majke, a Ti joj prigodice, ako misliš da će je interesirati, pokaži ili pošalji priloženu kartu.

³⁸ Akademik Josip Lončar (1891. – 1973.), sveučilišni profesor i fizičar.

Mnog[*sic*] Te od srca pozdravlja

Tvoj Jozica Lončar

[Na pismo pisano strojopisom, očito naknadno, Ivana Brlić-Mažuranić je svojom rukom dopisala: „To je Jozica Lončar Nadin „kolega“ i njegova kćerka, koja mi je jednoč u vlaku skoro cijelog Hlapića na pamet deklamirala.“]

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 81, svežnjic 5

20. travnja 1934.

Ugovor³⁹

sklopljen između Narodnog Kazališta, zastupanoga po upravniku g. *Konjoviću Petru* s jedne i gospodje *Brlić-Mažuranić Ivane* i g. *Strozzi Tita* s druge strane.

§ 1.

Gdja Brlić-Mažuranić Ivana i g. *Strozzi Tito* pisac odnosno priredjivač ~~dramatskog~~ djela *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*, *dječje igre u 14 slika* čim ustupa Narodnom Kazalištu pravo prikazivanja ovog djela u zgradi Narodnog Kazališta i na svakom mjestu, gdje kazališna uprava priredi prikazivanje djela. Ovo pravo ne smije pisac u području grada Zagreba bez dopuštenja kazališne uprave prenijeti na koga drugoga.

§ 2.

Upravnik Narodnog Kazališta u Zagrebu preuzima današnjim danom u §-u 1. ovog ugovora navedeno po piscu *gdji Brlić-Mažuranić Ivani* i *priredjivaču g. Strozzi Titu* ustupljeno pravo, te se naročito obvezuje, da će bilo njemu, bilo njegovu valjano iskazanom punomoćeniku isplatiti temeljni honorar od ~~Đ~~ *tantieme*.

Temeljni honorar isplatit će se drugi dan iza prve predstave. Ovaj će se honorar obračunavši sa 15% brutto prihoda od prvih dviju predstava i ... % od svake daljne predstave. *i to da autorica prima 60% od tantieme a priredjivač 40%.*

~~Ne dosegnu li ove tantijeme temeljni honorar neće pisac biti obvezan išta od njega povratiti, a presegnu li, isplaćivat će kazališna uprava na kraju svakoga mjeseca piscu višak, koji nadilazi taj temeljni honorar.~~

Brutto-prihod sačinjava prihod od dnevnih ulaznica i abonentske kvote ložâ i sjedalâ uz odbitak dnevnih troškova u najvišem iznosu od ~~Đ~~

Prihod od garderoba, buffeta, kazališnih cedulja, pretprodajnih pristojba i poreza na ulaznice, ne računa se u brutto-prihod.

§ 3.

Upravnik se kazališta obvezuje, da će djelo, spomenuto u §-u 1. ovog ugovora prikazivati u Narodnom Kazalištu najdulje do dne *18. aprila 1934.* ne zapriječi li to koja vis maior (bolesti, štrajkovi, spoljašne zapreke, potresi, elementarne nezgode,

³⁹ Tipiski ugovor. Sve što je u ugovoru dopisivano rukom, u ovom je prijepisu pisano kurzivom. Neki tipiski dijelovi ugovora rukom su precrtani, kao što ovdje stoji u prijepisu.

dvorska korota i t. d.). Obvezuje se podjedno prikazivati to djelo i drugi put i to najdulje 10 dana iza premjere, ne zapriječi li to i opet koja vis maior.

§ 4.

Upravnik se obvezuje, da će djelo iznijeti u opremi dostojnog djela, a glede opreme i podjeljenja uloga postupat će artistska uprava s piscem sporazumno. U slučaju nesporazuma među njima odlučuje upravnik Narodnog Kazališta. Bude li potrebno preduzeti u djelu kakve preinake, učinit će to uprava u dogovoru sa piscem.

§ 5.

Ako pisac preradi svoje u §-u 1. navedeno djelo, protežu se ovim ugovorom stečena prava i na preradjeno djelo.

§ 6.

Prekrši li kojagod stanka bilo koju od ustanova ovog ugovora, platit će konvencionu kaznu u iznosu od polovice temeljnoga honorara, ali ugovor ostaje i dalje u kreposti, ako povrijeđena stranka ne zatraži, da se razriješi.

§ 7.

Ina autorska prava piščeva ostaju netaknuta.

§ 8.

Dodje li do kakvoga spora, podvrgavaju se obje stranke nadležnom sudu u Zagrebu.

§ 9.

Ovaj ugovor staje na snagu onim časom, kad ga obje stranke potpišu.

Ugovor se izdaje u jednom izvornom primjerku, koji pridržaje kazališna uprava, a piscu daje se prijepis.

Trošak za biljeg na ovaj ugovor nose obje stranke u polovici.

U Zagrebu dne 20. travnja 1934

Za Narodno Kazalište:

[potpis nečitljiv, Petar Konjović⁴⁰]

Svjedoci

Josip Bach

S. Batušić

Pisac:

Ivana Brlić Mažuranić

Priredjivač:

Tito Strozzi⁴¹

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 68, svežnjić 13.

⁴⁰ Petar Konjović (1883. – 1970.), srpski skladatelj i glazbeni pisac. Ravnatelj Opere (1921. – 1926.) i intendant (16. veljače 1933. do 17. kolovoza 1935.) Hrvatskoga narodnoga kazališta.

⁴¹ Tito Strozzi (1892. – 1970.), hrvatski glumac, redatelj i dramatičar.

Sl. 10. Dvije fotografije s predstave Šegrt Hlapić. Mrkonja: Mato Grković (1898. – 1973.), dramski glumac i redatelj. Gita: Lea (Dragica) Deutsch (1927. – 1943.), glumica. Majstorica: Bogumila Vilhar (1882. – 1962.), glumica. Hlapić: Ivan Braco Reiss (1923. – 1984.), glumac i komičar.

Fig. 10 Two photographs from the performance Šegrt Hlapić [Hlapich the Apprentice]. Mrkonja played by Mato Grković (1898 – 1973), theatre actor and director. Gita played by Lea (Dragica) Deutsch (1927 – 1943), actress. Majstorica (the Master's Wife) played by Bogumila Vilhar (1882 – 1962), actress. Hlapić played by Ivan Braco Reiss (1923 – 1984), actor and comedian.

20. travnja 1934.

Izvadak iz pisma o reprizi „Hlapića“ 20,[sic] IV – 1934

.....Kazalište je bilo prilično puno. Za čudo većinom su bili stariji ljudi a djece veoma malo. Trebalo bi apsolutno udesiti posljepodnevene predstave, te bi sigurno bile više posjećene. Sama predstava[sic], da Ti iskreno kažem, nije bila tako efektna kao prvi puta u velikom kazalištu. Mnogo čini ambient, mislim reći prilično „simple“ izgled maloga kazališta. „Hlapić“ je kroz to dobio neki mirni, realni izgled, što je svakako na nas odrasle dobro djelovalo, ali na djecu nipošto. Djeca zaht[i]jevaju stanovitu „briljancu“ komada. Aplaus[sic] je zato bio najveći iza prizora u kojem prvi puta dolazi „crni čovjek“, te iza prizora gdje Hlapić gasi vatru, a Gita pleše. To su uostalom bezuvjetno najbolje scene čitave predstave. Scena sa Gitinim plesom silno je živa i puna dinamike. Tako nješto trebaju djeca. Vidio sam kako su dvije male curice skočile sa sjedala, te htjele poletiti naprijed od silnog oduševljenja, da iz bližeg vide tu čudesnu scenu.

Šteta što Verli nije proveo one promjene te što smo morali opet gledati „stari“ završetak „Hlapića“. Držim da je velika pogreška ona neka stanovita gužva daljnjih slika. /slika sa košaračem, slika pred cirkusom, slika u cirkusu/ sve tako zgruvano, nervozno i kratko kao kakova „momentaufnahme“ [snimka jednog trenutka], pa usljed toga sve skupa nerazumljivo i konačno si čovjek i neda truda da razumije. Scena u šumi je izvrsna, samo bi se momenat kada Mrkonja nailazi na djecu morao mnogo efektivnije izraditi, možda duljom pripravom za taj moment: šuškanjem, pucketanjem, možda dalekom grmljavinom i. t. d. Na koncu sve je to za djecu, a tu se mora impresionirati u pravoj mjeri dječjoj, Sjećam se i sam što sam volio kad sam bio dijete: onako fina groza, da te mala jezica hvata, a onda iznenada happy end [sretan kraj]!–

No glavna je pogreška i tu sam se uvjerio da imaš potpuno pravo: konac se apsolutno mora prom[i]jeniti. U predzadnjem činu n. p. /kada dolazi ono „i vi vičite: živio Hlapić“/ kraj mene su se nekoji ustali, jer su mislili da je kraj predstave. Isto se dogodilo i u sljedećoj slici kad Gita sjedne majstoru na krilo i počme pričati, a zastor padne– i opet nesporazum te ljudi misle da je sada zbilja kraj, a kad tamo komad se nastavlja posve nepotrebno, dok se konačno po treći put ipak svrši u nekoj nevoljknoj dispoziciji publike. Ovaj trostruki kraj morao bi se bezuvjetno preudesiti i skratiti da bude komad u svom drugom dijelu isto tako izvrstan kao u prvom. Djeca su upravo izvrsno igrala.

Oprosti što ti ne pišem onako „divno i umiljato pismo“ kako ih sada dobivaš, no ti si me poslala da te izvjestim o reprizi, a ja sam to onako iskreno učinio. Velim još jednom: konac se mora izmijeniti, jer šteta da ovako krasna stvar bude radi par nepotrebnih pogrešaka pokvarena.

Hlapić će sigurno, kad se ovi nedostaci izgode, postati upravo klasičan komad, koji mora svuda kuda dodje imati velikog uspjeha.

Ljubim ti ruke i kličem „živio Hlapić“.

H⁴²

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 81, svežnjic 5.

28. travnja 1934.

Narodno kazalište Zagreb

Dne 28. aprila 1934.

Milostiva gospodjo,

zahvaljujući na Vašem ljubeznom pismu, čast mi je izvijestiti Vas, da sam Vaše želje u vezi sa izmjenama u Vašem komadu uputio gosp. Strozzi-u koji će učiniti sve što bude moguće, te Vas o tome i izvijestiti.

Druga prestava[*sic*] Vašega „Hlapića“ nije bila tako dobro posjećena, jer se je davala naveče. Medjutim smo odlučili, da ga u buduće dajemo kao popodnevnu predstavu, što će nam bezuvjetno osigurati dobar posjet.

Izvolite, milostiva gospodjo, primiti izraz mog najdubljeg poštovanja.

Upravnik:

Petar Konjović

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 81, svežnjic 5.

30. travnja 1934.

Zagreb 30. IV. 1934.

Milostiva gospodo!

Izvolite primiti ove slikice za uspomenu na prvu izvedbu Vašega lijepoga Hlapića. Ovo je moja najmilija uloga i ja se veselim svakoj izvedbi kao premijeri.

Bio sam sa mamicom u hotelu da Vas zamolim, ako bi se htjeli sa mnom slikati, ali Vi ste nažalost već odputovali.

Srdačne[*sic*] pozdrave Vašim unucima a Vama mnogo rukoljuba od Vašega Hlapića

Brace Reissa⁴³

Rukoljub od Bracine mame tate i sekice

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 81, svežnjic 6.

⁴² Vjerojatno je pismo napisao Hristo (1907. – 1969.), sin Aleksandre Nestoroff, sestre Ivane Brlić-Mažuranić, kojemu je, kao petogodišnjaku, roman o Hlapiću u vrijeme nastanka bio namijenjen.

⁴³ Ivan Braco Reiss (1923. – 1984.), hrvatski glumac i komičar.

Sl.11. Braco Reiss kao Hlapić i posveta Ivani Brlić-Mažuranić na poledini fotografije.

Fig. 11 Braco Reiss as Hlapich and a dedication to Ivana Brlić-Mažuranić on the back of the photograph.

2. svibnja 1934.

Zagreb 2. V. 1.934.

Draga milostiva!

Strašno sam se veselio Vašim dragim knjigicama sa prekrasnom posvetom i lijepim slikama. Najljepše Vam zahvaljujem i uv[i]jek ću ih čuvati i kada budem stari.

Ja neznam[sic] ništa češki, ali Hlapića čitam i sve razumijem, kad je sve tako poznato i kao nekako moje.

Dok sam još bio sasvim malen najviše sam volio kad mi je mamica čitala „Šegrta Hlapića“. Uvijek sam se igrao, da sam ja Hlapić i jednom sam skoro dobio od tate batina jer sam u njegove nove cipele zabio čavle. Ali mamica se zauzela za

mene, pa sam sretno prošao. Ali dedek i babica kada su to saznali zvali su me dugo „Šegrt Hlapić“. Za to sam ja mogao dobro igrati Hlapića jer ga jako volim.

Kod posljednje predstave, kada Crni čovjek pita: „Šta je to mali? Tvoje čižmice?“ Vikao je jedan mali dječak iz parketa: „Ta, da, da su njegove! Beži Hlapić!“ Mali je plakao, a ja sam se morao okrenuti, da se ne vidi kako se smijem i skoro sam zaboravio dalje govoriti. Svi su se ljudi u kazalištu smijali. Bilo je to jako zgodno. Prošle subote malo sam kod predstave šepao, jer je u školi bio pod namazan uljem, pa sam opal i nategnul žile. Ali sada je već sasvim dobro. Samo naš dobri gospodin Verli je jako bolestan i mora na operaciju. Ali mi ćemo svi koji ga volimo molit za njega, pa će ga dragi Bog čuvati.

Još jednom najljepša hvala na knjigama.

Mnogo, mnogo rukoljuba šalje Vam

Braco Reiss

Milostiva gđo!

Dozvolite da Vam i ja zahvalim na poslanom. Nemožete pojmiti kako ste veliko veselje učinili mome dragom sineku i kako je ponosan na Vaš dar.

Oprostite Bracinome pismu koje vrvi ortografskim pogreškama i kajkavštinom, ali htjela sam da Vam sasvim „samostalno“ zahvali.

Još jednom srdačna[sic] hvala!

Rukoljub [nečitljiv inicijal] Reiss

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 81, svežnjic 6.

12. lipnja 1934.

Slavnoj

upravi narodnog kazališta Zagreb

G. Dr. Leo Rotter odvjetnik, Zagreb – podizati će kod blagajne kazališta tantijeme za moju dječju glumu „Čudnovate zgone šegrta Hlapića“ te ga ovime na to ovlašćujem.

Veleštovanjem

Ivana Brlić-Mažuranić

Zagreb. 12/VI 1934.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 80, svežnjic 5.

19. lipnja 1934.

Mil. gospodja
Brlić-Mažuranić
Brod na Savi

Zagreb, dne 19. juna 1934.

Mnogopoštovana milostiva gospodjo!

Nakon razgovora s g. dr. Rotterom slobodan sam glede zastupstva Vaših autorskih prava djela „ŠEGRT HLAPIĆ“ na tonfilmsku reprodukciju predložiti Vam sljedeće[sic]:

ad 1./ Ja preuzimljam zastupstvo Vaših autorskih prava za tonfilmsku reprodukciju za djelo „ŠEGRT HLAPIĆ“ za tu-i-inos transtvo[sic]. Od prihoda koje budu ubrani u Kraljevini Jugoslaviji ili iz inostranstva ulaze u Kraljevinu Jugoslaviju za autorsko pravo tonfilmske reprodukcije odobravate mi proviziju od 10 /deset/ %.

ad 2./ U jedno mi predajete pravo plasiranja Vašeg romana „ŠEGRT HLAPIĆ“ u svim evropskim zemljama osim Čehoslovačke, gdje je knjiga već štampana.

ad 3./ U koliko u roku od godinu dana ne bi plasirao prije spomenuto djelo ulazite ponovno potpunoma u posjed Vaših prava i ovaj se sporazum smatra razriješenim. Uspije li mi plasiranje pod 1./ ili samo pod 2./ ostaje taj dio sporazuma na snazi

ad 4./ Obvezujete se staviti mi na raspolaganje tri češke knjige i kratke izvadke na njemačkom jeziku, sve to najkasnije tri ned[j]elje posl[i]je sklopljenog ovog sporazuma.

Molim, da mi protupismom izvolite potvrditi saglasnost sa prednim[sic] sporazumom

Odličnim veleštovanjem Albinu

podpisala ovaj ugovor i poslala kopiju sa podpisom Rotteru 25/VI 1934

Dodatak prihvaćen po Albiniju 3/VII 1934:
Gornje utanačenje prihvaćam uz ove preinake: 1) Šegrt Hlapić nesmije biti tonfilmski snimljen dok ja ne pregledam tzv Drehbuch [scenario]. 2) Zastupstvo za pravo pr[ij]evoda novele „Hlapić“ predajem g. Albiniju samo za one zemlje u kojima ne postoji još zgotovljeni prijevod tog djela, te ću Vam saopćiti gdje i koji prevodi postoje. IBM
Brod na S.
3/VII 1934

19. lipnja 1934.

dr. Leo Jacobi

dr. L. Rotter

Zagreb, 19. VI. 1934.

Mnogo poštovana milostiva gospodjo,

Primio sam Vaš c. dopis od 14. o. mj. s priložima, a još prije toga razgovarao sam u smislu našeg dogovora s g. Albiniem. Ovaj mi je odmah saopćio, da sad više ne bi ni mogao preuzeti zastupstvo Vaših autorskih prava glede drama, već samo onda, ako pristupite udruženju Jugoslavenskih dramskih autora, kojega je on za Zagreb generalni zastupnik. Prilažem pod ./ primjerak pravila toga udruženja, pa mi izvolite javiti, jeste li spremni da stupite u to udruženje. Prema članu 12. pravila pripalo bi udruženju 10% od tantijema i honorara izuzevši dakako zagrebačke / Albini dobiva od toga od udruženja 2% /, tako da Vi ne biste imali nikakvih drugih obveza prema udruženju ni Albiniu, dok bi ono prema članu 2. preuzelo obvezu promicati Vaše interese. Vaš pristup u članstvo može se ograničiti samo na Vaša dramska djela. Ako pristupite, onda će Albini kao generalni zastupnik udruženja dakako brinuti se naročito oko placementa Hlapića na tu i inozemnim pozornicama. Smatram, da bi pristup u udruženje bio u Vašem interesu, pa mi izvolite saopćiti Vašu odluku.–

Drugčije stvar stoji glede autorskih prava za tonfilmsku reprodukciju [rukom dopisano: i sv. prerade, koji još postoje (to valja u ugovor još staviti)]. U tom pogledu može Albini samostalno raditi, pa predlažem po njemu potpisani ugovor s kopijom, koju izvolite za slučaj da utanačenje prihvatite potpisati i meni povratiti u svrhu uručjenja g. Albiniu. –

Poznato mi je, da Albini imade sasvim dobrih veza sa praškim AB filmom. Ova tvrtka baš traži jedan jugoslavenski sujet za filmovanje, pa će u tu svrhu uskoro doći u Zagreb direktor tog poduzeća Reichling /ovaj imade zagrebčanku za ženu/. Albini mi je obećao, da će ga zainteresirati za Hlapića i da će me obavijestiti kad taj gospodin stigne u Zagreb. Dodje li, nastojat ću ishoditi kod uprave kazališta, da bi se dala predstava Hlapića, da Reichling stvar uzmogne vidjeti na sceni. Dobro je, da postoji češki prijevod Hlapića, pa izvolite prema želji Albinijevoj poslati tri češka primjerka i kratki izvadak na njemačkom jeziku. Ako potonje nemate; dat ćemo načiniti.–

Ne uspije li stvar s AB filmom pokušat će Albini s kojom američanskom tvrtkom s kojima takodjer imade veza.

Primjećujem, da bi se Hlapić vjerojatno filmovao na temelju originalnog teksta a ne po priredbi[sic] g. Strozia tako da ovaj u tom slučaju ne bi participirao. –

Glede honorara za antologije obratio sam se na Minervu i biblioteku u Smederevu, pa ću Vam rezultate saopćiti.–

Jeste li Dayre-u odgovorili na njegov upit glede Vaših primjedaba u pogledu prijevoda Šume Striborove? –

Očekujem Vaše vijesti, pa Vas i ovom zgodom, milostiva gospodjo, najsrdačnije pozdravljam.

Odani Vaš Leo Jacobi

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 81, svežnjic 5.

2. srpnja 1934.

Dr. L. Jacobi

Dr. L. Rotter

Zagreb, 2. jula 1934.

Mnogo poštovana mil. gospodjo!

Primio sam Vaše pismo od 24. o. mj. s prilogom t.j. utanačenjem, koje vraćam pod/nadopunjeno odnosno ispravljeno prema Vašim željama, pa molim, da ga ponovno potpišete i meni povratite radi uručenja g. Albiniju. Ovaj mi je upravo javio, da direktor Reichling od A. B. filma za sada neće doći u Zagreb, no da će se on već brinuti oko plasmana.

Vaše želje u pogledu ograničenja prigodom pristupa u Ujdu dostavio je g. Albini udruženju, pa kad stigne odgovor saopćit ću Vam ga.

Minervi sam javio, da prihvaćamo ponudu glede honorara. Iz Smedereva nema odgovora.

Primite milostiva gospodjo, izraz moga velikog poštovanja.

Leo Jacobi

M. b. Molim, da mi pripošaljete tri češka primjerka Hlapića i kratki izvadak na njemačkom jeziku radi uručenja g. Albiniju, i da mi javite koji prijevodi Hlapića do sada postoje.

Leo Jacobi

[rukom pisano]: odg. 3/VII i poslala ugovor.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 81, svežnjic 5.

17. kolovoza 1934.

Narodno kazalište Zagreb

Zagreb, 17. VIII. 1934.

Visoko poštovana milostiva gospodjo,

po povratku sa službenog putovanja zatekao sam ovdje Vaše cij. pismo od 2. o. mj., na koje mi je čast odgovoriti Vam, da je Vaš komad „Šegrt Hlapić“ svakako stavljen na repertoar za izvedbe u slijedećoj sezoni 1934/35., i to naročito za nedjeljne dječje popodneve predstave. Prva izvedba „Šegrt Hlapića“ u novoj sezoni predviđena je već u nedjelju 2. septembra o. g. popodne.

Izvolite primiti, milostiva gospodjo, i ovom zgodom izraze mog najodličnijeg poštovanja.

Upravnik,

Petar Konjović

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 81, svežnjic 5.

22. kolovoza 1934.

dr. L. Jacobi

advokat

dr. L. Rotter

advokat

Zagreb 22. 8. 1934.

Milostiva gospodjo,

Primio sam Vaše vrlo poštovano pismo od 15. o. mj., a još prije toga dva primjerka Hlapića u češkom izdanju, te njemački resume Hlapića, što sam sve predao g. Albinu. Tom prilikom razgovarao sam s njime o Vašim stvarima, pa mi je saopćio, da se za Hlapića interesira Matica hrvatskih kazališnih dobrovoljaca, kojoj je predstavnik g. Freudenreich. Ovih dana bit će prilike, da s njime razgovaram, pa ću se za stvar interesirati.–

Osim toga saopćio mi je g. Albini, da se u Pragu jedna manja pozornica interesira za stvar. Glede plasmana za film nastojat će zainteresirati i neko američko poduzeće.–

U Celju imao sam prilike razgovarati s upravnikom g. Konjovićem, pa mi je obećao, da će i u budućoj sezoni davati Hlapića.– [rukom upisano:] S Verliem ću razgovarati.

U Laškom bilo je sasvim lijepo, pa sad čekam na efekt kupanja. Nadam se, da je Vama Vaš boravak u Dobrni koristio.

Primate i ovom zgodom, milostiva gospodjo, uz srdačne pozdrave i izraz mog velikog poštovanja:

Leo Jacobi

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 81, svežnjic 5.

1934.

[Bilješka Ivane Brlić-Mažuranić u jednom od strojopisa dramatizacije]

Generalni pokus 16. IV. 934. u 3 h p. p.

Svrsi u 10¹⁵ h

V. K. premiera – 17. IV. 1934.

M. K. 20. IV. 934.

V. K. 22. IV. 934.

M. K. 28. IV. 934.

6. V. 934.

V. K. 10. V. 934.

V. K. 13. V. 934.

V. K. 21. V. 934.

V. K. 8. IX. 934.

[V. K. – Veliko kazalište, tj. HNK; M. K. – Malo kazalište, tj. današnje kazalište Gavella]

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 85, svežnjic 12.

24. rujna 1934.

Narodno kazalište Zagreb

Zagreb 24. IX. 1934.

Visokopoštovana milostiva gospodjo,
dolazim tek danas, radi preobilja posla u Kazalištu, da Vam se zahvalim na prekrasnom brodskom groždju. Pošiljka je u izvrsnoj kondiciji stigla u Zagreb, tako da smo si doista mogli dočarati sve ljepote jeseni u brodskom vinogradu.–

„Hlapića“ smo do sada odigrali tek jedanputa i to pred dosta slabo posjećenom kućom, no to nije ni čudo, jer je tek početak sezone i teatar je općenito slabo posjećivan. Nadam se, da se[*sic*] tokom sezone posjet biti bolji.

Primate milostiva gospodja još jednom moju najsrdačniju hvalu na priposlanoj pošiljci, te bilježim

Sa odličnim veleštovanjem

odani Vam

Alfons Verli

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 81, svežnjic 5.

5. listopada 1934.

Dr. L. Jacobi
advokat
Dr. L. Rotter
advokat

Zagreb, 5. 10. 1934.

Milostiva gospodja,

primio sam Vaše poštovano pismo od 29. pr. mj., te sam temeljem punomoći podigao kod Narodnog kazališta za Vas tantijem za predstavu Hlapića od 8. 9. o. g. Tantijema iznosila je svega 143. din., pa sam Vam taj iznos po odbitku biljega na punomoć i namiru i porta od 17 din., dakle ukupno 126.– din. doznačio pošt. uputnicom.–

Što se tiče moga troškovnika slobodan sam na Vaš upit saopćiti Vam, da za sada nisu za Vas kod mene nastali nikakovi troškovi. Kad postignemo uspjeh onda ćemo se glede troškova već sporazumjeti. –

Razgovarao sam ponovno sa Albinijem. On je i opet pisao u Varšavi i Beograd. Čim bude šta javit ću Vam se. –

Primate milostiva gospodjo i ovom zgodom izraz moga velikog poštovanja. –

Leo Jacobi

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 81, svežnjic 5.

18. studenoga 1934.

Beograd 18/XI 1934.

Draga Zdenka⁴⁴!

Imam jednu malu prisilnu dokolicu, pa držim da je dobro, da ju upotrebim za zabilježbe o ovim mojim zgodama.–

Stigli smo Ivo i ja u četvrtak 15. XI. u večer u hotel „Srpski kralj“. U hallu [predvorju] našli smo Željka, Darka, grofa Torijosa (od španjolskog poznanstva [poslanstva?]) i neke Engleze. Dosta za prve pol ure.– Večerali smo en famille [opušteno, kao kod kuće] i nadmudrivali se, dakako, u svakoj temi: počam od „djulbastije“ i od „wassersemmla“⁴⁵, pa do visoke politike, u svemu je svaki od familije htio biti najpametniji – ali mu i onako jalov posao, kad je Darko to mjesto zauzeo, a radi šepave noge ne može da bude zbačen. – U ½ 10 pošli smo u hotel

⁴⁴ Zdenka Benčević, rođ. Brlić (1899. – 1984.), kći Ivane i Vatroslava Brlića.

⁴⁵ Ponovno austrijski dijalekt, inače sinonim za *Wasserbrötchen*, vrstu peciva.

„Excelsior“ na dogovor sa Švrljugovima⁴⁶ radi audijencije. „Excelsior“ nadaleko zaostaje u ljepoti položaja za „Srpskim kraljem“. Moja divna, ogromna soba u „Srpskom kralju“ (sa kupaonom) gleda na Kalimegdanski park i uživa sama u sebi i u svojoj cijeni od 140. Din.– Kod Švrljugovih u „Excelsioru“ dvije sobe lijepo i skladno udešene. Gđa. Švrljuga u crnini, mila, vanredno srdačna – a kraj njene lijepe pojave i uvijek harmoničkog, a ipak toplog držanja, imaš dojam, da je jedamput netko pogodio baš na pravo mjesto.– Dogovorili smo se da ću ipak, usprkos korote, ponijeti moje knjige Kraljici. Ako dvorski auto ne bude sutradan u ½ 11 pred „Srpskim kraljem“, neka podjemo vlastitim autom do maršalata dvora. Išli smo naime zajedno: Željko i ja, jer sam bila određena u audijenciju na Dedinju za 11 sati, Željko za ½ 12, a Darko za 12 sati. Računali jadni bez blagolagoljivosti „braće Beaugeste!“– U ¾ 11 dakle odosmo Željko i ja vlastitim autom do maršalata, koji je u dvoru u centru Beograda. Sve je, dakako, još pokriveno crnim suknom: portal, – Kraljeva slika, zrcala – pa se u toj crnini odižu još jasnije crvene uniforme orijaških gardista stražara, koji se ukočili kraj ulaza.– Dočekao nas je neki mladi, vrlo ugladjeni činovnik, a velika, tmurna dvorana, stara po izgledu i dosta prazna, sa teškim pokuštvom, činila je tužan dojam. Na desno su mala hrastova vrata, kuda se je išlo u krilo dvora, gdje je Kralj stanovao, dok nije preselio na Dedinje. Ovdje je Željko često išao na audienciju; u 11 sati manje 10 minuta došao je dvorski auto. Unišli smo Željko i ja, ponijeli paket knjiga u običnom papiru, povezano bijelom svilenom vrpcom – i eto nas gdje jurimo put Dedinja. Desno i lijevo posve mlada, vitka stabalca jablana, na vrhovima svaki nosi krunu jesenskoga lišća – a jesensko sunce i jesenski vjetar izvodi svoju spontanu ornamentiku sa tim zlatnim krunama, što se zibaju i što šibaju strelohitno uz naš „ubrzani“ auto.–

Samo narav i jedino ona može da iznenadno unese vedru notu i u najsjetniju duševnu dispoziciju. Možeš mi naime vjerovati da mi se srce upravo fizički stezalo i suze neprestano dizale na oči, kada sam pomišljala, da eto jurim zapravo u mrtvi grad, u grad mrtvog kralja, kojega tamo neću ni zateći, niti si ga dočarati moći. Mrtav je čovjek mrtav! – tu neima pomoći i sva naša fantazija i sva naša žudnja da to ne bude tako, samo povećavaju našu bol i našu strepnju, koja mora uvijek nastati, kad padne središnji stup gradjevine, a pokrajni stupovi tek treba da dokažu da su dobro postavljeni i dovoljno jaki. –

Bilo kako bilo, jablanova radosna stabalca i njihovo strijeljanje uz auto, donijela su života i novo poleta u mene – i eto nas: jednim majstorskim „aterisažom“ [slijetanjem] šoferu stane auto elegantno i žustro uz samu prvu stepenicu dvora

⁴⁶ Stanko Švrljuga (1880 – 1958.), ministar financija Kraljevine Jugoslavije, bio je i predsjednik Zagrebačke burze za robu i vrednote. Njegova supruga Eleonora Švrljuga, barunica Economo, rođ. Glaser, Mariborčanka, bila je dvorska dama kraljice Marije Karadorđević.

na Dedinju. Uz sama vrata parka projurili smo prije toga uz posebnu, kako mi se čini šesterokutu zgradu, pokrivenu debelim slamnatim krovom, po uzoru zagorskih seljačkih kuća. U toj kući stanuju sada mali kraljevići, pošto je mali Kralj Petar sada odijeljen od braće, te samo dolazi k njima u određeno vrijeme.

Na stepenicama dvora dočekao me je Kosta⁴⁷ – lijep kao igda, prijazan, vedar, u svojoj bespri[je]kornoj uniformi, sa pojasom, koji valjda označuje njegovu čast adjutanta Kralja. Možeš si misliti, da mi je bilo drago što sam ovako direktne na prvom koraku iz dvorskog auta pala, tako rekuć, u naručaj (i to učtivi i ljubezni naručaj) Koste.– Željko, koji je po navadi cijelim putem šutio i razmišljao, bio je očito isto tako prijatno iznenadjen, kad je ugledao Kostu, te čuo moj oduševljeni pozdrav. Vidio moj brajko, da se riješio brige za mene ovom prilikom.– Kroz veliki, al vanredno ukusni „hall“ (sa grozom pomišljam na „ungemütlich“ [neudobno] ogromni „hall“ kod Meštovića, koji mi je zamjerio sve „hallove“) odveo nas Kosta u biblioteknu[sic] dvoranu, koja ima velika staklena vrata, otvorena na prekrivenu terasu. Pogled na vrt je krasan, no nije dozvoljeno hodati po vrtu, što sam ja, ne znajući za tu zabranu, skoro prekršila. Izašla (dok smo Željko i ja sami čekali u biblioteci) ja lijepo na terasu i da ću u vrt. Al se Željko prenuo iz svojega „transa“, pa me zovnuo natrag– Na ogromnom stolu biblioteke leže prekrasna djela, većinom ilustrirana i to takvog velikog formata, kakovog zapravo još nisam vidila. Zabavili smo se nekom zbirkom slika u boji „les Sultans Ottomans“.– Bila sam određena u audijenciju za 11 sati, ali mi dodje Kosta javiti, da je iznenada morala biti umetnuta audijencija ministra Jevtića, koji je sutradan odlazio u Ženevu, da preda u Ligi Naroda memorandum Jugoslavije o Marseljskoj tragediji (Da ih Bog ubije, koji nam je nametnuše u srce i pod pero!).– Čekala sam još nekih 15 minuta a onda dodje Kosta i javi mi, da sam ja na redu. Knjige za Kraljicu, za mladog Kralja i za Kraljeviće bile su već odnešene gore. Ja dakle samo još malo ukrijepih svoj Kalabreski šešir i eto me u mojoj dugačkoj crnoj haljini, sa abbee cipelicama br. 36, sa zlatnim Strossmayerovim krstom oko vrata i sa crnom rukavicom na lijevoj ruci izlazim kao neki prelat, elastičnim korakom uz Kostu u hall. Tu me dočekala gdja. Švrljuga: u crmini, u izvrsnom šeširu sa dugačkom koprenom, sa onim vanredno svježim, bijelim i rumenim slovenačkim licem a visoka, skladna i otmena – moram opet reći: kad sam se u hallu našla između Koste i gdje. Švrljuge, pomislila sam da zaista ni na jednom dvoru sadašnjosti ili prošlosti nije moglo biti boljih i reprezentativnijih figura, negoli su ove dvije, koje smo mi „prečani“ dali Dedinju. I misleći tako na posve teoretske stvari, penjala sam se uz gdju. Švrljuga

⁴⁷ Kosta Mušicki (1887. – 1946.), rođen u Slavonskom Brodu. Za vrijeme Prvoga svjetskoga rata služio je u Austrougarskoj vojsci, a za Drugoga svjetskoga rata bio je zapovjednik Srpskog dobrovoljačkog korpusa u Nedićevoj Srbiji.

po mramornim, ne preširokim, stubama, pokrivenim crvenim sagom, u prvi kat. Moje petice 8 cm visoke, lupkale su žustro gdjegod su uz crveni sag mogle uhvatiti malo golog mramora – a uz mene nečujni korak Dvorske gospodje. I eto nas na jedna širom otvorena vrata. Predsoblje Kraljice. Veliko, odugačko, sa skulpturama i bronzama. Prodjosmo hitrim korakom do jednih zatvorenih vrata. „Ovdje“, reče gdja. Švrljuga sotto voce [ispod glasa] i otvori vrata. Salon srednje veličine, no lijevo odmah uz vrata paravant – iza paravanta teška kožnata garnitura i niski stol za knjige, te police za knjige.– Nasred salona stoji Kraljica⁴⁸. U teškoj crnoj haljini, u struku nabranoj u guste nabore, koji padaju do zemlje, gornji dio haljine isto kao da pada u neku pelerinu, a lice uokvireno crnim, bijelo obloženim „kapotom“, koji se svojim velom spušta na pleća. Čini posve dojam jedne mlade predstojnice samostana.– Po prijašnjoj uputi „pozvanih faktora“ učinim odmah kod vratiju prvu reverence-u, našto gdja. Švrljuga reče: „Dozvolite Vaše Veličanstvo, gdja. Brlić-Mažuranić moli, da Vam iskaže svoje osjećaje.“ Kraljica pristupi korak prema meni i pruži ruku posve u susret meni, ja pobrzam 3 koraka napred i učinim svoju reverence-u (br. 2. u ovaj dan, a br. 3. u mom cijelom životu!). Na to Kraljica pokaže rukom prema garnituri iza paravanta, podje tamo, spusti se u duboki fotelj, ja sjednem u drugi i izgubim ovime iz vida gdju. Švrljuga, koja za mene nestane iza paravanta. Čini mi se, koliko sam mogla posmatrati vrh od vratiju, da je odmah izašla.– Kraljica odmah započe razgovor i to jezikom, kojega ja – draga moja Zdenka – mogu po mom najboljem uvjerenju hrvatskim nazvati, jer sam 60 godina govorila tim jezikom u potpunom uvjerenju, da govorim hrvatski i jer sam sad, ne mogu Ti reći kakav osjećaj sreće osjetila, što moja jugoslavenska Kraljica govori za mene nedvoumno tim mojim hrvatskim jezikom. „Moram Vam zahvaliti za Vašu prekrasnu (naglašeno) tako duboku i osjećajnu pjesmu. Bila sam kod čitanja te pjesme tako dirnuta –“. Suze joj se digoše u oči i prinesav ruke licu malo stane. Je li čudo da je i mene, pred ovom mladom, uzornom i sada tako nesretnom ženom savladao osjećaj – a pogotovu strepnja od budućih dana ? Tko bi ju bio mogao gledati ovako mladu, ovako u odijelu koludrice, ovako rastuženu i ovako zaista milu – tko bi to mogao, a da ne bude i sam ganut možda i malo više negoli potpada u okvir jedne audijencije. „Vaše Veličanstvo“, rekoh zatim, „na žalost ova strahovita zgoda sama po sebi stvara duboku pjesmu u svima nama!“– „Da“, reče Kraljica, „to je bilo strašno, strašno“. Pošto me je gdja. Švrljuga molila da se ne udubimo u tu tragediju, kako bi Kraljica izašla bar donekle iz te bolne atmosfere, rekla sam: „Bilo je i više nego strašno – no Vaše Veličanstvo ima pred sobom tako silnu zadaću,

⁴⁸ Marija Karađorđević (Gotha, 1900. – London, 1961.), kći rumunjskoga kralja Ferdinanda I. i kraljice Marije, nećakinje engleskoga kralja Edvarda VII. i unuke kraljice Viktorije. Rodbinski je bila povezana i s ruskom kraljevskom obitelji.

da Vas ta zadaća mora prevesti u vedrije raspoloženje. Vaša zadaća oko odgoja djece, koja za jednu cijelu državu tako rekuć sve znače, mora Vašem Veličanstvu da podigne i dušu i srce iz ovog strašnog bola“. – „O, da! moja djeca!“ izreče Kraljica toplim i uzbudjenim tonom, te je sve što slijedi u tome tonu govorila. „Moja djeca, to je posao i dužnost moja! Ja imam jednu gotovu osnovu o njima. Svi, svi treba da mi u toj osnovi pomažu. Ja želim oko te djece okupiti jednu legendu, ja želim njih uklopiti u tu legendu, želim da oni budu dio te legende i nadam se, da ću upravo time od njih učiniti ono, što je moja i njihova dužnost.“ Uzdignuv donekle desnu ruku, finom i protančanom gestom poduprla je ove svoje riječi, dok je vidljivo uzbudjenje podiglo rumen u lice i sjaj suze u oči. „Vaše Veličanstvo, ne mogu Vam izreći, kako je divno, što Vi – naša Kraljica – ovako formulirate nakane svoje.– Ne pristoji meni, kano gospodji, da izričem političke riječi, no poslije ovoga, što je Vaše Veličanstvo kao majka našeg mladog Kralja izrekla, smijem i ja reći, što od prvog trena ove nesreće mislim.[“] Naime: „Država počiva, Vaše Veličanstvo, sada poglavito na Vašim plećima, jer o Vama ovisi odgoj našeg mladog Kralja.“ Na to ona, pogledavši me časkom reče: „Da, pravo imadete. Ali je time i moja (ovdje prvi put zastade, tražeći pravu riječ, dok joj ja ne pomogoh riječju „odgovornost“) odgovornost veća i teža.“– „Dakako, Vaše Veličanstvo, tim više što su prilike pod kojima je uzrastao blagopokojni Kralj Aleksandar bile tako stavljenе, da je jedan jednostavni, strogi odgoj, kojega im je Kralj Petar i pružao, bio mnogo lakše provediv nego li će biti u ovim prilikama. Ako dozvolite, Vaše Veličanstvo, pričat ću Vam dvije tri zgodice iz doba kad je Kralju Aleksandru bilo 15–16 god.“

„Molim, molim!“ reče Kraljica; a ja upućena po gdji. Švrljuga, da Kraljica upravo napetom pažnjom sluša sve, što se tiče djetinjstva Kralja Aleksandra, ispričah joj dvije zgone iz dobe, kad je Kralj Petar jednakom pomnjom, brigom i strogošću odgajao kraljeviće Gjorgja, Aleksandra i sinovca princa Pavla.– „Da, da, to je sasama on (Aleksandar) kakav je i poslije bio“, prim[i]jeti Kraljica na jednom mjestu.– „Samo u rukama Vašeg Veličanstva leži da stvori za odgoj svoje djece sve ono što je u odgoju Kralja Aleksandra bilo samo po sebi dano. [“]– „Imadete pravo, al moj Petar je dobro i poslušno dijete, a ja se nadam, da će sva mlada generacija biti onakova, kakova mora da bude“.– „O, Vaše Veličanstvo, da Vi znadete, koliko je tragična i zaista žrtvena smrt Kralja potresla mladež i da kažem njemački „auslösovala“ [izazvala] sve najbolje iz mladeži. Mladež je, dakako, prije svega uhvatila vitešku, sentimentalnu, romantičnu notu – ona je konačno opet našla svog heroja, kojemu nitko ni u sadašnjosti ni u budućnosti nemože osporiti taj naziv. Pišu se medju mladeži pjesme, komponiraju se žalobne koračnice, modeliraju se oltari, pokušavaju se pisati drame.“– „Da,“ reče Kraljica, „u mladeži je nada naša. A žalost je bila tolika, da se je i u kući osjećala ona velika vibracija žalosti.“ – „Ima jedna

mala pjesmica jednog slastičarskog sinčića, koju je pjesmicu na dan žalosti napisao pod Kraljevu sliku. Dozvolite!“ „In ker je Tebi, mrtvi Kralju, izvršit bilo nemogoče, To bo dovršil sin Tvoj z nami v bodoče.”– Kad sam tu pjesmicu recitala i opet su rumen i suze došle na obraz Kraljice. „Molim Vas, to je upravo ono, upravo ono! Gdje je to bilo?“ „Na Sušaku, Vaše Veličanstvo, u slastičarskom izlogu.“ Nekako mi se činilo, da je Kraljici „izlog“ strana riječ, i rekoh: „in der Auslage“ [u izlogu]– Dalje je razgovor tekao njemački. „Das Volk war halt dem König so nahe, das lag in ihm, dem König, es war nicht äusserlich, es war ganz innerlich, aus dem tiefsten kommend.“ [„Pa narod je kralju bio vrlo blizak, to je ležalo u njemu, kralju, nije to bilo izvanjski, to je bilo posve iznutra, dolazeći iz onog najdubljega.]- Na to ja: „Majestät, wenn wir um eine Gnade bei Ihnen bitten dürfen, so wäre dies vor allem, dass Sie, Majestät, auch weiterhin mit dem Volke in der warmen, spontanem Berührung, bleiben, die so ein ausnehmendes persönliches Verhältniss zwischen Volk und König geschaffen hatte.“ [Veličanstvo, ako nam je dopušteno da kod Vas zamolimo za milost, tada bi to bilo prije svega da Vi, Veličanstvo, i nadalje ostanete u toplom, spontanom dodiru s narodom koji je stvorio tako izniman osobni odnos između naroda i kralja.]- „Aber, ganz bestimmt!“ [„No svakako!“] reče Kraljica odrešito, „das ist ja notwendig, und ist auch für mich ein inneres Bedürfniss, welches ich sowohl hier im Lande als auch in meiner Heimat mir eingeeignet habe. Es ist nicht nur äusserlich“ [„pa to je neophodno, a i meni je to unutarnja potreba koju sam stekla kako ovdje u zemlji tako i u mom zavičaju. To nije samo izvanjski“], reče opet, „es kommt aus dem Inneren. Sie sollten sehen wie ich unter dem Landvolk mit offenem Herzen empfangen werde, wie Sie offen und ohne Rückhalt mit mir sprechen. Ja, das haben wir schon ganz jung gelernt. Meine Mutter, wenn wir in den Bergen den Sommer zubrachten, ging täglich mit uns in die Bauernhäuser, und da wurden wir mit dem Leben der Bauern vertraut. Es ereigneten sich dabei auch ganz humoristische Szenen“ [„to dolazi iz nutrine. Trebali biste vidjeti kako me seosko stanovništvo prima s otvorenim srcem, kako otvoreno i bez zadržke razgovaraju sa mnom. Da, to smo naučili još zamalena. Moja je majka, kada smo ljetno provodili u brdima, svaki dan s nama odlazila u seoske kuće i tada smo upoznali život seljaka. Pritom su se dešavala i vrlo smiješne scene“]. Tu predje Kraljica opet na hrvatski jezik. „Bile su na primjer dvije sestre, dvije stare djevojke, koje su živjele zajedno, ali su se uvijek svadjale. I tu je moja majka morala dnevno suditi. Jedna je govorila „ona je kriva“, a druga je vikala „kad je ona zla“ – a moja mati je imala puno muke s njima. Jedamput su kasno u večer poslali po moju majku, jer je svadja bila tako oštra da ih nitko nije mogao umiriti.“ Nasmiješi se nekud sjetno toj uspomeni iz bezbrižnih dana, a onda nastavi – „A jednog dana dogodi se u istom selu neko umorstvo. Ubijen bje neki seljak. Moja majka dodje tog dana k ovim dvim sestrama.

„Pravo mu je da je ubijen“, reče jedna od sestara. „Bio je zločest, pravo mu je“ – „Ali to nije niti lijepo, niti kršćanski da tako govorite. Ne smije se ubiti čovjeka.“ „Lako je Vama govoriti“, reče ona mojoj majci, „Vama je dobro a i Vi ne znate kako su ljudi zločesti.– A drugi dan je tim sestrama umrla (kraljica ne reče „poginula“ nego „umrla“) krava – onda su plakale dan i noć.“ Kraljica završiv ovo pričanje reče: „Dakle sam ja već od prve mladosti naučna sa narodom biti“.– „Vaše Veličanstvo“, rekoh, „sa najvećom radošću slušam kako dobro govorite naš jezik“.– „O da“, reče Kraljica, „to je i moja velika radost. Sad ide sasvim lako. Ali sam cijelih devet godina imala mnogo poteškoća“ i nasmije se tom dugom roku.– Moje knjige, uvezane u kožu sa zlatom i sa slikama: mladog Kralja na „Čudnovate zgone šegrta Hlapića“, kraljevića Tomislava na „Škola i praznici“, Kraljevića Andreja na „Valjani i nevaljani“ i osim toga bielom kožom i zlatnom ornamentikom za Kraljicu „Priče iz Davnine“ (4 knjige u bijeloj crvenoj i modroj koži sa narodim radom urešene) ležale su kraj nas na stolu.– „Vaše Veličanstvo“, rekoh, „gospodja Švrljuga bila je tako ljubezna te me obavijestila, da smijem Vašem Veličanstvu ponijeti ove knjige“. „Jest“, reče Kraljica, „ali mi se čini da ste želili[sic] da ih osobno predate Kralju Petru?“ Bila sam zaista iznenadjena i obradovana tim pitanjem, jer sam dakako želila da našeg malog Kralja, na kojemu i u kojemu počiva toliko naših misli, nada i bojazni, vidim.– Kraljica je očito opazila to moje radosno iznenadjenje, jer se je vanredno toplo i gotovo nekim sjajem nasmiješila, kad sam ja nešto odviše gorljivo upala u riječ: „O dakako, da bih to želila!“.– Na to ustane Kraljica iz svog dubokog naslonjača i ja istodobno ustanem, a ona podje hitrim korakom do vratiju, što su bila na desno od vratiju, koja vode u predsoblje. Otvori vrata i zovne: „Petre, dodji!“– Teško je posve objektivno pogledati na dijete, koje je medju mnogim milijunima djece tako iznimnom, tako teškom i tako važnom sudbinom opterećeno, tim više što kod inteligentnog djeteta od jedanaest godina takova sudbina već posve svijesno djeluje na nutrinju, a prema tome i na vanjski stav. Mali Kralj Petar unišao je i ozbiljan i prijazan u isti mah, miran i sabran naklonio se i pružio ruku, koju sam prihvatila sa tolikim osjećajem topline da su mi i nehotice došle riječi, koje sam prema Kraljici izrekla: „Naše dijete i naš Kralj!“ Kraljica ganuta, metnula je ruku oko ramena djetetu. Privela ga zatim k stolu i rekla: „Evo gospodja Ti je donijela ove knjige“.– „Da, Vaše Veličanstvo, ali se bojim da ste Vi prerasli preko tih knjiga. One su bile određene da Vam lanjske godine budu predane, no nije tada došlo do moje audijencije.“ „O da“, reče Kraljica, „ja sam vrlo požalila da je naš program onaj puta bio toliko promijenjen“. Kralj Petar pregledavao je medjutim knjige i slike na njima. „Ovo je za Vas, Vaše Veličanstvo, a ovo za male Kraljeviće. Na svakoj knjizi ima slika onoga kojemu pripada, da ne bi bilo zabune“. Kralj Petar se nasmiješi, no ne reče ništa. „Vidila sam Vaše Veličanstvo slikanoga na konju. Kako

se zove Vaš konj?“ U taj tren Kraljica, koja je neprestano toplim pogledom gledala sinka reče posmjehom: „Zar ste ovoga dječaka vidili na konju? Zar ovoga?“ i uhvati ga obim rukama za lišce i čvrsto ga potrepta na oba obraza. – mali Kralj, očito iznenadjen tim obratom situacije digne nasmijano lice k majci, a onda se na čas privine glavu uz nju. – Meni, dakako, val topline prodje i dušom i srcem.– No audijencija je audijencija, a mali Kralj, koji očito potpuno svjestan svojih sadanjih dužnosti, odgovori čas zatim na moje riječi o konju: „Ne znam koji je“, reče i pogleda majku, „Labud?“– „Nije bijel“, rekoh, „nego mrk“. „Možda Jabučar“ (čini mi se da tako reče.) Vratismo se na knjige. „Možda će Vaše Veličanstvo ipak zanimati ova knjiga o Hlapiću“, rekoh ja. „To je priča o malom postolarskom šegrtru koji je utekao od svog majstora i na svome putu svašta proživio.“ Oči mladog Kralja sinuše i kimnu živo glavom kao da kaže „to je ono pravo“ i vidila sam da bi za njegovo djetinje srce audijencija dobila najljepši oblik da sam mu mogla pričati cijelu priču o malom postolaru. No Kraljevi i pjesnici podpadaju teškim i bolnim ograničenjima.– „Dakle, Petre, ovo dobiva Tomy a ovo Andi (mislim da ovako reče Kraljica), a ovo je Tvoje“. – [„]Ja mislim da bi sada Njegovo Veličanstvo mogao već čitati ovu moju knjigu“, rekoh i pokazah na moje „Priče iz Davnine“ koje je Kraljica držala u rukama.– „O da!“ reče Kraljica toplo, „ovo moraš čitati.“ Na to reče: „Idi, Petre, sada“. „On mora da uči!“ – obrati se na mene Kraljica. – Kralj Petar pruži mi ponovo ruku, uze sve tri knjige i ode u svoju sobu. Gledala sam za njim. Dijete vanredno dobrog stasa, tamno-plave kose, crnih očiju, vanredno finog, nešto blijedog lica. Obučen športski: kratke sive hlače, bijeli pulover, čarape do ispod koljena, čvrste cipele – a ujedno čvrst korak i nastup. – Dok je Kralj Petar bio s nama, stojale[*sic*] smo Kraljica i ja – nakon njegovog izlaska ponudi mi Kraljica da opet sjednem. „Da, Kralj je dobro i poslušno dijete“, reče ona zamišljeno. „Veličanstvo, vidila sam sada i osjetila onaj dio Vašega života, koji Vas je toliko zbližio našem srcu i kojega smo svi osjećali, ako ga i nismo iz bliza vidili.“– „Obiteljski je život za nas zaista bio ono najdraže“, reče Kraljica sa suzama.– „Pače, Veličanstvo, ako smijem kazati, imali smo dojam da je ta toplina i taj način upravo gradjanski. Das Bürgerliche, wenn ich mich so ausdrücken darf, war dasjenige, was uns an Sie so nahe gebracht hat.“ – „Jawohl, das Bürgerliche – es war in mir und in dem Könige gelegen dass wir darin unsere ganze Freunde und Erholung suchten. Vielleicht wurde es sogar nicht immer gebilligt, es entsprach aber unserer Seele.“– „Wenn ich das letzte Bild betrachte, wo Majestät mit König Aleksander im Parke auf Streckstühlen sitzen und wenn ich mir jetzt den friedlichen, – freundlichen Gesichtsausdruck und die wunderbar stille Stimmung des Bildes vergegenwärtige so sehe ich was für ein unermesslicher Segen für Seine Majestät diese bürgerlichen Ruhepausen waren.“ [„Ono građansko, ako se smijem tako izraziti, bilo je ono što

nas je Vama toliko približilo.“ – „Da, ono građansko – ono je ležalo u meni i kralju tako da smo u njemu tražili svu našu radost i odmor. Možda se čak nije uvijek odobravalo, no ono je odgovaralo našoj duši.“ – „Kada promatram posljednju sliku, na kojoj, Veličanstvo, sjedite s kraljem Aleksandrom u parku na ljuljači i kada si sada predočim mirni,– prijazni izraz lica i čudesno tiho raspoloženje slike, tada vidim kakav su neizmjeran blagoslov za Vaše Veličanstvo bile te pauze građanskog mira.“]– Ganuta, prinese Kraljica ruku k očima. Požalih što sam i opet taknula ranu, no nismo ni sami još gospodari naših bolnih osjećaja pa nam se misli vraćaju uvijek na jedno te isto.– „Gewiss! gewiss!“ [„Svakako! svakako!“] reče i ostade časkom tako rukom pred očima. A zatim: „Ich darf Sie aber wirklich nicht länger aufhalten, und auch ich habe heute noch weitere Pflichten.“ [„No doista Vas više ne smijem duže zadržavati, a i ja danas još imam daljnjih obaveza.“] – Ustadosmo istodobno, te mi Kraljica pruži ruku izrazom i smiješkom, koji je bio mnogo „bliži“ nego onaj kod mog nastupa; a moja oprosna „révérence“ [smjernost] imala je više duše i više uvjerenja, nego ona nastupna. – Riječju, moj Zdenek, bila sam radosna, jer je naša Kraljica učinila na mene i kao Kraljica i kao dama i kao majka lijepi, ugodni i što je glavno, vrlo „vertrauenerweckend“ dojam [koji ulijeva povjerenje], a baš ovo posljednje jest ono što sam sa strepnjom očekivala ili ne očekivala. Izašla sam u predsoblje radosna i puna svakojakih misli o daljnjem razvoju povijesti,– sa više nade i poleta nego prije pola sata. Gdja. Švrljuga, koja me dočekala upravo ganutljivo pitajući i sjajnim pogledom, mogla je sigurno na mom licu vidjeti da je audijencija bila „a success“ [uspjeh]. A za mene nova duševna senzacija: ta brižna i topla ljubav „starije sestre“ koju Švrljugica očito goji za našu Kraljicu.– Opazila sam već i prije da ta ljubav nipošto nije službena, a niti namještena il glumljena, ali Ti nemogu reći kako sam u taj čas opazila iskrenosti i brižljivost te ljubavi, kad smo se Dvorska gospodja i ja pogledom sporazumile: „Izvršno!“– pošle smo u brio tempu niz skaline.– Dolje u hallu baš je Kosta javio Željku da je Željko na redu. – Izmijenili smo Željko i ja nekoliko riječi i on odmah podje Kraljici. – Kad sam poslije pod vodstvom Koste, razgledala Dvor, susrela sam Darka na stubama. Išao je u audijenciju rumunjskoj Kraljici, koja je takodjer na Dedinju.– Poslije toga je Darko odmah išao u audijenciju našoj Kraljici i Kralju Petru. – Znam da Ti baš nisi prijateljica patetičnih riječi ni misli, no dani su zaista takovi da donose patetične misli.– Pomislila sam u hallu ovog kraljevskog dvora da je dobar omen [znak], a možda i omen dobre i obostrane mudrosti i ispravnosti, što se u teške dane našlo sve troje „braće“ Mažuranića tako iznenada na Dedinju.–

Ovom vidovitom opaskom, koju će ako dragi Bog da neki pozni praunuk proglasiti istinitom, završujem za danas.– U budućem pismu opisat ću Ti ljepotu, ukusnost i harmoniju Kraljevskog Dvora Dedinje, koje ne umara ni oči ni dušu veličinom, a

djeluje svojom finoćom i skladom neobično toplo.–
Grlim Te, dijete moje!

Tvoja

mama.

19. XI. Beograd.

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 76. svežnjic 12.

29. studenoga 1934.

Dr. L. Jacobi

advokat

Dr. L. Rotter

advokat

Zagreb, 29. XI. 1934.

Milostiva gospodjo,

evo novosti. Upravo mi javlja Albini, da je pred 8 dana na Narodnom Divadlu u Pragu bila premijera Vašeg Hlapića u obradbi Strozziijevoj, što je saznao iz Narodnih Listy. Navodno su bile do sad dvije predstave, pa je Albini već pisao u Prag tražeći da mu se pripošalju kritike i obračun. Čim saznam daljnje vijesti ja ću Vam ih saopćiti.–

Nadalje mi Albini saopćuje, da je UJDA prihvatila Vaše pr[ij]edloge glede začlanjenja, pa ćete ovih dana primiti pristupnicu, radi potpisa.–

Sa filmom za sada stvar ne ide, no ne ćemo gubiti strpljenja, jer u toj stvari treba vremena. Albini korespondirao je međjutim i sa g. Basielichem iz Katowica, koji se na Vas bio obratio radi Hlapića. Ovaj gospodin javlja prema navodu Albinia, da je za sada u Poljskoj za naše autore interes veoma slab, nadam se da će s vremenom i iz toga nešto biti.–

Primite, milostiva gospodjo, i ovom zgodom izraz moga velikog poštovanja.

Vaš odani

Dr. Rotter

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 81, svežnjic 5.

9. prosinca 1934.

Katowice, 9/XII 1934

Visoko Poštovana Gospodo!

Napokon štampan je moj informativni skroman članak o Vama u Krakovskom dnevnom listu „Ilustrowany Kuryer Codzienny“. To je naš najveći list. Nažalost

uskratili[*sic*] su ga s nekih 60–70 redaka, gdje sam citirao Vaše riječi o postanku „Priče iz davnine“. Ilustracije, koje ste mi izvoljeli doslati[*sic*], propale su u redakciji „Bluszcza“ (Blušča), revije za žene, koja je imala ovaj članak da štampa. Zato u „Ilustr. Kuryeru Codz.“ nije ilustriran. Jedan primjerak ovog lista šaljem Vam u posebnom omotu.

Izvinite, da nisam Vam do sad odgovorio na Vaše zadnje pismo od 21/V o. g. Primio sam je upravo, kad sam organizirao ekskurziju u Jugoslaviju za članove ovdašnjeg Poljsko-Jugoslovenskog Društva, pa tom prilikom bio sam opterećen, da nizašto nisam imao vremena. Poslje pošao sam i sam u Jugoslaviju, a kad sam se vratio, početkom novembra, zatekli su me mnogi službeni i drugi poslovi i opet nije bilo vremena za druge stvari.

Glede honorara od pozorišnih komada isti je uzus i kod nas, naime od svake predstave otpada piscu 14% – 18% brutto dohodka. Za moj dijel lako bismo se sporazumjeli, jer diobu ostavljam Vama. Ali najprije treba, da pročitam i upoznam tog „Hlapića“, zato molim Vas, da mi izvolite poslati jedan primjerak, ako samo želite, da ga prevedem. Ako stvar je interesantna, a inscenizacija[*sic*] nije previše skupa, mislim, da bi imala uspjeha i kod nas. Nastojao bih, da ju uzmu u Varšavi, Poznanju, Lavovu, Krakovu i Katovicama.

Svakako rezerviram si slobodno vreme za prevađanje Vašega „Hlapića“ za mjesec siječanj i veljača te slobodan sam moliti Vas za ljubezni odgovor po mogućnosti još prije Božića, a rukopis mogli bi mi doslati oko Nove Godine.

Zasad dozvoljavam si želiti Vam najmilije Božićne Blagdane i sretnu Novu Godinu, te šaljem izraze odličnog poštovanja

[nečitak potpis, vjerojatno Wiktor Basielich]

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 81, svežnjic 5.

15. prosinca 1934.

Dr. L. Jacobi
advokat
Dr. L. Rotter
advokat

Zagreb, 15. XII. 1934.

Milostiva gospodjo,

Hvala Vam za pismo od 1. o. mj. Ja sam kod g. Verlia dao intervenirati, da bi se pred Božić davao Hlapić, ali se bojim, da ne će biti uspjeha, jer će – kako ste sigurno iz novina razabrali – doskora ići dječji novi komad od gospodje Kolarić-Kišur s Malom[*sic*] Leom. –

Medjutim je Albini iz Praga primio obavijesti od svoje tamošnje veze, da je

komad u Pragu plasirao Lovrić. On je opet pisao u Prag tražeći razjašnjenje, jer je nejasno, da li je Hlapić išao u obradbi Strozijevoj ili možda kojoj drugoj. Uputio sam Albinia, da protestira protiv toga, da se komad daje bez predhodne dozvole autorice ili zastupnika i da već zato ne možemo prihvatiti od uprave tamošnjeg teatra ponudjenih 3% od bruto prihoda, već tražimo bar 6%.–

G. Albini obećao je, da će još danas pisati te uz razjašnjenja tražiti i obračun.–

Što se tiče filma tu za sada nema novosti. Basielich se više nije javio, tek je prije već pisao, da za sada nema interesa za jugoslavenske sujete za film.–

Direktor Reichl iz Praga takodjer se nije javio, a ni iz Amerike od Metro-Goldwina, kamo je Albini poslao jedan primjerak Hlapića, nema odgovora.–

Čim bude novosti, ja ću Vam se i opet javiti.

Primite, milostiva gospodjo, i ovom zgodom, izraz moga velikog poštovanja i srdačne pozdrave.–

[rukom pisano:] odani Vaš

Leo Jacobi

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 81, svežnjić 5

16. siječnja 1935.

Dr. L. Jacobi
advokat
Dr. L. Rotter
advokat

Zagreb, 16. 1. 1935.

Mnogo poštovana milostiva gospodjo,

Na Vaš c. upit od 9. o. mj. odgovaram tek danas, jer sam istom danas primio od g. Albinia pismo Universuma od 17. 12. pr. g., koje Vam pod ./ šaljem u originalu na uvid i molim, da mi to pismo po uvidu izvolite povratiti. [Rukom upisano na margini: vratila]. Kako vidite cijela tantijema za Hlapića iznosila je do tada Čk. 125.90, a kako me Albini uvjerava, nije se moglo više postići. Komad navodno u Pragu više ne ide. –

Što se tiče obradbe, to je prema saopćenju g. Albinia praški režiser g. Port sam priredio češku verziju za pozornicu i to prema manuskriptu g. Strozia i to posredovanjem g. Lovrića.–

Imate li vijesti od g. Basielicha?

Čim od g. Albinia primim obračun i novac javit ću Vam se opet.–

Primite, milostiva gospodjo, i ovom zgodom izraz mog velikog poštovanja.

Leo Jacobi

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 81, svežnjić 5.

25. siječnja 1935.

Katowice, 25/I 1935

V. Poštovana gospodo!

Prije par dana primio sam Vašu knjigu o Hlapiću, na kojoj se Vam zahvaljujem. Pročitah ju odmah, te latit ću se prevođenja kad samo ozdravim od gripe od koje bolujem već po drugi put u ovoj godini. Ova pripov[i]jetka vrlo se sviđa mojoj 6-godišnjoj ćerčici[sic], kojoj pripov[i]jeda sam početak i prvi dan putovanja. Želi da što prije ustanem iz kreveta i prevedem cijelu pripov[i]jetku, pa da ju joj posle pročitam. Mislim dakle, da sviđat će se i drugim djecima[sic].

Češki prevod ne trebam, jer i slabo znam češki.

Primate izraze mog osobitog poštovanja i srdačne pozdrave

[nečitljiv potpis, vjerojatno Wiktor Basielich]

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 81, svežnjic 5.

25. siječnja 1935.

UJDA

UDRUŽENJE JUGOSLAVENSKIH DRAMSKIH AUTORA
SOCIÉTÉ YOUGOSLAVE DES AUTEURS DRAMATIQUES

Generalni zastupnik ALBINI Agent générale

dne 25. januara 1935

„ČUVAT ĆEMO JUGOSLAVIJU“

Gospodin

Dr. L. Rotter

odvjetnik,

Z a g r e b

Amruševa ul. 13/I

Mnogopoštovani gospodin Doktore!

Potvrđujem primitak Vašeg cij. dopisa od 21. o. mj. u predmetu „ŠEGRT HLAPIĆ“ gospodje Brlić-Mažuranićeve, te mi je čast obavijestiti Vas, da doznaka tantijema još nije us[il]jedila, ali da mi je stavljena u izgled za početak februara o. g.

Istodobno sam slobodan priposlati pristupnicu UJDA sa molbom, da je mil. gdja Mažuranić potpiše. Njene rezerve su prihvaćene.

Radi filmskog plasmana pisao sam danas ponovno A. B. Filmu u Praha, te ću Vas obavijestiti o odgovoru.

Molim, da i ovom prilikom primite izraz osobitog veleštovanja

Albini

Arhiv obitelji Brlić, kutija inv. br. 81, svežnjic 5.